

Nacrt prijedloga:
**Plan upravljanja destinacijom
Požeško-slavonske županije za razdoblje 2025.-2029.**

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Ulica Republike Hrvatske 1 B, 34000 Požega

Ekonomski institut, Zagreb

Siječanj, 2025.

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE

2025. – 2029.

1. UVOD

Plan upravljanja destinacijom Požeško-slavonske županije (u daljnjem tekstu Plan) je planski dokument koji ima za cilj održivo i koordinirano upravljanje destinacijom. Pravna osnova za izradu i donošenje Plana proizlazi iz Zakona o turizmu (NN 156/23), a izrađuje se za razdoblje od četiri godine.

Primarna svrha Plana je osigurati razvoj destinacije u smjeru održivosti u skladu s aktima strateškog planiranja, prostornim planovima, planom upravljanja kulturnim dobrima i drugim važećim planovima i propisima. Plan obuhvaća različite aspekte upravljanja destinacijom, kako bi se osigurao dugoročni razvoj koji koristi svim dionicima – posjetiteljima, lokalnoj zajednici i gospodarstvu.

Planom se određuje smjer razvoja destinacije s ciljem poboljšanja iskustva posjetitelja, zaštite prirodnih i kulturnih dobara i dobrobiti lokalne zajednice.

Struktura Plana temelji se na Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24) i Smjernicama i uputama za izradu Plana upravljanja destinacijom (Ministarstvo turizma i sporta, 2024) te se sastoji od analize stanja, popisa resursne osnove, obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije, razvojnog smjera s mjerama i aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje, prijedloga smjernica i preporuka za razvoj ili unapređenje destinacije, popisa projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije te popisa projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije.

Proces izrade i usvajanja Plana uključuje sljedeće faze:

- pokretanje izrade Plana,
- izrada prijedloga Plana,
- javno savjetovanje o prijedlogu Plana,
- donošenje Odluke Turističkog vijeća/Skupštine Turističke zajednice Požeško-slavonske županije o upućivanju prijedloga Plana na usvajanje Županijskoj skupštini Požeško-slavonske županije,
- usvajanje Plana od strane Županijske skupštine Požeško-slavonske županije,
- objava Plana u Službenom glasniku Požeško-slavonske županije i na mrežnim stranicama Turističke zajednice Požeško-slavonske županije,
- dostava popisa projekata Ministarstvu turizma i sporta.

2. ANALIZA STANJA

2.1. Osnovne informacije o Požeško-slavonskoj županiji

Požeško-slavonska županija je smještena na istoku Hrvatske u središnjem dijelu Slavonije. Na zapadu, Županija graniči sa Sisačko-moslavačkom županijom, na sjeverozapadu s Bjelovarsko-bilogorskom županijom, na sjeveru s Virovitičko-podravskom županijom, na istoku s Osječko-baranjskom županijom i na jugu s Brodsko-posavskom županijom. Prostor Županije izduženog je oblika u smjeru istok-zapad, pri čemu zračna udaljenost između krajnjih točaka iznosi 95 kilometara, dok se širina prostora u smjeru sjever-jug kreće od trideset kilometara u središnjem dijelu do desetak kilometara na zapadnim i istočnim rubovima.

Požeško-slavonska županija spada među manje hrvatske županije. S površinom od 1.823 km², što obuhvaća 3,21 posto kopnene površine Hrvatske, zauzima 15. mjesto među hrvatskim županijama. Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine ima 64.084 stanovnika, što iznosi 1,66 posto ukupnog hrvatskog stanovništva, te samo Ličko-senjska županija ima manje stanovnika. Prema gustoći naseljenosti Požeško-slavonska županija se ubraja u rijetko naseljene županije i nalazi se na 16. mjestu s 35,2 stanovnika po kvadratnom kilometru, što je znatno ispod hrvatskog prosjeka od 68,41 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Geografski gledano granice Županije teku Panonskim gorjem, i to na sjeveru s Papukom, na sjeveroistoku s Krndijom, na jugu s gorom Dilj, na jugozapadu s Požeškom gorom i na zapadu sa Psunjom, a između njih je plodna Požeška kotlina u porječju rijeke Orljave te zapadno od nje brežuljkasti prostor uz rijeku Pakru.

Iako krajolikom dominiraju gore koje okružuju Požešku kotlinu, većina teritorija Županije nalazi se na 200 do 300 metara nadmorske visine, dok se područje ispod 150 metara uglavnom odnosi na donje dijelove tokova rijeka Pakre, Orljave i njene pritoke Londže. Na većem dijelu ravničarskih područja nalaze se oranice, dok se na dijelu blago valovitih i brežuljkastih prostora na obroncima gora nalaze vinorodna područja. Najvažnije i najpoznatije je Vinogorje Kutjevo na južnim obroncima Papuka i Krndije. Osim toga, vinogradi se nalaze i u Požeško-pletterničkom području na sjevernim obroncima Psunja i Požeške gore te u Pakračkom području na zapadnim obroncima Papuka.

Iznad 400 metara nadmorske visine nalaze se šumovite gore. Okolni dio Požeške kotline uključuje obronke gora Papuka, Krndije, Psunja, Požeške gore i Dilja s visinama vrhova od 461 do 984 metara nadmorske visine. Vrh Brezovo Polje na Psunju je najviši u Županiji i cijeloj Slavoniji. Papuk je visok 954 metara, Krndija 790, Požeška gora 618, a Dilj 461 metar.

Najdulja rijeka je Orljava s dužinom od 89 kilometara te se nalazi u središnjem dijelu Županije. Rijeka Pakra nalazi se na zapadu Županije te je duga 72 kilometra, a pritoka Orljave Londža duga je 47 kilometara. Malim dijelom na krajnjem zapadu Županije protječe i rijeka Ilova.

Prostor Požeško-slavonske županije ima umjereno kontinentalnu klimu, odnosno umjereno toplu vlažnu klimu na koju snažan modifikacijski utjecaj imaju reljef i nadmorska visina. Prosječna godišnja

temperatura kreće se oko 12°C, a ukupna količina oborina kreće se od 700 do 900 mm godišnje. Najtopliji mjeseci su srpanj i kolovoz s prosječnom temperaturom od 23°C, a najhladniji siječanj s temperaturom od -6°C.

Požeško-slavonska županija, kao i većina Hrvatske, ima dugu tradiciju naseljenosti o čemu svjedoče brojni arheološki lokaliteti. Zlatna dolina je povijesni naziv za Požešku kotlinu. Ovaj naziv potječe još iz rimskog doba kada su ovo područje zbog njegove plodnosti i prirodnih ljepota nazivali „Vallis Aurea“, što na latinskom znači „zlatna dolina“.

Porast broja stanovnika Županija je bilježila do 1971. godine kada je zabilježen i maksimalan broj od 101.745 stanovnika. Nakon toga uslijedio je pad broja stanovnika koji traje do danas. Danas Županiju karakterizira snažna depopulacija uzrokovana negativnim prirodnim prirastom i iseljavanjem. Pad broja stanovnika posebno je vidljiv u zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine kada se stanovništvo Županije smanjilo za 17,8 posto u usporedbi s 2011. godinom te sada na prostoru Županije živi spomenutih 64.084 stanovnika. Najviše stanovnika živi u županijskom središtu Požegi, njih 22.294, dok niti jedan drugi grad u Županiji nema više od 10.000 stanovnika.

Kao i mnoge druge dijelove Hrvatske, i Požeško-slavonsku županiju karakterizira starenje stanovništva. Zbog iseljavanja dijela stanovništva u radnoj dobi, u Županiji udio stanovnika starijih od 64 godine iznosi 17,9 posto, što je najviše u Slavoniji i iznad je prosjeka Hrvatske. Iz istog razloga je udio mladog stanovništva od 16,8 posto povoljniji u Županiji nego u prosjeku u Hrvatskoj gdje iznosi 15,2 posto.

Požeško-slavonska županija obuhvaća 5 gradova i 5 općina i s ukupno 277 naselja. Prema površini najveće jedinice lokalne samouprave su područje grada Pakraca (358 km²) i općina Brestovac (279 km²), a najmanje općine Jakšić s površinom 45 km² i Kaptol s površinom od 85 km². S druge strane, najviše stanovnika ima područje grada Požege - 22.249, a slijede gradovi Pleternica s 9.138, Pakrac sa 7.086 stanovnika, Lipik s 5.127 i Kutjevo s 4.870 stanovnika. Od općina je najveća Velika s 4.502 stanovnika, dok su najmanje stanovnika 2021. godine imale općine Čaglin (2.111 stanovnika) i Kaptol (2.605 stanovnika).

Tablica 1. Opće informacije o gradovima i općinama Požeško-slavonske županije

Grad / Općina	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2011.)	Broj stanovnika (2021.)	Gustoća naseljenosti	% promjena broja stanovnika 2021. - 2011.
Grad Požega	133,91	26.248	22.294	166,9	-15,1
Grad Pleternica	198,13	11.323	9.138	44,3	-19,3
Grad Pakrac	358,08	8.460	7.086	19,8	-16,2
Grad Lipik	208,54	6.170	5.127	24,6	-16,9
Grad Kutjevo	173,61	6.247	4.870	28,1	-22,0
Općina Velika	154,88	5.607	4.502	29,2	-19,7
Općina Jakšić	44,75	4.058	3.371	77,6	-16,9
Općina Brestovac	279,24	3.726	2.980	10,7	-20,0
Općina Kaptol	85,49	3.472	2.605	30,3	-25,0
Općina Čaglin	179,6	2.723	2.111	11,8	-22,5
Ukupno Požeško-slavonska županija	1823,0	78.034	64.084	35,2	-17,9

Izvor: Državni zavod za statistiku i Izvješće o obavljenoj reviziji 2016. (podaci o površinama)

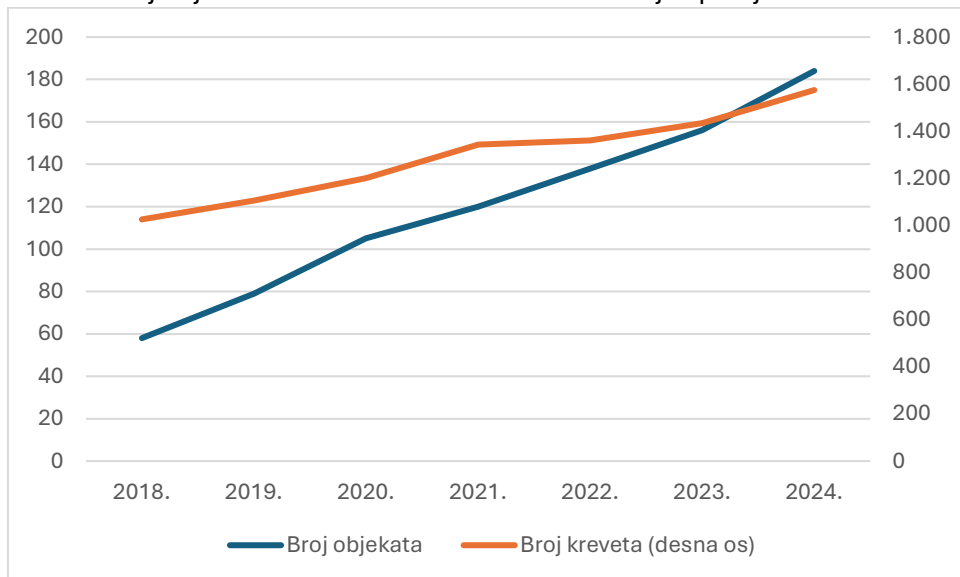
2.2. Turistički proizvodi i usluge

Požeško-slavonska županija nudi turističke proizvode i usluge koji su usmjereni na prirodu, povijest, kulturu, te gastronomiju i vinsku tradiciju. U nastavku su posebno obrađeni smještajni kapaciteti, ugostiteljstvo te turističke atrakcije i usluge koji se nude u Požeško-slavonskoj županiji.

2.2.1. Smještaj

Prema podacima iz sustava eVisitor u prosincu 2024. godine na području Požeško-slavonske županije bilo je 184 smještajnih objekata s ukupno 1.575 kreveta pri čemu je primjetan trend povećanja i broja smještajnih objekata i broja kreveta (Slika 1). U ukupnom broju objekata, najviše je objekata s 3 zvjezdice, dok u ukupnom broju kreveta prevladavaju objekti bez kategorizacije koji se najviše odnose na vikendice. Značajno je manji udio objekata koji imaju višu kvalitetu smještaja (4* ili 5*). Iako trenutno nema niti jednog hotela s višom kvalitetom smještaja, valja napomenuti da će se situacija poboljšati s izgradnjom novih objekata koji su u planu.

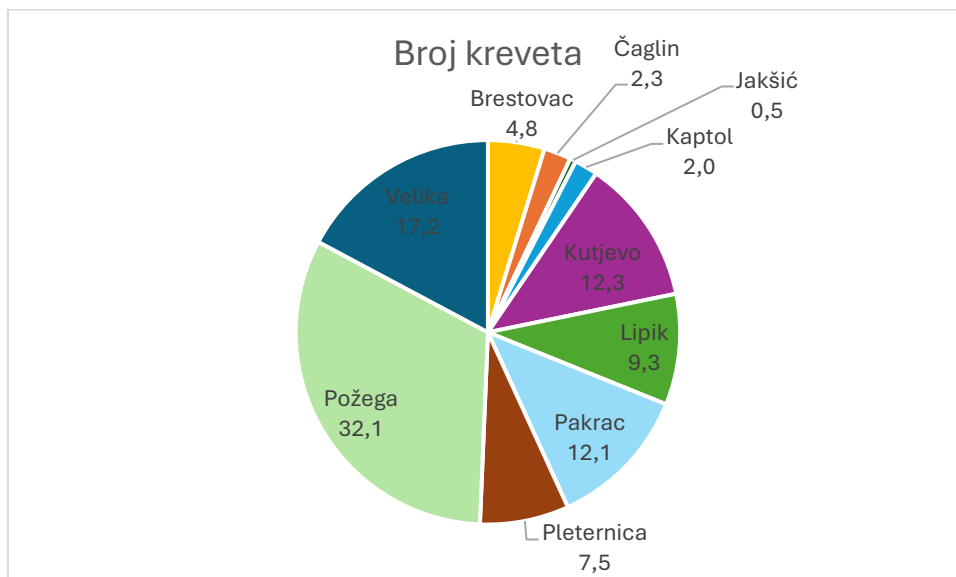
Slika 1. Broj objekata i kreveta u Požeško-slavonskoj županiji od 2018. do 2024. godine

Izvor: eVisitor.

Najviše objekata i kreveta, gotovo trećina, nalazi se u Požegi, ujedno i županijskom središtu te najvećem gradu u Županiji (Slika 2). Po broju objekata zatim slijede gradovi Kutjevo i Pakrac, dok po broju kreveta iza Požege slijede Općina Velika i Grad Kutjevo. Najmanje objekata, tek jedan, i kreveta se nalazi u Općini Jakšić.

Slika 2. Struktura objekata i kreveta po gradovima i općinama, u %

Izvor: eVisitor, obrada autorica.

Iako sezonalnost dolazaka i noćenja postoji, ona je slabije izražena nego u primorskim županijama, što ukazuje na mogućnost ravnomjernijeg razvoja turizma tijekom cijele godine. Ipak, noćenja turista prevladavaju tijekom proljeća, ljeta i jeseni, dok su najmanja tijekom zimskih mjeseci.

Sa svojim smještajnim kapacitetima, Požeško-slavonska županija je u 2023. godini ostvarila 26.215 dolazaka te 69.206 noćenja, odnosno 2,6 dolazaka po noćenju (Tablica 2). Iako se primjećuje trend rasta kako broja dolazaka, tako i broja noćenja, ipak je vidljiv pad u 2020. godini uzrokovan pandemijom COVID-19. U 2023. godini zabilježen je porast dolazaka u odnosu na 2018. godinu za 59,2 posto, dok je broj noćenja porastao u istom razdoblju za 86,5 posto, što ukazuje i na porast duljine boravka turista koja se povećala s 2,3 noćenja po boravku u 2018. godini na 2,6 u 2023. godini.

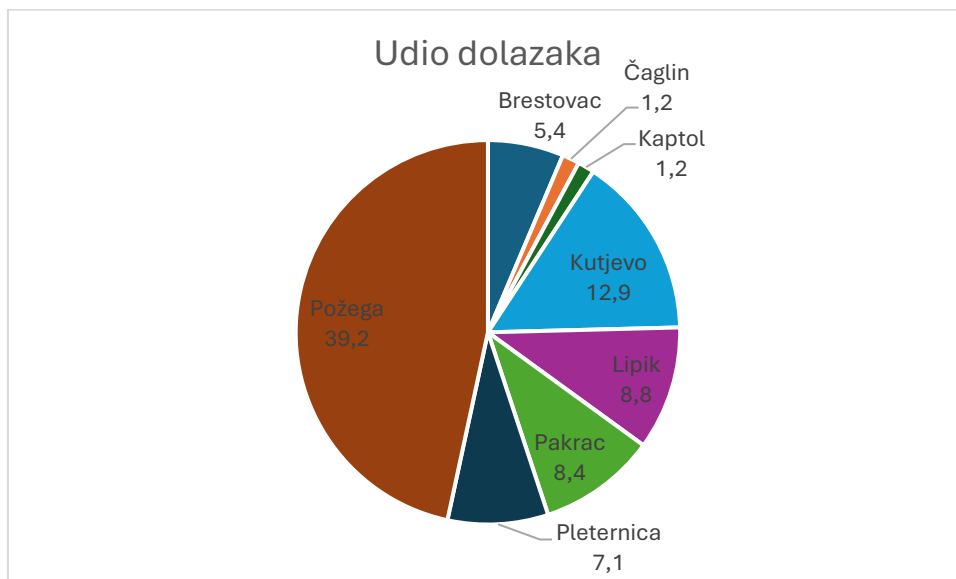
Tablica 2. Broj dolazaka, noćenja i duljina boravka turista u Požeško-slavonskoj županiji

	Noćenja	Dolasci	Duljina boravka turista
2018.	37.108	16.465	2,3
2019.	46.257	20.727	2,2
2020.	28.288	10.875	2,6
2021.	44.063	16.331	2,7
2022.	64.855	23.826	2,7
2023.	69.206	26.215	2,6

Izvor: eVisitor, obrada autorica.

Najviše noćenja je u 2023. godini ostvareno u Lipiku i Požegi (Slika 3). Međutim, zbog lječilišnog turizma koji omogućuje dulji boravak gostiju, u Lipiku se gosti zadržavaju značajno dulje od drugih gradova i općina u Požeško-slavonskoj županiji. U Lipiku je u 2023. godini ostvareno 8,9 noćenja po dolasku, dok je u Požegi ostvareno 1,9.

Slika 3. Udio noćenja i dolazaka po općinama i gradovima u 2023. godini, u %

Izvor: eVisitor, obrada autorica.

U strukturi gostiju prevladavaju domaći gosti s gotovo tri četvrtine ukupnih dolazaka i noćenja. Od inozemnih posjetitelja najviše ih je iz Njemačke te zemalja iz okruženja. Prema dobi, najviše su zastupljeni gosti od 35 do 44 godine, dok prema spolu prevladavaju muškarci.

2.2.2. Ugostiteljstvo

Požeško-slavonska županija nudi raznoliku ugostiteljsku ponudu koja obuhvaća restorane, krčme, pizzerije i barove. Ugostiteljski objekti otvoreni su tijekom cijele godine, osim što je kod nekih kušaonica potrebna najava.

Županija ima bogatu gastronomsku ponudu koja spaja tradiciju i suvremene kulinarske trendove. Poseban naglasak stavljen je na autohtona jela i lokalne namirnice, što se očituje kroz razne manifestacije i inicijative. U Županiji postoje restorani s oznakom "Okusi Zlatne Slavonije". Ovi restorani njeguju pripremu tradicijskih jela prema starim recepturama, koristeći lokalne namirnice. Osim toga, postoje manifestacije poput "Dana okusa Zlatne Slavonije" i „Zlatne žice Slavonije“ gdje posjetitelji mogu isprobati bogatu ponudu tradicionalnih jela i pića.

Ugostiteljsku ponudu čine i degustacije vina u vinarijama te ruralni turizam, koji pruža autentično iskustvo seoskog života i domaću gastronomiju.

Restorani „Okusi Zlatne Slavonije“:

- Krčma Stari Fenjeri
- Krčma Zlatni Lug
- Omanovac
- Restoran Klas
- Restoran Schön Blick
- Restoran Shhhuma

Ostali ugostiteljski objekti:

- Ribarska kuća Lukač
- Pizza bar Jeronim
- Restoran Mališćak
- Izletište Stari Brestovac
- Izletište „Iza pivovare“, Pasikovci“
- Izletište „Matino imanje“
- Pizzeria Ljuba
- Route 66
- Restoran Lipa
- Pizza Bolte Lounge Bar
- Pizzeria Mama Mia
- Restoran Lovački rog
- Restoran Cool
- Restoran Marta
- Grill Lav
- Funky Food
- Snack bar Dami
- Kamenita vrata
- Bilburger Krčma La Garage
- Catering Ledić
- Pizza & Grill Platinum
- Fast Food Infinity
- Restoran Hotel Pakrac
- Restoran i catering "Grill"
- Restoran Pakrac (KTC)
- Pizzeria Hookah
- Pizzeria Tessari
- Zdravljak "MNS"
- Per Futuro

- Restoran Nada
- Restoran Kamene kupke
- Etno kuća Bello
- Pizzeria & bistro Lukas
- Restoran Vila Stanišić
- Restoran Grgin Dol
- Calimero Požega
- Kebab House Lav
- Grill King
- Restoran Slavonska kuća Vinkomir
- Bistro Superslav
- Restoran Schon blick
- Ribarska kuća Lukač
- Zdravljak i slastičarna Fontana

Kušaonice vina i domaćih proizvoda:

- Kušaonica Galić
- Kušaonica Krauthaker
- Kušaonica Mihalj
- Kušaonica Šokac
- Kušaonica vina Bodegrajac
- Kušaonica vina Ceco
- Kušaonica vina Kutjevo d.d.
- Kušaonica vina Marin Jogun
- Kušaonica vina B. Jakobović

Kušaonice domaćih proizvoda:

- Kušaonica LUKS
- Kušaonica OPG Ribičić
- Pivovara "Slavonica"

Vinari:

- Vinarija Adžić
- Vinarija Baronica
- Vinarija Bodegrajac
- Vinarija Čamak
- Vinarija Đurina
- Vinarija Enjingi
- Vinarija Galić
- Vinarija Hora
- Vinarija Jakobović
- Vinarija Josipović
- Vinarija Kapetanović
- Vinarija Ketović
- Vinarija Krauthaker
- Vinarija Kutjevo d.d.
- Vinarija Mihalj
- Vinarija Mijatović

- Vinarija Mitrović
- Vinarija Pavić
- Vinarija Pavičić
- Vinarija Perak
- Vinarija Soldo
- Vinarija Sontacchi
- Vinarija Svitok
- Vinarija Šag
- Vinarija Špoljarić Damir
- Vinarija Špoljarić Dinko
- Vinarija Tandara
- Vinarija Tepeš
- Vinarija Zorić
- Vinogradarstvo i vinarstvo AT Agrofort
- Vinogradarstvo i vinarstvo Lukačević
- OPG Vasilj Ivana
- Vinarija Vetos
- Vina Časić
- Vina Markota
- Vinarija Kaptol
- Vinogradarstvo i vinarstvo Perić
- Vinarija Pavlović
- Vinarija Bartolović
- Vinogradarstvo Jogun
- Vina Romić
- Vinogradarstvo i vinarstvo Vojak
- Vinogradarstvo i vinarstvo Zrinščak
- Vinum Academicum
- OPG Herceg
- Vinogradarstvo i vinarstvo Kitanović
- Obrt Kopilaš
- OPG Majetić Koviljka
- Vinogradarstvo i vinarstvo Ivanović
- OPG Matešić
- OPG Tomanović
- OPG Josip
- OPG Mato Lončarević
- OPG Banović
- Vina Garavuša

2.2.3. Turističke atrakcije

Iako turizam za Požeško-slavonsku županiju nije značajan u gospodarskom smislu kao za županije u priobalju, Požeško-slavonska županija nudi mnoge turističke atrakcije koje obuhvaćaju bogatu kulturnu baštinu, prirodne ljepote i povijest. Najistaknutiji primjeri su Park prirode Papuk i Državna ergela Lipik koji se nalaze pod zaštitom UNESCO-a. Također, Županija nudi brojne kulturne i zabavne manifestacije. Ipak, upravo zbog slabije turističke razvijenosti, mnoge potencijalne atrakcije još

uvijek nisu u potpunosti iskorištene. Samim time resursi destinacije su prilično očuvani te je destinacijom potrebno upravljati u smjeru osiguranja njene održivosti.

Kulturne atrakcije

Požeško-slavonska županija bogata je kulturnom baštinom koja svjedoči o njezinoj dugoj povijesti i raznolikim kulturnim utjecajima. Povijesna baština, između ostalog, uključuje povijesnu jezgru Požege, Dvorac baruna Trenka, Dvorac Kutjevo, Stari grad Velika, Stari grad Kaptol, Stari grad Pakrac, Dolački stari grad, Spahijski podrum, Arheološko nalazište Rudina, Arheološko nalazište Kaptol, Kuriju Kušević, Čaklovac i Stari grad Viškovci.

Povijesna jezgra Požege uključuje Kružni pil, Spomenik fra Luki Ibrišimoviću i Stari grad Požegu. Kužni pil središnji je spomenik na požeškom baroknom trgu, koji na vrhu ima kip Svetog Trojstva, a podignut je kao spomen na 798 Požežana koji su umrli od epidemije kuge. Pred katedralom Svete Terezije nalazi se spomenik fra Luki Ibrišimoviću (1626.-1698.) koji je rođen i pokopan u Požegi (u kripti crkve Svetog Duha). A na brežuljku iza zgrade Gimnazije od srednjeg vijeka nalazila se utvrda koja se spominje od 1227. godine. Od građevine nije ostalo gotovo ništa, osim zapisa, crteža bakroreza i umjetničkih slika. Sačuvan je ostatak zida koji opasavao palas. Danas je na mjestu tvrđe park i šetalište koje Požežani i danas zovu Stari grad ili samo Grad.

Barokni dvorac baruna Trenka nalazi se u središtu naselja Trenkovo te je tijekom prve polovice 18. stoljeća bio središnji objekt vlastelinstva baruna Franje Trenka. Tijekom vremena, mijenjajući vlasnike, dvorac je nadograđivan i preuređivan. Današnji izgled dobio je tijekom preuređenja u vrijeme obitelji Svetić. Posebni značaj ima park koji okružuje dvorac koji je već u vrijeme Trenka zasađen egzotičnim biljkama. Zbog svoje ljepote i posebnosti 1964. godine zaštićen je kao spomenik parkovne arhitekture.

Na južnim padinama Papuka podignut je tijekom srednjeg vijeka sustav nadzora i obrane koji se očitovao kroz izgradnju vojnih kaštela. Jedan od njih je i Velički stari grad. Ova utvrda nalazi se na 452 metra nadmorske visine te pruža pogled na Zlatnu dolinu koja se prostire u podnožju.

Središtem naselja Kaptol dominira kasnogotičko-renesansna utvrda, oko koje se još uvijek naziru konture obrambenoga kanala nekada ispunjenog vodom obližnjega potoka Bistre. Kaštel je to nepravilnog šesterokutnog oblika kojega čine okrugle kule i polukule. Podignut je krajem 14. i početkom 15. stoljeća radi obrane od osmanlijskih provala koje su postajale sve intenzivnije. Danas se na njemu provode arheološka istraživanja i konzervatorski zahvati koji za cilj imaju potpunu obnovu u svom izvornom obliku.

Stari grad Pakrac bio je jedna od najvećih utvrda u Zapadnoj Slavoniji, kameni grad u obliku nepravilnog peterokuta ojačan sa 7 kružnih kula na uglovima te još jednom najvećom branič kulom u unutrašnjosti. Unutar utvrde vjerojatno je bila smještena i prva hrvatska kovnica novca za koju se pouzdano zna kako je djelovala u Pakracu sredinom 13. stoljeća prije njenog preseljenja u Zagreb 1260. godine.

U županiji postoji i mnoštvo objekata sakralne baštine koji odražavaju dugu povijest vjerskog života na ovom području. Srednjovjekovna arhitektura ostavila je neizmjeran trag na sakralnim objektima.

Tragovi bogate sakralne baštine su vidljivi u masivnim romaničkim zidovima, rebrastim gotičkim svodovima, baroknim stupovima te pročeljima s raskošnim ukrasima iz razdoblja rokoka.

Među sakralnim objektima se ističu Požeška biskupija, Katedrala sv. Terezije Avilske, Riznica požeške Katedrale, Svetište Gospe od Suza, Samostan redovnica sv. Vinka, Gotička crkva u Tornju, Crkva sv. Lovre, Kapela sv. Andrije te mnoštvo drugih crkvi koje se nalaze diljem Županije.

Također, u Županiji postoje i muzeji, kazališta i knjižnice. Muzeji uključuju Dijecezanski muzej, Gradski muzej Požega, Muzej bećarca, Muzej Grada Pakraca i Muzej vojne i ratne povijesti, dok su knjižnice na području Županije Gradska knjižnica Požega, Hrvatska knjižnica i čitaonica Pleternica, Narodna knjižnica i čitaonica Kutjevo te Gradska knjižnica i čitaonica Lipik. Gradsko kazalište se nalazi samo u Požegi, dok multikulturalni centar postoji u Lipiku.

Prirodne atrakcije

Požeško-slavonska županija obuhvaća dvije prostorne cjeline - Požešku kotlinu i Pakračko-lipički kraj. Ističe se zanimljivim geografskim krajolikom, oblikovanim planinama i gorama koje ju okružuju – Pšnjem, Papukom, Krndijom, Požeškom gorom i Diljem – kao i ravnicama i rijekama koje ju presijecaju. Županija je poznata po svojoj očuvanoj prirodi, jedinstvenim krajolicima i bogatstvu biljnog i životinjskog svijeta. Prirodna baština Požeško-slavonske županije pruža kombinaciju očuvane prirode, bogate povijesti i aktivnosti na otvorenom. Najznačajnije prirodne atrakcije uključuju Park prirode Papuk, Vinorodne brežuljke Klikun i Starac, Izletište Omanovac, Sovsko jezero te Perivoj u Lipiku.

Najznačajnija prirodna atrakcija u Požeško-slavonskoj županiji je Park prirode Papuk. To je brdsko-planinsko područje koje se prostire na području Požeško-slavonske i Virovitičko-podravске županije te obuhvaća veći dio Papuka te dio Krndije. Njegovu površinu od 336 km² obilježava geološka i biološka raznolikost te vrijedna kulturno-povijesna baština. Zbog toga je Park prirode Papuk postao član Europske i Svjetske mreže Geoparkova, a time prvi Geopark u Hrvatskoj pod zaštitom UNESCO-a. Značajke Geoparka uključuju geološku raznolikost, uključujući fosile i stijene stare više od 400 milijuna godina, očuvane bukove i hrastove šume koje su stanište rijetkih i zaštićenih vrsta te geološki spomenik prirode Rupnica, poznat po jedinstvenim bazaltnim stupovima. Na južnim obroncima Papuka, 12 km sjeverno od Požege, smještena je Velika, naselje na nadmorskoj visini od 273 metra, koje predstavlja glavno polazište za istraživanje Papuka.

Vinorodni brežuljci Klikun i Starac nude pogled na pleterničke ravnice, šume i vinograde. Njih je moguće posjetiti i u sklopu Ceste vina i ruža, enološke priče od 3,5 kilometara koja kreće iz centra Pleternice i vodi kroz pleterničke vinograde.

Izletište Omanovac nalazi se na 655 metara nadmorske visine na istoimenom brdu iznad Pakraca gdje se smjestio Planinarski dom Omanovac koji je okružen gustim šumama te do kojeg dolaze uređene biciklističke i planinarske staze.

Sovsko jezero je jedinstveni primjerak prirodnog jezera u brežuljkastom području Požeško-slavonske županije. Nalazi se na sjevernoj padini Dilja, na nadmorskoj visini od 430 metara. Okružuju ga šume hrasta kitnjaka i običnog graba te bukve. Istočno od jezera nalazi se uzvišenje Jezero Brdo, na vrhu kojeg je piramida Vidikovac.

Stoljetni perivoj u Lipiku smatra se jednim od najljepših u istočnoj Hrvatskoj. Radi se o lječilišnom perivoju nastalom u Austrougarskoj. Zaštićen je 1965. godine kao „spomenik parkovne arhitekture“. U njemu se nalaze brojne znamenitosti poput Jelkinog brijega, klupe grofice Jelke, natkrivenog paviljona izvora termalne vode „Antunovo vrelo“, ostatke natkrivene šetnice Kursalon, Wandelbahn, fontane i brojni vrtni ukrasi.

Događaji i manifestacije:

- Požeško kulturno ljeto: festival koji okuplja brojne umjetnike, glazbenike i kazališne trupe.
- Aurea Fest: festival koji spaja tradiciju i suvremenu glazbu te obuhvaća tamburašku glazbu, urbanu scenu i kulturne radionice.
- „Zlatne žice Slavonije“: najvažniji je dio Aurea Festa, posvećen promociji tamburaške glazbe i kulturne baštine Slavonije.
- Vincelovo: tradicionalna proslava vinogradara i vinara.
- Hrvatski festival jednominutnih filmova: najstariji je međunarodni filmski festival koji se održava u Hrvatskoj, u Požegi. Festival se fokusira na specifičnu formu jednominutnog filma, koja, bez obzira na žanr, predstavlja izazov i poticaj za kreativnost autora.
- Festival graševine: provodi se ocjenjivanje vina sorte graševina. Također, nude se vinske degustacije, eno-gastronomski događaji te kulturno-zabavni program.
- Ivanjski krijes: manifestacija je povezana s drevnim običajima obilježavanja ljetnog solsticija, kada se paljenjem krijesa slavi dolazak ljeta i najdužeg dana u godini.
- Devetnice Gospi od suza: vjerski događaj, organiziraju se molitve, procesije i mise koje se održavaju u znak pobožnosti i zahvalnosti.
- Fišijada: gastro manifestacija i natjecanje u pripremi fiš paprikaša.
- Grgurevo: događaj koji slavi dan grada Požege.
- Kulenijada: manifestacija koja okuplja najbolje proizvođače kulena. Kulenijada je natjecateljskog karaktera, gdje stručni žiri ocjenjuje kulene prema kvaliteti, ukusu, teksturi, boji, mirisu i izgledu. Osim samog natjecanja, događaj je popraćen kulturnim i zabavnim programom, sajmom domaćih proizvoda te degustacijama.
- Papučki jaglaci: planinarska manifestacija koja okuplja planinare iz cijele Hrvatske kao i iz susjednih zemalja.
- Ribarske večeri u Vetovu: događaj na kojem se priprema riječna riba, nude vina kutjevačkog kraja te sviraju tamburaški sastavi.
- Najduži stol u Velikoj: okuplja udruge, obiteljska gospodarstva, vinare i izlagače koji izlažu svoje domaće proizvode na dugom stolu koji simbolizira zajedništvo i gostoprimstvo.
- Čuvajmo običaje zavičaja: međunarodna smotra folklor.
- LIDAS (Lipanski dani amaterskog stvaralaštva): najvažniji događaj unutar LIDAS-a je smotra folklor, a osim toga i mnoštvo drugih manifestacija, poput glazbeno-scenske priredbe „Cvjetići glazbe“, Fišijade, Otvorenog prvenstva RH u vožnji dvoprega s međunarodnim karakterom te drugih aktivnosti u suradnji s udrugama i kulturnim ustanovama.
- Poljadija u srcu: manifestacija sa svečanom povorkom konjskih zaprega nakon čega slijedi nastup KUD-ova.
- Orguljaške večeri: kulturno-duhovni program prigodom svetkovine blagdana Sv. Terezije Avilske, zaštitnice grada Požege. U petodnevnoj manifestaciji sudjeluju umjetnici iz zemlje i inozemstva, a koncerti se izvode na orguljama Katedrale sv. Terezije Avilske.
- Dan kulture nacionalnih manjina Grada Lipika: posvećen kulturi i životu nacionalnih manjina.

- Martinje u Kutjevu: održava se martinjski sajam na kojem se nudi kušanje vina kutjevačkih vinara, gastronomska ponuda te proizvodi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.
- Halštatski dani: manifestacija posvećena halštatskoj kulturi i arheološkom nasljeđu tog doba.
- Lipik 3x3 Challenger: sportski noćni turnir ulične košarke.
- Papuk trek & trail: sportska manifestacija na Papuku.
- Slavonski banovac: povijesno-gastronomska manifestacija.
- Ajvar fest, javno natjecanje u pripravljanju ajvara.
- Sajam cvijeća i ukrasnog bilja: tematska manifestacija, gdje proizvođači cvijeća prezentiraju svoje proizvode i sadržaje.
- Lipanj u Lipiku: planinarski pohod.
- Dan zdravlja, rekreacije i zdrave prehrane: tematska manifestacija koja potiče zdravlje i kretanje.
- Brestovačka fišijada: gstronomsko-turistička manifestacija koja promovira bogatu gastronomsku tradiciju te okuplja ljubitelje ribolova i fiša.
- S pjesmom ususret Božiću: smotra folklor.

2.2.4. Turističke usluge

Na području Požeško-slavonske županije registrirani su pružatelji usluga u turizmu. To uključuje kako turističke agencije koje organiziraju posjete turističkim atrakcijama u Županiji, tako i usluge aktivnog i pustolovnog turizma, turističke usluge zdravstvenog turizma i turističke usluge na poljoprivrednom gospodarstvu. Ostali sadržaji relevantni za turiste uključuju maloprodajne dućane, suvenirnice, sajmove te ranije spomenute ugostiteljske objekte.

2.3. Resursna osnova

U ovom poglavlju je identificirana prirodna i kulturna baština (uključujući i najvažnije manifestacije), kao i određeni ostali resursi koji ukazuju na jedinstvene vrijednosti koje pruža Požeško-slavonska županija.¹

2.3.1. Kultura i baština

Tablica 3. Kulturno-povijesna baština / Antropogene atrakcije u Požeško-slavonskoj županiji

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Kutjevački podrum	kultura života i rada	Međunarodna	Uglavnom spremno	Da

¹ Turistički resursi su definirani u Strateškom i operativnom planu razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine.

Povijesna jezgra Požege s Trgom Svetog Trojstva	povijesna urbanistička cjelina	Nacionalna	Djelomično spremno	Da
Povijesna jezgra Lipika s kupališnim kompleksom	povijesna urbanistička cjelina	Nacionalna	Uglavnom spremno	Da
Kužni pil – Zavjetni pil Presvetog Trojstva u Požegi	spomenik	Nacionalna	Uglavnom spremno	Da
Katedrala sv. Terezije Avilske u Požegi	sakralni objekt	Nacionalna	Uglavnom spremno	Da
Povijesna jezgra Pakraca	povijesna urbanistička cjelina	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Središte Kutjeva s Trgom Graševine	povijesna urbanistička cjelina	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Arheološko nalazište Rudina	arheološki lokalitet	Regionalna	Nespremno	Ne
Stari grad Kaptol	tvrđava, gradina	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Utvrda Velika	tvrđava, gradina	Regionalna	Nespremno	Ne
Srednjovjekovna utvrda Kamengrad kod Kamenskog Vučjaka	tvrđava, gradina	Regionalna	Nespremno	Ne
Utvrda Stražeman	tvrđava, gradina	Regionalna	Nespremno	Ne
Dvorac Kutjevo	dvorac, palača	Regionalna	Djelomično spremno	Da
Vlastelinski kompleks Janković sa spahijskim podrumom u Pakracu	dvorac, palača	Regionalna	Djelomično spremno	Da
Dvorac Franje Trenka u Trenkovu	dvorac, palača	Regionalna	Nespremno	Da
Zgrada Biskupije u Požegi	dvorac, palača	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Zgrada Gradskog muzeja Požega	palača i muzej	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Crkva sv. Katarine Mučenice i Djevice u Gaju kod Lipika	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Crkva sv. Franje Asiškog u Lipiku s vidikovcem	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Kapela sv. Andrije u Brezinama kod Lipika	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Crkva Uznesenja Bl. Djevice Marije u Pakracu	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Saborna crkva Sv. Trojice u Pakracu s episkopskim dvorom	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne

Crkva sv. Pantelejmo na u Tornju kod Pakraca	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Crkva sv. Mihaela Arkandela u Stražemanu	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Crkva sv. Augustina Biskupa u Velikoj	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Crkva Duha Svetog s Franjevačkim samostanom u Požegi	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Crkva sv. Lovre u Požegi	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Crkva sv. Petra i Pavla Apostola i župni dvor u Kaptolu	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Crkva sv. Nikole Biskupa u Pleternici	sakralni objekt	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Crkva sv. Dimitrija u Brodskom Drenovcu	sakralni objekt	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Arheološko nalazište Kaptol-Čemernica	arheološko nalazište	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Arheološko nalazište Kaptol-Gradca	arheološko nalazište	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Kuća Kraljevića u Požegi	spomen kuća poznatih osoba	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Spomenik Fra Luki Ibrišimoviću u Požegi	Spomenik	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Domovinski križ s vidikovcem na Sokolovcu iznad Požege	Spomenik	Regionalna	Spremno	Ne
Gradski muzej u Požegi s interpretacijskim centrom	Muzej	Regionalna	Spremno	Da
Muzej Grada Pakraca	Muzej	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Muzej vojne i ratne povijesti u Pakracu	Muzej	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Dijecezanski muzej u Požegi	Muzej	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Interpretacijski centar Muzej bećarca u Pleternici	interpretacijski centar	Regionalna	Spremno	Da
Interpretacijski centar Terra Pannonica u Pleternici	interpretacijski centar	Regionalna	Spremno	Da
Centar za posjetitelje – Požeška kuća	interpretacijski centar	Regionalna	Spremno	Da

Interpretacijski centar termalne baštine Lipika Vila dobre vode*	interpretacijski centar	Regionalna	U okviru projekta 'Terme Lipik'	Da
Interpretacijski centar Narodne kupke*	interpretacijski centar	Regionalna	Spremno	Da
Kuća Panonskog mora Parka prirode Papuk u Velikoj	interpretacijski centar	Regionalna	Spremno	Da
Staza željeznog doba Podunavlja	Staza	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Winehouse u Velikoj **	Prezentacijsko-degustacijski centar	Regionalna	Spremno	Ne

Napomene: * U okviru projekta Terme Lipik predviđena je revitalizacija kulturne baštine odnosno, obnova Lječilišnog perivoja Vile Zinke (Vila dobre vode) i Narodnih kupki u kojima se planiraju interpretacijski sadržaji. ** *Winehouse* u Velikoj po svim svojim obilježjima predstavlja turističku infrastrukturu (sukladno članku 3. stavku 5. o javnoj turističkoj infrastrukturi u kojem se navodi „Osim infrastrukture navedene u stavku 3. i 4. ovog članka, turističkom infrastrukturom smatra se i infrastruktura koja je važećim aktom strateškog planiranja državne, područje (regionalne) ili lokalne razine navedena kao turistička infrastruktura.“

2.3.2. Priroda i okoliš

Tablica 4. Prirodni resursi / Prirodne atrakcije u Požeško-slavonskoj županiji

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Park prirode i UNESCO geopark Papuk	Gora	Međunarodna	Spremno	Ne
Vinogorje Kutjevo	Kulturni krajobraz	Nacionalna	Uglavnom spremno	Ne
Psunj -Omanovac	Gora	Regionalna	Spremno	Ne
Krndija	Gora	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Požeška gora	Gora	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Dilj gora	Gora	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Područje Mališćak - Sokoline na Papuku	Posebni oblik reljefa	Regionalna	Spremno	Ne
Rijeka Orľava	Rijeka	Regionalna	Nespremno	Da
Rijeka Pakra	Rijeka	Regionalna	Nespremno	Da
Rijeka Londža	Rijeka	Regionalna	Nespremno	Ne
Značajni krajobraz Sovsko jezero	Jezero	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne

Jezero Raminac kod Lipika	Jezero	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Jezero Pjeskara kod Lipika	Jezero	Regionalna	Uglavnom spremno	Da
Ribnjaci Poljana Pakračka	Ribnjak	Regionalna	Nespremno	Da
Park prirode Papuk - stanište tisa u predjelu Debeljak	Zaštićeno stablo	Regionalna	Nespremno	Ne
Park pod Starim gradom u Požegi	Park i šetalište	Regionalna	Spremno	Ne
Lječilišni perivoj u Lipiku	Park	Regionalna	Spremno	Da
Park oko dvorca u Kutjevu	Park	Regionalna	Uglavnom spremno	Ne
Park oko dvorca u Trenkovu	Park	Regionalna	Nespremno	Ne
Vinogorje Požega-Pleternica	Kulturni krajobraz	Regionalna	Djelomično spremno	Ne
Vinogorje Pakrac	Kulturni krajobraz	Regionalna	Djelomično spremno	Ne

2.3.3. Manifestacije

Tablica 5. Manifestacije u Požeško-slavonskoj županiji

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Lipik 3x3 Challenger	sportska manifestacija	nacionalna	spremno	Da
Zlatne žice Slavonije u Požegi	zabavna manifestacija	nacionalna	spremno	Da
Vincelovo u Kutjevu	gastronomska manifestacija	nacionalna	spremno	Ne
Festival Graševine u Kutjevu	gastronomska manifestacija	nacionalna	spremno	Ne
Svetište Gospe od Suza u Pleternici	svetište	nacionalna	spremno	Ne
„Čuvajmo običaje zavičaja“, Velika	foklorno-gastronomska manifestacija	nacionalna	spremno	Ne
Papučki jaglaci, Velika	sportska manifestacija	nacionalna	spremno	Ne
Advent Ninina čarobna shhuma u Velikoj	advent	regionalna	spremno	Ne
Papuk trek & trail	sportska manifestacija	regionalna	spremno	Ne
Lidasu Pleternici	folklorna manifestacija	regionalna	spremno	Ne

Grgurevo –Dan grada Požege	kulturno-povijesna manifestacija	regionalna	spremno	Ne
Slavonski banovac u Pakracu	povijesno-gastro-nomska manifestacija	regionalna	spremno	Ne
Ajvar fest u Lipiku	gastronomska manifestacija	regionalna	spremno	Da
Sajam cvijeća u Lipiku	tematska manifestacija	regionalna	spremno	Da
Lipanj u Lipiku	tematska manifestacija	regionalna	spremno	Da
Dan zdravlja, rekreacije i zdrave prehrane	tematska manifestacija	regionalna	spremno	Da

2.3.4. Ostali odabrani resursi

Tablica 6. Ostali resursi u Požeško-slavonskoj županiji

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Aquapark Velika	kupalište	regionalna	spremno	Da
Gradski bazen u Požegi	kupalište	regionalna	spremno	Ne
Gradski bazen u Lipiku	kupalište	regionalna	spremno	Da
Lovište 'Zvečevo'	lovište	regionalna	uglavnom spremno	Ne
Adrenalinski park i kamp Velika	izletište	regionalna	spremno	Ne
Izletište Turnić kod Požege	izletište	regionalna	spremno	Ne
Winehouseu Velikoj10	prezentacijsko-edukacijski centar	regionalna	spremno	Ne
Ruta Slavonija	biciklistička ruta	regionalna	djelomično spremno	Ne
Državna glavna ruta br. 8	biciklistička ruta	regionalna	djelomično spremno	Ne
Poučna staza Lapjak kod Velike	turistički put	nacionalna	djelomično spremno	Ne
Staze lipicanaca i kune Lipik	turistički put	regionalna	uglavnom spremno	Ne
Cesta ruža i vina Pleternica	turistički put	regionalna	djelomično spremno	Ne
Staza Sokola od Požege do Sokolovca	turistički put	regionalna	uglavnom spremno	Ne
Toplice Lipik	toplice / lječilište	nacionalna	spremno	Da

Ergela i konjički turizam u Lipiku	konjički turizam	nacionalna	djelomično spremno	Da
------------------------------------	------------------	------------	--------------------	----

2.4. Javna turistička infrastruktura

Javna turistička infrastruktura definirana je Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 126/21). To je infrastruktura koja izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodane vrijednosti turističkih sadržaja. Može biti primarna i sekundarna. Primarna infrastruktura je ona koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude, dok je sekundarna ona infrastruktura koja ne utječe izravno na razvoj turizma i samo je dijelom godine ili samo sporednom funkcijom u službi turizma.

U Požeško-slavonskoj županiji postoji sljedeća primarna javna turistička infrastruktura:

- Biciklističke staze
 - o Papuk
 - o Požega – Velika – Požega
 - o Požeška gora – Zelena
 - o Kutjevo – Venje – Vetovo – Kaptol
 - o Velika – Jezerca – Jankovac
 - o Pleternica – Bike & Wine Klikun
 - o Stazama lipicanaca i kune
 - o Lipik - Pakrac - PD Omanovac
 - o Požega - Kaptol – Požega
 - o Požega - Bike & Wine Zlatni lug
 - o Venje - staza Vinea
 - o Požeška gora 2
 - o Pleternica - Wine Starac
 - o Obroncima Papuka
 - o Kutjevo – Latinovac
 - o XC Pakra
 - o Vinska cesta Pakrac
 - o Putem crkava i kulture
 - o Mons Pisun – Rogoljicom
 - o Ruta Slavonija
 - o Zlatna dolina kružna
 - o Putevima izvora vode
 - o Putevima crkava i kulture
 - o Kružne biciklističke staze oko planinarskog doma Omanovac
 - o Biciklistička staza park šuma Kalvarija
- Biciklističke rute
 - o Ruta Slavonija
 - o Državna glavna ruta br. 8
- Pješačko-trkačke i treking staze
 - o Treking staza Kutjevo
 - o Treking staza Pleternica
 - o Treking staza Požega

- Treking staza Psunj
- Treking staza Velika
- Walk&Run trail Požega
- Walk&Run wine trail Kutjevo
- Walk&Run trail Lapjak
- Walk&Run trail Starac
- Walk&Run trail Omanovac
- Rutom kutjevačkih vinara
- Lipik trail
- Mališćak trail
- Pakrac trail
- Krug oko dvije rijeke
- Sovsko jezero trail
- Rutom kaptolskih tumula
- Vetovo - Jakšić trail
- Viškovački grad trail
- Zvečevo trail
- Staza za pješačenje oko jezera Raminac i Pjeskara
- Staza za pješačenje uz rijeku Pakru
- Jelkina staza u gradskom perivoju
- Staza park šuma Kalvarija
- Poučne i turističke staze
 - Poučna staza Starac
 - Poučna staza dr. Andrija Štampar
 - Stazama lipicanca i kune
 - Poučna šetnica Sovsko jezero
 - Poučne staze IC Terra Panonica
- Motocross staze
 - Motocross staza Villare
 - MX Matkovac
 - Auto-motodrom Glavica
- Vidikovci
 - Sokolovac
 - Mačkovac
- Planinarska infrastruktura
 - Pohod slavonskim planinama (Slavonski planinarski put)
 - Požeška planinarska obilaznica
 - Lipička planinarska obilaznica
 - Oko 150 planinarskih puteva po Krndiji, Psunju, Papuku, Požeškoj gori i Dilj gori
 - Planinarski dom Omanovac
- Dvorci, gradine i kurije
 - Stari grad Kaptol
 - Utvrda Velika
 - Srednjovjekovna utvrda Kamengrad kod Kamenskog Vučjaka
 - Utvrda Stražeman
 - Isusovački dvorac u Kutjevu
 - Vlastelinski kompleks Janković sa spahijskim podrumom u Pakracu
 - Dvorac Franje Trenka u Trenkovu

- Zgrada Biskupije u Požegi
- Zgrada Gradskog muzeja Požega
- Kurija Kušević
- Centri za posjetitelje i interpretacijski centri
 - Interpretacijski centar Muzej bečarca u Pleternici
 - Interpretacijski centar Terra Pannonica u Pleternici
 - Centar za posjetitelje – Požeška kuća
 - Interpretacijski centar termalne baštine Lipika Vila dobre vode
 - Interpretacijski centar Narodne kupke
- Info ploče i turistička signalizacija na području cijele Požeško-slavonske županije.

U Požeško-slavonskoj županiji postoji sljedeća sekundarna javna turistička infrastruktura:

- Arheološka nalazišta (popis se nalazi u poglavlju 4.4.1. Turistička infrastruktura)
- Javna parkirališta u gradovima i općinama Požeško-slavonske županije
- Javni sanitarni čvorovi u gradovima i općinama Požeško-slavonske županije
- Sportski objekti
 - Sportsko-rekreacijski centar
 - Sportske dvorane
 - Gradski bazen
 - Gradska kuglana
 - Gradska streljana
 - Teniski tereni
 - Stadion NK Slavonija
 - Gimnastička dvorana Sokol
 - Sportski centar, nogometni tereni NK Lipik
 - Jahanje – Državna ergela Lipik
 - Gradski padel teren
 - Nogometni tereni
- Kuće znamenitih Požežana
 - Rodna kuća Dobriše Cesarića
 - Kuća Franje Cirakija
 - Kuća Baruna Trenka - spomen ploča

2.5. Komunalna infrastruktura²

Dobro razvijena komunalna infrastruktura temelj je za gospodarski i turistički razvoj, kao i za unapređenje kvalitete života lokalnog stanovništva. Ona uključuje energetska infrastrukturu, telekomunikacijsku infrastrukturu i dostupnost interneta, vodoopskrbu i odvodnju te gospodarenje otpadom.

² Za dijelove ovog poglavlja, kao i poglavlja vezanog uz prometnu infrastrukturu i digitalizaciju korištene su informacije iz Plana razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021. – 2027. godine.

2.5.1. Energetska infrastruktura

Energetska infrastruktura Požeško-slavonske županije omogućava stabilnu opskrbu energijom za kućanstva, industriju i javni sektor. Županija se odlikuje raznolikim resursima, uključujući značajan potencijal za obnovljive izvore energije, poput solarne energije, biomase i geotermalnih izvora.

Kroz Požeško-slavonsku županiju prolaze trase dalekovoda. Na području Županije smještene su trafostanice naponske razine 400 i 110 kV. Električna energija u Požeško-slavonskoj županiji se distribuira putem HEP-ove mreže (preko tri distributera: DP Elektra Požega – najveći distributer na prostoru Županije (82%), DP Elektra Križ, pogon Lipik – distributer gradova Lipika i Pakraca s pripadajućim naseljima i DP Elektra Križ, pogon Daruvar – distributer samo za naselje Badljevina), koja je dobro razvijena i omogućava stabilnu opskrbu većine naselja. Međutim, u ruralnim područjima povremeno postoje izazovi povezani s modernizacijom mreže, što predstavlja prostor za daljnja ulaganja. Razvoj distribucijske mreže ključan je za podršku gospodarskim aktivnostima.

Požeško-slavonska županija ima osiguranu opskrbu plinom na području gradova Pakrac, Lipik, Požega, Pleternica, Kutjevo te općina Jakšić i Brestovac. Na području općina Kaptol i Velika započete su aktivnosti oko izgradnje plinske mreže. Transportni plinski sustav u nadležnosti je društva Plinacro d.o.o. te se sastoji od mreže visokotlačnih magistralnih plinovoda i plinovoda za međunarodni transport ukupne duljine 149,63 km. Kroz Županiju prolazi magistralni plinovod Kutina – Dobrovac DN 200/50.

Značajan je potencijal geotermalne energije u Lipiku. Požeško-slavonska županija raspolaže geotermalnim resursima koji se mogu koristiti za grijanje, proizvodnju električne energije ili u turističke svrhe, primjerice u toplicama. Ovaj segment trenutno nije dovoljno iskorišten, ali predstavlja značajnu priliku za budući razvoj. Postoji potencijal i za druge oblike obnovljivih izvora energije, poput solarnih elektrana, hidroelektrana, kogeneracijskih postrojenja i biomase šuma, međutim, nisu dovoljno iskorišteni.

2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost Internet

Telekomunikacijska infrastruktura u Požeško-slavonskoj županiji relativno je dobro razvijena, posebno u urbanim središtima, gdje su dostupne moderne telekomunikacijske usluge. Operateri pružaju širok spektar usluga, uključujući mobilnu telefoniju, fiksnu liniju i Internet. Mobilna pokrivenost županije općenito je dobra, a vodeći telekomunikacijski operateri osiguravaju 4G mreže u većini područja, dok je 5G mreža prisutna u većim mjestima. Poštanski uredi postoje u svim gradovima i općinama.

Dostupnost interneta varira ovisno o lokaciji. U gradskim područjima širokopojasna internetska veza, uključujući optičke mreže, dostupna je većem broju korisnika. U ruralnim dijelovima županije, pogotovo na gorama, situacija je složenija. Dok neki dijelovi imaju pristup širokopojasnom internetu putem mobilnih mreža (4G) ili DSL-a, postoje područja s ograničenom brzinom i stabilnošću veze.

2.5.3. Vodoopskrba i odvodnja

Na području Požeško-slavonske županije postoje dva veća vodoopskrbna sustava (Pakrac – Lipik i Požega) te niz manjih lokalnih vodovoda. Oko 76 posto (područje Požege), odnosno 96 posto (područje Pakrac – Lipik) stanovnika opskrbljuje se iz javnih vodoopskrbnih sustava. Preostali dio stanovništva još uvijek se opskrbljuje vodom uz korištenje individualnih zahvata ili manjih lokalnih vodovoda. Područja bez javne vodovodne mreže pretežno uključuje male zaselke koji nisu niti zanimljivi posjetiteljima.

Izgradnja kanalizacijskih sustava i uređaja za pročišćavanje na području Požeško-slavonske županije zaostaje za izgradnjom vodoopskrbnih sustava. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda riješena je djelomično u gradovima Požega, Pleternica, Pakrac, Lipik i Kutjevo te općinskim središtima Velika, Kaptol i Jakšić, a u fazi dovršetka su sustavi u Ramanovcu –Tekiću za područje Požeštine, dok je za područje Pakrac – Lipik izgrađen sustav u naselju Gaj.

2.5.4. Gospodarenje otpadom

Na području Požeško-slavonske županije komunalne usluge odvoza otpada pružaju tri društva: Komunalac Požega d.o.o., Komunalac d.o.o. iz Pakraca i Lipkom d.o.o. iz Lipika. Otpad se prikuplja iz kućanstava i od gospodarskih subjekata, u reciklažnim dvorištima i manjim dijelom na zelenim otocima. Otpad s područja Požeštine odvozi se na odlagalište „Vinogradine“, dok se otpad s područja Pakraca i Lipika odlaže na odlagalište „Crkvište“. Reciklažna dvorišta postoje u svim gradovima i općinama. Za praćenje i sanaciju divljih odlagališta zadužene su jedinice lokalne samouprave.

Požeško-slavonska županija zajedno je sa Sisačko-moslavačkom i Brodsko-posavskom županijom započela realizaciju projekta Regionalnog centra za gospodarenje otpadom Šagulje. Cilj centra je uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom na području navedene tri županije.

2.6. Prometna infrastruktura

Kroz područje Požeško-slavonske županije ne prolaze prometni koridori europskog i državnog značenja. Županijskih i lokalnih cesta ima 512,55 km (233,65 km županijskih i 278,9 km lokalnih cesta). Od ukupne dužine županijskih i lokalnih cesta 19,63 posto (100,60 km) nije asfaltirano – 11,08 posto županijskih i 26,78 posto lokalnih cesta.

Nepovezanost Županije brzom cestom s autocestom A3 Zagreb – Lipovac znači da je Županija relativno prometno izolirana od drugih dijelova Hrvatske. Ipak, taj problem bi trebao biti u skorije vrijeme riješen, budući da je u tijeku natječaj za izgradnju brze ceste od Požege do autoceste A3, ukupne je duljine 16 kilometara. Brza cesta bi trebala biti izgrađena u roku od 48 mjeseci od početka radova.

Javni prijevoz između jedinica lokalne samouprave u Županiji nije adekvatno razvijen, kao niti lokalni gradski prijevoz. Razlog leži u nedostatku profitabilnosti takvih međugradskih i međuopćinskih linija te u malom broju putnika.

Javna parkirališta postoje u gradovima i općinama Požeško-slavonske županije, posebno u Požegi, a na nekima se provodi naplata parkinga.

Požeško-slavonska županija ima željezničke linije koje povezuju Požegu, Pleternicu i Pakrac s regionalnim centrima. Na području županije ne postoji pruga od značenja za međunarodni promet, kao što ne postoji niti pruga s dva kolosijeka.

Na području Požeško-slavonske županije ne postoji infrastruktura zračnog i riječnog prometa. Postoje samo improvizirana uzletišta koja se koriste u poljoprivredne i rekreativne svrhe. Ipak, na nekim od postojećih poljoprivrednih uzletišta postoje uvjeti za razvoj sportskog i turističkog zrakoplovstva te je predviđeno njihovo zadržavanje, uređenje i prilagođavanje.

2.7. Analiza stanja digitalizacije

Ministarstvo turizma i sporta razvija IT sustave za upravljanje turizmom, uključujući aplikativno rješenje za upravljanje destinacijama, kao i aplikativno rješenje za upravljanje turističkim tokovima, koji će biti podrška turističkim zajednicama u održivom upravljanju destinacijom. Koristit će ga lokalne i regionalne samouprave, a intencija je i uspostava sustava e-usluga koji će potaknuti digitalnu transformaciju u smjeru razvoja pametne destinacije.

2.7.1. Infrastruktura digitalne tehnologije

Digitalna infrastruktura u Požeško-slavonskoj županiji značajno zaostaje za ciljanim standardom koji predviđaju strateški dokumenti Europske komisije i Republike Hrvatske. Najveći dio Županije ima izgrađenu potrebnu osnovnu strukturu, ali postoji još dovoljno prostora za razvoj širokopojasne infrastrukture. Na području Županije najviše su zastupljene brzine pristupa 4 – 10 Mbit/s te 20 – 30 Mbit/s, što je nedovoljno za bržu digitalnu tranziciju gospodarstva. Također, pojedina područja još nisu pokrivena širokopojasnom mrežom ili je brzina spora (dijelovi općine Čaglin, grada Lipika i grada Pakraca, a osobito brdovita područja). Prema gustoći širokopojasnih priključaka u nepokretnoj širokopojasnoj mreži u Hrvatskoj Požeško-slavonska županija na pretposljednem je mjestu s postotkom od svega 44,6 posto³.

S druge strane, Županija je relativno dobro pokrivena s mobilnom mrežom, što je važno za razvoj turizma. Ipak, najveći problem s dostupnosti mobilne mreže i signalom je na gorama koje okružuju Požešku kotlinu. Besplatni Wi-Fi na javnim mjestima postoji u gradovima Požega, Pleternica i Lipik te općinama Velika i Jakšić.

2.7.2. Sigurnost i privatnost

Kibernetička sigurnost u Požeško-slavonskoj županiji, kao i u ostatku Hrvatske, postaje sve važnija tema s obzirom na rastuću digitalizaciju i učestalost kibernetičkih prijetnji. Iako nema specifičnih javno dostupnih podataka o stanju kibernetičke sigurnosti unutar Požeško-slavonske županije, na nacionalnoj razini poduzimaju se značajni koraci za jačanje ovog područja.

³ Podatak se odnosi na zadnje tromjesečje 2020. godine.

Pružatelji usluga smještaja su upoznati s regulativom o zaštiti podataka, tako da se od posjetitelja traži samo uvid u osobne dokumente kako bi se evidentirali u eVisitor, odnosno njihovi osobni dokumenti se ne kopiraju niti snimaju.

2.8. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama

Pristupačni turizam podrazumijeva uvjete u kojima proizvode, sustave, usluge, okruženja i objekte mogu koristiti svi ljudi s najširim rasponom korisničkih potreba, karakteristika i sposobnosti. Uključuje implementaciju univerzalnog dizajna koji omogućuje ljudima s poteškoćama u kretanju, uključujući mobilnost, vid, sluh i kognitivne dimenzije pristupa, da funkcioniraju neovisno i ravnopravno kroz pružanje pristupačnih proizvoda, usluga i okruženja.

Grad Požega kroz razne projekte nastoji poboljšati pristupačnost javnog prostora, jedan od takvih primjera je rekonstruirana zgrada Gradskog muzeja, gdje su se izgradili elementi pristupačnosti (lift i taktilne staze), a prisutna je i brajica. Pri izgradnji prometnica vodi se računa o parkirališnim mjestima za osobe s invaliditetom. Sukladno odluci o parkiranju Grada Požege osobe s invaliditetom imaju pravo parkirati se bez naknade na označeno parking mjesto, ali i tamo gdje nema oznake za osobe s invaliditetom imaju pravo dva sata parkinga bez naknade. Uz fizičku pristupačnost, radi se i na osvještavanju građana o važnosti inkluzije i podrške osoba s invaliditetom. Također, dobar primjer pristupačnog turizma je primjer Požeško-slavonske županije koja je uložila značajne resurse kako bi osigurala da je njena mrežna stranica u najvećoj mogućoj mjeri prilagođena da osobe s invaliditetom nemaju nikakvih prepreka u interakciji ili pristupu digitalnom sadržaju. Digitalne informacije i usluge su pristupačne kada ih svi ljudi mogu lako opažati i razumjeti, uključujući i osobe koje imaju vizualne, slušne, motoričke ili kognitivne poteškoće.

U slučaju turističkih atrakcija, postoji određeni broj atrakcija koje su pristupačne osobama s posebnim potrebama, poput Kutjevačkog vinskog podruma, Isusovačkog dvorca u Kutjevu, povijesne jezgre Požege s Trgom Svetog Trojstva, povijesne jezgre Lipika s Toplicama Lipik, Kužnog pila – Zavjetnog pila Presvetog Trojstva u Požegi, katedrale sv. Terezije Avilske u Požegi, Vlastelinskog kompleksa Janković sa spahijskim podrumom u Pakracu, dvorca Franje Trenka u Trenkovu, crkve sv. Franje Asiškog u Lipiku s vidikovcem, crkve Duha Svetog s Franjevačkim samostanom u Požegi, spomenika Fra Luki Ibrišimoviću u Požegi, Muzeja vojne i ratne povijesti u Pakracu, Interpretacijskog centra Muzej bećarca, Interpretacijskog centra Terra Pannonica u Pleternici, Kuće Panonskog mora Parka prirode Papuk u Velikoj, Centra za posjetitelje – Požeška kuća i Interpretacijskog centra termalne baštine Lipika Vila dobre vode). Kada je riječ o prirodnim i okolišnim atrakcijama pristup za osobe s invaliditetom osiguran je, između ostalog, na jezerima Raminac i Pjeskara kod Lipika. U slučaju manifestacija pristup za osobe s invaliditetom osiguran je, između ostalog, na manifestaciji Ajvar fest i Sajam cvijeća u Lipiku, dok je kod ostalih atrakcija osiguran u Aquaparku Velika i na Gradskom bazenu u Lipiku.

Ipak, još uvijek dio atrakcija nema mogućnost obilaska atrakcija i lokaliteta osobama s invaliditetom. S druge strane, kod dijela atrakcija postoji pristupačnost informacija i komunikacija.

2.9. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Na području Požeško-slavonske županije djeluju tri Policijske postaje, Požega, Pleternica i Pakrac te Interventna jedinica policije Požega, a teritorijalno je nadležna nad gradovima Lipik, Pakrac, Pleternica, Požega i Kutjevo te općinama Brestovac, Čaglin, Jakšić, Kaptol i Velika.

Na području Požeško-slavonske županije trenutno djeluju 3 vatrogasne zajednice grada/područja, 54 dobrovoljna vatrogasna društva, 2 dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu i 2 javne vatrogasne postrojbe.

Od zdravstvenih ustanova, u Požeško-slavonskoj županiji djeluje Dom zdravlja Požeško-slavonske županije, Zavod za hitnu medicinu Požeško-slavonske županije i Zavod za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije. Pored njih djeluju i dvije bolnice, Opća županijska bolnica Požega i Opća županijska bolnica Pakrac i bolnica hrvatskih veterana. Dom zdravlja Požeško-slavonske županije smješten je u Požegi. U Pleternici, Velikoj, Kutjevu, Čaglinu, Pakracu, Lipiku, Poljani, Kaptolu, Jakšiću i Brestovcu djeluju pojedine ordinacije primarne zdravstvene zaštite (primjerice obiteljska medicina, dentalna medicina, služba za zdravstvenu zaštitu predškolske djece, služba patronaže, medicina rada).

Od ustanova u djelatnosti kulture djeluju Gradski muzej Požega, Muzej Grada Pakraca, Gradsko kazalište Požega, Gradska knjižnica i čitaonica Požega, Hrvatska knjižnica i čitaonica Pleternica, Narodna knjižnica i čitaonica Kutjevo, Gradska knjižnica Pakrac, Gradska knjižnica Lipik, Konzervatorski odjel Požega, Državni arhiv, Slavonski Brod - odjel Požega, Dijecezanski muzej, Muzej bećarca u Pleternici, Muzej vojne i ratne povijesti u Pakracu i Multikulturalni centar Lipik.

2.10. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u razdoblju od siječnja do studenog 2024. godine u Požeško-slavonskoj županiji poslodavci su tražili ukupno 3.644 radnika. Najviše su bili traženi znanstvenici, inženjeri i stručnjaci (935) te radnici s jednostavnim zanimanjima. Treći po redu su radnici u uslužnim i trgovačkim zanimanjima (540), tako da je potražnja za tim zanimanjima činila 14,8 posto ukupne potražnje svih poslodavaca na području ove Županije od siječnja do studenog 2024. godine.

Promotri li se prijavljene potrebe za radnicima na razini djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u razdoblju od siječnja do studenog 2024. godine, poslodavci iz te djelatnosti tražili su ukupno 224 radnika, što je činilo 6,6 posto ukupno prijavljenih potrebe za radnicima poslodavaca na području Županije.

Mjesečni podaci o izlascima iz evidencije nezaposlenih za djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u razdoblju od siječnja do studenog 2024., ukazuju na sezonalnost zapošljavanja u ovoj djelatnosti, koja se očituje u povećanom zapošljavanju tijekom proljetnih i ljetnih mjeseci. Tako je najveći broj izlazaka iz evidencije nezaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane zabilježen u svibnju 2024. godine (79 radnika) te u travnju (68 radnika), a najmanji broj u studenom, kada je iz evidencije nezaposlenih izašlo svega njih 14. Istovremeno, najviše je ulazaka u evidenciju nezaposlenih u ovoj djelatnosti zabilježeno u listopadu (72), siječnju (65) te zatim u studenom (55). Najmanji broj ulazaka u evidenciju nezaposlenih zabilježen je tijekom ljetnih

mjeseci, u srpnju i lipnju, kada je u evidenciju nezaposlenih iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ušao po 21 radnik.

2.11. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije donijela je 2020. godine dokument Brend strategija i komunikacijska strategija Požeško-slavonske županije⁴. U okviru ovog dokumenta identificirani su sljedeći elementi komunikacijskih kanala turističke zajednice: internetska stranica, društvene mreže, katalogi i plaćeni mediji – kampanje. S obzirom na to da je od donošenja tog strateškog dokumenta prošlo gotovo pet godina te da je dio informacija zastario bilo bi poželjno krenuti u izradu nove komunikacijske strategije.

Službena internetska stranica Turističke zajednice Požeško-slavonske županije smještena je na domeni <https://visitslavonia.hr/>. Stranica je interaktivna, modernog dizajna i omogućava brz i jednostavan pristup informacijama. Internetska stranica je inspirativna i namijenjena prvenstveno posjetiteljima, s dosta informacija, fotografija i videomaterijala. Putem internetske stranice mogu se pretraživati događanja u tekućoj godini po mjesecima, dobiti informacije o dostupnim turističkim atrakcijama, gastroenološkim doživljajima, planirati turističke rute putem dostupnih digitalnih karata, planirati posjete kulturnim objektima (sakralna baština, muzeji, knjižnice i kazališta) itd. Sadržaj internetske stranice dostupan je i na četiri strana jezika, engleskom, njemačkom, talijanskom i slovenskom. Na stranici se nalaze i linkovi na ostale brošure koje su dostupne u pdf formatu (Zlatna Slavonija, Zlatna Slavonija kroz Požeško-slavonsku županiju, ciklorute Požeško-slavonske županije, Okusi zlatne Slavonije i Kontakt letak). Brošure imaju vizualni identitet.

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije se pod nazivom Visitslavonia pojavljuje na tri društvene mreže – Instagram, Facebook i Tik Tok. Instagram profil prati 2.665 osoba, Tik Tok 1.335, dok Facebook stranica ima 16 tisuća pratitelja. Na Facebooku se provodi prilično intenzivna komunikacija, ovisno o dobu godine i po nekoliko objava tjedno. Sadržaj komunikacije na društvenim mrežama, kao i vizualni materijali (fotografije i videomaterijal) prilagođeni su publici koja najviše koristi određenu društvenu mrežu.

Događaji i manifestacije promoviraju se putem više kanala, ovisno o potrebi. Najčešće su to plakati, članci u časopisima ili novinama, radio spotovi ili posebne emisije te društvene mreže i web stranica.

2.12. Analiza konkurencije

Požeško-slavonska županija promatra se u odnosu na konkurentske županije odnosno županije koje se nalaze u njenom okruženju: Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Brodsko-posavska i Osječko-baranjska županija. Za ocjenu konkurentske pozicije provedena je analiza ukupnog broja turističkih dolazaka i turističkih noćenja od 2019. do 2023. godine te zasebno za razdoblje od siječnja do studenog 2024. godine.

⁴ Preuzeto s internetske stranice <https://visitslavonia.hr/media/lfzje4jo/komunikacijska-strategija-ps%C5%BE.pdf>

Tablica 7. Usporedba broja dolazaka i broja noćenja turista s konkurentskim destinacijama od siječnja do studenog 2024. godine

Županija	Dolasci turista	Noćenja turista	Broj noćenja po dolasku
Sisačko-moslavačka	27.546	67.488	2,5
Bjelovarsko-bilogorska	26.383	78.880	3,0
Virovitičko-podravska	17.300	40.338	2,3
Požeško-slavonska	24.074	62.830	2,6
Brodsko-posavska	44.923	67.187	1,5
Osječko-baranjska	126.241	246.156	1,9

Izvor: obrada autorica prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Tablica 8. Usporedba broja dolazaka turista s konkurentskim destinacijama od 2019. do 2023. godine

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Prosječna godišnja stopa rasta
Sisačko-moslavačka	38.021	12.985	13.357	23.613	25.457	-7,7%
Bjelovarsko-bilogorska	24.323	10.178	15.327	22.387	28.975	3,6%
Virovitičko-podravska	16.710	6.918	10.292	15.359	16.000	-0,9%
Požeško-slavonska	19.706	9.347	14.858	22.763	24.559	4,5%
Brodsko-posavska	36.759	15.124	25.150	36.754	42.152	2,8%
Osječko-baranjska	107.598	42.820	75.351	107.945	124.258	2,9%

Izvor: obrada autorica prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Gledano prema broju turističkih dolazaka Požeško-slavonska županija se s 24.074 dolazaka u razdoblju od siječnja do studenoga 2024. godine svrstava na predzadnje mjesto promatranih pet županija, ispred Virovitičko-podravske županija s ukupno 17.300 dolazaka i iza Bjelovarsko-bilogorske županije s ostvarena 26.383 dolazaka (Tablica 7). Ipak, promotri li se podatak o prosječnoj godišnjoj stopi rasta broja dolazaka, vidljivo je da upravo Požeško-slavonska županija bilježi najveći rast, u prosjeku od 4,5 posto (Tablica 8). Pritom dolasci domaćih turista u prosjeku rastu za 4,9 posto godišnje, a stranih za 3,4 posto godišnje. Nakon nje slijedi Bjelovarsko-bilogorska županija s prosječnim godišnjim povećanjem broja dolazaka turista od 3,6 posto, dok je Sisačko-moslavačka županija jedina županija koja ostvaruje prosječni godišnji pad turističkih dolazaka od 7,7 posto.

Tablica 9. Usporedba broja noćenja turista s konkurentskim destinacijama od 2019. do 2023. godine

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Prosječna godišnja stopa rasta
Sisačko-moslavačka	95.372	35.173	32.801	55.490	57.887	-9,5%
Bjelovarsko-bilogorska	77.513	34.624	49.042	68.319	83.102	1,4%
Virovitičko-podravska	44.744	14.102	20.992	32.323	36.032	-4,2%
Požeško-slavonska	41.486	21.399	37.669	61.067	64.782	9,3%
Brodsko-posavska	60.030	24.390	39.503	58.118	68.137	2,6%
Osječko-baranjska	217.692	97.350	161.056	218.462	253.118	3,1%

Izvor: obrada autorica prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Slični trendovi zabilježeni su i kada je riječ o broju turističkih noćenja (Tablica 9). S ukupno ostvarenih 62.830 noćenja u razdoblju od siječnja do studenog 2024. godine Požeško-slavonska županija zauzima četvrto mjestu među konkurentskim županijama (Tablica 7). Usporedi li se broj ostvarenih noćenja u 2023. s 2019. godinom, najbrži rast ostvaruje upravo Požeško-slavonska županija i to od visokih 9,3 posto godišnje (Tablica 8). Nakon nje slijede Osječko-baranjska i Brodsko-posavska županija s prosječnim godišnjim stopama rasta od 3,1 odnosno 2,6 posto. Zanimljiv je podatak da osim Sisačko-moslavačke županije u kojoj se broj turističkih noćenja u prosjeku godišnje smanjivao po stopi od 9,5 posto, pad noćenja bilježi Virovitičko-podravska županija, i to u prosjeku od 4,2 posto godišnje.

Promotri li se podatak o duljini boravka turista za razdoblje od siječnja do studenoga 2024. godine, turisti se najduže zadržavaju u Bjelovarsko-bilogorskoj (u prosjeku 3 noći) i Požeško-slavonskoj županiji (u prosjeku 2,6 noći). Najkraće se zadržavaju u Brodsko-posavskoj županiji, u prosjeku 1,5 noći.

2.13. Izvješće o analizi stanja

Požeško-slavonska županija smještena je na istoku Hrvatske u središnjem dijelu Slavonije, između Slavonske Podravine na sjeveru i Slavonske Posavine na jugu. Sa svojom površinom od 1.823 km² čini 3,21 posto kopnene površine Hrvatske. Županija ima dugu povijest naseljenosti, s arheološkim tragovima iz prapovijesti, rimskog doba i srednjeg vijeka. Povijesni naziv „Zlatna dolina“, koji potječe iz rimskog doba kada je ovo područje bilo poznato kao „Vallis Aurea“, odražava plodnost tla i prirodne ljepote.

Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine Požeško-slavonska županija ima 64.084 stanovnika, što iznosi 1,66 posto ukupnog stanovništva Hrvatske. Radi se o rijetko naseljenoj županiji s gustoćom od 35,2 stanovnika po kvadratnom kilometru. Geografski prostor županije obuhvaća plodnu Požešku kotlinu okruženu gorama Papuk, Psunj, Krndija, Dilj i Požeška gora. Klima je umjereno kontinentalna, s prosječnom godišnjom temperaturom od 12 °C i godišnjom količinom oborina od 700 do 900 mm.

Zemljopisna obilježja Požeško-slavonske županije daju potencijal za različite oblike poljoprivredne proizvodnje, posebice vinogradarstvo. Kutjevačko vinogorje na južnim obroncima Papuka i Krndije, zajedno s Požeško-pletterničkim vinogorjem i Pakračkim vinogorjem, poznata su po uzgoju vina visoke kvalitete. Uz bogatu povijesnu i kulturnu baštinu, Županija je također poznata po prirodnim ljepotama

poput Parka prirode Papuk koji je dio UNESCO-ve mreže geoparkova, šumama, vinorodnim brežuljcima i jezerima poput Sovskog jezera.

Demografski trendovi pokazuju da Županija bilježi stalnu depopulaciju. Od 2011. do 2021. broj stanovnika smanjio se za 17,8 posto. Negativni demografski trendovi posljedica su iseljavanja i prirodnog pada broja stanovnika. Najviše stanovnika, njih 22.294, živi u Požegi, dok niti jedan drugi grad nema više od 10.000 stanovnika. Starenje stanovništva i iseljavanje radno sposobnih osoba značajan su izazov za budući razvoj.

Turistička ponuda Požeško-slavonske županije temelji se na prirodnim i kulturnim resursima, povijesnoj baštini i gastronomiji. Kulturna baština Županije obuhvaća brojne povijesne i arhitektonske znamenitosti. Povijesna jezgra Požege uključuje baroknu Katedralu sv. Terezije Avilske, Kužni pil te spomenik fra Luki Ibrišimoviću, poznatom po važnoj ulozi u oslobođenju Slavonije od Osmanlija. Povijesne jezgre Lipika i Kutjeva te dvorac baruna Trenka u Trenkovu dodatno obogaćuju kulturni identitet Županije. Požeško-slavonska županija je dom brojnih sakralnih objekata, poput Gotičke crkve u Tornju, crkve sv. Lovre u Požegi te svetišta Gospe od Suza u Pleternici. Arheološki lokaliteti poput Kaptola i Rudine svjedoče o bogatoj prošlosti područja, dok povijesni dvorci i utvrde, poput Starih gradova u Velikoj i Kaptolu, čine važan dio kulturne ponude.

Prirodne atrakcije uključuju Park prirode Papuk, vinorodne brežuljke i izletišta. Park prirode Papuk, prvi UNESCO-ov Geopark u Hrvatskoj, predstavlja najvažniju prirodnu atrakciju. Ovo zaštićeno područje obiluje geološkom i biološkom raznolikošću, uključujući očuvane bukove šume, fosile stare više od 400 milijuna godina i geološke fenomene poput bazaltnih stupova u Rupnici. Park nudi brojne planinarske staze, biciklističke rute i vidikovce, privlačeći ljubitelje prirode i rekreacije. Druge prirodne atrakcije uključuju Sovsko jezero, ostatak Panonskog mora, te vinorodne brežuljke Klikun i Starac, koji nude lijepe poglede na krajolik.

Gastronomija je važan element turističke ponude Županije, s naglaskom na lokalne specijalitete poput kulena, čvaraka, fiš paprikaša i raznih vrsta vina. Restorani pod oznakom „Okusi Zlatne Slavonije“ promiču autentična jela pripremljena prema tradicionalnim receptima. Vinski turizam igra važnu ulogu, s brojnim kušaonicama i vinskim podrumima, poput onih u Kutjevu. Kulturne manifestacije i događaji značajno pridonose turističkoj atraktivnosti. Aurea Fest, Zlatne žice Slavonije i Festival graševine slave tradiciju i glazbu regije, dok sportski događaji poput Papuk trek & traila i Lipik 3x3 Challengea privlače ljubitelje aktivnog odmora. Ostali događaji, poput Vincelova, Kulenijade i Poljadije u srcu, njeguju kulturno nasljeđe i okupljaju lokalnu zajednicu.

Iako turizam bilježi rast, izazovi ostaju. Smještajni kapaciteti su skromni, s 1575 kreveta raspoređenih u 184 objekta, pri čemu dominiraju objekti s 3*, dok hoteli viših kategorija nedostaju. Najveći broj smještajnih kapaciteta nalazi se u Požegi, dok su manji gradovi i općine slabije opremljeni.

Turistički promet u 2023. godini bilježi 26.215 dolazaka i 69.206 noćenja, uz prosječnu duljinu boravka od 2,6 dana. Posjetitelji su uglavnom domaći gosti, dok među inozemnim turistima prednjače posjetitelji iz Njemačke i susjednih zemalja. Sezonalnost turističkih dolazaka manje je izražena nego u priobalnim županijama, što omogućuje ravnomjerniji razvoj turizma tijekom cijele godine.

Infrastruktura Županije ima određena ograničenja. Nema autocesta ni međunarodnih željezničkih veza, ali planira se izgradnja brze ceste prema autocesti A3, što će povećati prometnu dostupnost. Javni prijevoz je ograničen, posebno u ruralnim područjima, što otežava kretanje stanovnicima i turistima. Opskrba vodom i energijom je solidna, no kanalizacija zahtijeva dodatna ulaganja. Digitalna infrastruktura dobro je razvijena u urbanim sredinama, ali ruralna područja još uvijek zaostaju u pogledu dostupnosti širokopojasnog interneta i signala.

Energetski potencijali županije uključuju geotermalne izvore u Lipiku, solarnu energiju i biomasu. Unatoč značajnim resursima, obnovljivi izvori energije su nedovoljno iskorišteni. Projektima kao što je Regionalni centar za gospodarenje otpadom Šagulje nastoji se unaprijediti održivost i smanjiti negativan utjecaj na okoliš.

Projekti poput revitalizacije kulturne baštine, razvoja biciklističkih i pješačkih staza te modernizacije infrastrukture trebali bi doprinijeti boljoj atraktivnosti destinacije. Park prirode Papuk posebno se ističe kao ključni element razvoja prirodnog turizma, dok se u Lipiku planira daljnji razvoj termalnog turizma. Vinski turizam također ima značajan potencijal zahvaljujući brojnim vinarijama i vinskim cestama.

Zaključno, unatoč izazovima, Požeško-slavonska županija ima bogate prirodne i kulturne resurse koji pružaju osnovu za razvoj održivog turizma. Ključni izazovi ostaju demografski pad, prometna izoliranost i potreba za daljnjim ulaganjima u infrastrukturu. Integracija lokalne zajednice, zaštita resursa i kvalitetna promocija mogu doprinijeti povećanju atraktivnosti destinacije za turiste i podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

3. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

Turistički proizvod	Razvojni potencijal	Marketinški potencijal
Outdoor aktivnosti	Outdoor aktivnosti u Požeško-slavonskoj županiji imaju snažan razvojni potencijal zbog sezonske fleksibilnosti, od planinarenja i biciklizma do jahanja i adrenalinskih sportova. Prihvatni kapacitet Papuka i drugih outdoor lokaliteta zadovoljava potrebe individualnih posjetitelja i grupa.	Dostupnost outdoor atrakcija osigurana je oznakama i digitalnim vodičima. Informacije su lako dostupne putem turističkih zajednica. Promocija kroz specijaliziranu outdoor brošuru napisanu na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku i društvene mreže dodatno povećava privlačnost.
Kulturne atrakcije	Kulturne atrakcije obuhvaćaju povijesne spomenike, muzeje i manifestacije poput tamburaških večeri. Sezonalnost nije presudna, jer se atrakcije mogu posjećivati tijekom cijele godine, ali se ipak većina manifestacija održava u toplijim mjesecima. Kapacitet muzeja i interpretacijskih centara omogućava prihvat većeg broja posjetitelja.	Fizička dostupnost kulturnih atrakcija mogla bi dodatno biti unaprijeđena kvalitetnijom prometnom infrastrukturom i smeđom signalizacijom. Informacije o događajima i lokacijama su dostupne putem internetskih portala i društvenih mreža. Posebne promotivne kampanje istaknule bi značaj kulturne baštine, a lokalni vodiči i ture obogaćuju iskustva posjetitelja.
Prirodne atrakcije	Prirodne atrakcije, poput Parka prirode Papuk, imaju izvanredan razvojni potencijal zbog raznolikih boravišno-izletničkih opcija. Dio prirodnih atrakcija pripada širem sustavu zaštićenih područja, što povećava njihov značaj za privlačenje (eko)turista. Proširenje prihvatnih kapaciteta i dodatni sadržaji, poput edukativnih centara, povećali bi privlačnost. Županija ima potencijal biti dio šire mreže prirodnih atrakcija u okruženju, što može povećati interes šire publike i poticati suradnju s okolnim destinacijama.	Promocija prirodnih atrakcija oslanja se na digitalne alate i suradnju s turističkim agencijama. Informacije o zaštićenim lokalitetima dostupne su putem službenih stranica i vodiča. Isticanje UNESCO statusa Papuka dodatno povećava interes domaćih i stranih posjetitelja.
Zdravstveni turizam	Termalni izvori Lipika i lječilište nude raznovrsne mogućnosti za boravišni turizam tijekom cijele godine. S obzirom na kvalitetu prirodnih ljekovitih faktora i modernu medicinsku infrastrukturu, ovo područje privlače turiste raznih	Dostupnost termalnih izvora podržana je jasnim signalizacijama i informacijama na više jezika. Promocija putem zdravstvenih portala, kongresa i wellness platformi povećava prepoznatljivost.

	<p>profila. Proširenje kapaciteta smještaja i usluga dodatno bi obogatilo ponudu.</p>	<p>Fokus na visokoj kvaliteti usluga ključan je za dugoročni uspjeh.</p>
<p>Enogastronomski turizam</p>	<p>Vinske ceste i lokalni specijaliteti temelj su enogastronomskog turizma Županije. Sezonalnost nije ograničenje jer vinarije i restorani rade tijekom cijele godine. Povezanost sa širim sustavom autohtonih proizvoda, poput slavonskog kulena i vina graševine, povećava privlačnost za gurmane.</p>	<p>Informacije o enogastronomskim atrakcijama lako su dostupne putem brošura i internetskih stranica. Promocija vina i hrane putem festivala, sajмова i radionica povećava privlačnost. Suradnja s poznatim gastro vodičima doprinosi boljoj vidljivosti.</p>
<p>Događaji i manifestacije</p>	<p>Manifestacije poput "Zlatnih žica Slavonije" i "Papučkih jaglaca" imaju veliki potencijal za privlačenje posjetitelja tijekom cijele godine. Integracija s lokalnim proizvodima i kulturnim sadržajem povećava vrijednost ovih događaja. Dodatne inovativne manifestacije mogle bi produžiti turističku sezonu.</p>	<p>Promocija događaja temelji se na digitalnim platformama, suradnji s influencerima i medijskim partnerstvima. Korištenje interaktivnih alata doprinosi boljoj informiranosti i angažmanu posjetitelja. Naglasak na jedinstvenim doživljajima ključan je za privlačenje različitih ciljanih skupina.</p>

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE

Prema Zakonu o turizmu (NN156/23), Plan upravljanja destinacijom mora biti temeljen na pokazateljima održivosti destinacije. Pokazatelji održivosti daju strukturu i smjernice kako bi turistička destinacija mogla sustavno pratiti, ocjenjivati i poboljšavati svoju održivost, što je važno budući da su održivi pristupi postali ključni za dugoročni uspjeh turizma. Plan upravljanja destinacijom mora sadržavati obvezne pokazatelje održivosti destinacije, koji uključuju pokazatelje koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti, na okolišne aspekte održivosti, na ekonomske aspekte održivosti te na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma. Popis pokazatelja za praćenje održivosti te izvor i evidentiranje podataka koji su potrebni za izračun navedenih pokazatelja uređen je Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24).

4.1. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

4.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST/ European Tourism Indicator System (u daljnjem tekstu: ETIS) (prilagodba) – Broj turista/jednodnevnih posjetitelja na 100 stanovnika
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom, održivo upravljanje prostorom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (Sustainable Development Goals, u daljnjem tekstu: SDG)	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom.
	Opis	Ovim pokazateljem se nastoji procijeniti tzv. intenzitet turizma, odnosno razina objektivnog opterećenja koju turizam u periodu glavne

		turističke sezone stvara po lokalno stanovništvo, ali i prostor te infrastrukturu. Valja uočiti postojanje razlike između ovog pokazatelja, koji se može smatrati objektivnim, u odnosu na različite pokazatelje dojmova koji lokalno stanovništvo ima o turizmu, koji se s druge strane mogu smatrati subjektivnim pokazateljima.		
Podaci	Naziv podataka	Noćenje turista predstavlja svaku registriranu noć posjetitelja u objektu koji pruža uslugu smještaja. Stalnim stanovnikom se smatra osoba koja ima prebivalište ili boravište na lokaciji turističke destinacije.		
	Mjerna jedinica	Registrirano noćenje u smještajnom objektu. Stalni stanovnik destinacije.		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	eVisitor; DZS, Statistika u nizu »Gradovi u statistici« (https://podaci.dzs.hr/media/bz5hplcj/gradovi-u-statistici.xlsx) PC-Axis baza podataka Turizam, Intenzitet turizma, PX-Web – informacije (dzs.hr)		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni na godišnjoj razini.		
Metodologija izračuna pokazatelja	<p>Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika</p> $pokazatelj = \frac{ukupan\ broj\ noćenja\ turista\ u\ vršnom\ mjesecu}{broj\ dana\ u\ vršnom\ mjesecu * broj\ stalnih\ stanovnika\ u\ destinaciji} / 100$ <p>Pod pojmom »vršni mjesec« misli se na mjesec u kojem je ostvaren najveći broj noćenja.</p>			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2023.)	2024.	2025.	2026.	
0,5				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)		
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: C.1.2 Udio lokalnog stanovništva koji su zadovoljni turizmom u destinaciji	
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	

	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 3 – Zdravlje i blagostanje Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice	
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji	
	Opis	Zadovoljstvo stanovnika razvojem turizma bitan je cilj održivog upravljanja destinacijom, pri čemu je pozitivan stav stanovnika prema razvoju turizma jedan od ključnih elemenata njegove uspješnosti. Tamo gdje turizam nije podržan može se očekivati otpor stanovnika prema infrastrukturnim ulaganjima. Dodatno, gostoljubivi domaćini jedan su od ključnih faktora u formiranju cjelokupnog zadovoljstva turista posjetom.	
	Podpokazatelji	– udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ostvaruju koristi od turizma – udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ne ostvaruju koristi od turizma	
Podaci	Naziv podataka	Zadovoljstvo turizmom u destinaciji	
	Mjerna jedinica	Udio (%) ispitanika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji	
	Izvor podataka/potencijalni izvor	Anketa lokalnog stanovništva	
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak nije dostupan, nužno je prikupljanje podataka primarnim istraživanjem	
	Periodičnost prikupljanja podataka	Svake četiri godine za ITR III i IV	
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji računa se kao omjer broja ispitanika zadovoljnih turizmom i ukupnog broja ispitanika. Pokazatelj se računa na ukupnom skupu te zasebno na skupu ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma i na skupu ispitanika koji ne ostvaruju koristi od turizma. Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom i udio stanovnika koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji procjenjuje se pitanjima koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih istraživanja.		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine za ITR III i IV		
Početna vrijednost	2029.	2033.	2037.

Anketa će se provesti u 2025. godini			
--------------------------------------	--	--	--

4.1.2. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST: Ukupno zadovoljstvo posjetitelja s destinacijom ETIS A.2.1: Udio posjetitelja koji su zadovoljni svojim cjelokupnim iskustvom u destinaciji UN TOURISM – MST: Namjera preporuke destinacije od strane posjetitelja
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 8 – Uključiv i održiv gospodarski rast, puna zaposlenost i dostojanstven rad za sve Cilj 12 – Održiva potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa
Obilježja pokazatelja	Definicija	Procjena zadovoljstva turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji na skali od 0 do 100. Procjena neto spremnosti na preporuku na skali od 0 do 100, posebno za turiste koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevne posjetitelje.
	Opis	Zadovoljni posjetitelji učinkovit su alat privlačenja novih gostiju te time i stvaranja novih radnih mjesta u destinaciji, a uz to često i dulje borave te generiraju veći prihod u odnosu na posjetitelje koji nisu zadovoljni svojim boravkom u destinaciji. Nadalje, praćenjem zadovoljstva posjetitelja mjere se i prate učinci aktivnosti na unapređenju turističkog proizvoda destinacije. Ne postoji jedinstveni standard za procjenu zadovoljstva kupaca. Zadovoljstvo je složeni pokazatelj koji se može mjeriti na različite načine, poput percepcije kvalitete, percepcije vrijednosti, i raskoraka između očekivanog i stvarnog iskustva.

		<p>Primjenom različitih standarda mjerenja zadovoljstva (koji ujedno predstavljaju različite standarde na koje se kupci referiraju prilikom kupnje) i njihovim integriranjem u jedinstveni pokazatelj u skladu s validiranom metodologijom Američkog indeksa zadovoljstva klijenta (eng. American Customer Satisfaction Index – ACSI) postignut je sveobuhvatniji pristup mjerenju kvalitete cjelokupnog iskustva posjetitelja.</p> <p>Neto spremnost na preporuku smatra se jednim od glavnih standarda za vrednovanje iskustva korisnika proizvoda/usluga u različitim industrijama, a koristi se i za predviđanje lojalnosti kupaca. Zasniva se na pitanju o vjerojatnosti preporuke proizvoda/usluge rodbini, prijateljima i/ili kolegama. Preporuke rodbine i prijatelja (eng. word of mouth) ujedno su jedan od najvažnijih izvora informacija prilikom odabira destinacije putovanja, te u kombinaciji s pokazateljem o zadovoljstvu daje pravu sliku utiska same destinacije.</p>
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – Udio (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni boravkom u destinaciji – Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u sezoni – Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u predsezoni ili posezoni – Neto spremnost na preporuku destinacije u sezoni – Neto spremnost na preporuku destinacije u predsezoni ili posezoni
Podaci	Naziv podataka	<ol style="list-style-type: none"> 1. zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 2. nepotvrđivanje očekivanja 3. usporedba s idealnim boravkom 4. namjera preporuke destinacije prijateljima, rodbini ili kolegama
	Mjerna jedinica	<ol style="list-style-type: none"> 1., 2. i 3. Prosječna vrijednost zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja 4. Udio (%) promotora (eng. promoters) odnosno onih koji su skloni preporučiti destinaciju
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1., 2., 3. i 4. Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1., 2., 3. i 4. Podatak nije dostupan, nužno je prikupljanje podataka primarnim istraživanjem
	Periodičnost prikupljanja podataka	1., 2., 3. i 4. Svake četiri godine za ITR III i IV

Metodologija izračuna pokazatelja	Vrijednost pokazatelja ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom sastoji se od: (i) vrijednosti indeksa zadovoljstva posjetitelja destinacijom i (ii) neto spremnost na preporuku destinacije Vrijednosti pokazatelja mjere se pomoću varijabli/pitanja koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih istraživanja, donesenih od strane ministarstva nadležnog za poslove turizma.		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine za ITR III i IV		
Početa vrijednost	2029.	2033.	2037.
Anketa će se provesti u 2025. godini			

4.1.3. Pristupačnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS – Postotak turističkih atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom i/ili koje sudjeluju u prepoznatim shemama pristupačnosti
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – pristupačnost destinacije
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice – Pružanje javno dostupnih informacija o atrakcijama doprinosi stvaranju održivih i otpornih urbanih područja, pomažući u planiranju i upravljanju urbanim razvojem, uključujući turističke destinacije. Cilj 8: Dostojan rad i ekonomski rast – Informacije koje promiču turističke destinacije mogu doprinijeti održivom ekonomskom rastu i stvaranju kvalitetnih radnih mjesta.
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Otporan turizam Poseban cilj: 9. Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja
	Opis i svrha	Atrakcije kao razlog dolaska u destinaciju mogu biti iznimno raznolike i različite dostupnosti, stoga je svrha ovog pokazatelja uvid u mogućnosti

		obilaska atrakcija i lokaliteta od interesa osobama s invaliditetom (osobama s tjelesnim, intelektualnim mentalnim i osjetilnim oštećenjem zdravlja), pri čemu se pristupačnost očituje u fizičkoj pristupačnosti i pristupačnosti informacija i komunikacija.		
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – Udio atrakcija (lokaliteta) fizički pristupačnih osobama s invaliditetom – Udio atrakcija (lokaliteta) informacijski i komunikacijski pristupačnih osobama s invaliditetom. 		
Podaci	Naziv podataka	1. Ukupan broj atrakcija dostupnih za posjećivanje (temeljem plana upravljanja) 2. Broj pristupačnih atrakcija		
	Mjerna jedinica	Broj atrakcija		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. Plan upravljanja 2. Evidencija TZ-a o pristupačnosti atrakcija (turistički katastar) 3. Evidencija TZ-a Javne turističke infrastrukture (JTI) destinacije za Popis Javne turističke infrastrukture (JTI).		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. i 2. Podatci su dostupni 3. Podatak je dostupan		
	Primarno istraživanje (smjernice)	Kontinuirano vođenje evidencija o stanju i dostupnosti atrakcija od strane TZ-ova		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje		
	Metodologija izračuna pokazatelja	<p>EA – broj svih evidentiranih atrakcija u destinaciji EAP – broj atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom</p> $\text{Udio pristupačnih atrakcija} = \frac{EAP}{EA} * 100$		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine			
Početna vrijednost (2024.)	2026.	2028.	2030.	
36,3%				

4.1.4. Sigurnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)
-------------------------------------	--

Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	Global Sustainable Tourism Council (dalje u tekstu: GSTC) – Usluge u zajednici (community services)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – sigurnost destinacije
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 3 Zdravlje i dobrobit Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima.
	Opis	Sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje zdravstvena zaštita turističku ambulantu može organizirati jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, jedinica lokalne samouprave, turistička zajednica, druga pravna i fizička osoba koja obavlja ugostiteljsku djelatnost i/ili pruža usluge u turizmu, zdravstvena ustanova, trgovačko društvo koje obavlja zdravstvenu djelatnost ili privatni zdravstveni radnik, koji su dužni utvrditi i razdoblje rada turističke ambulante tijekom godine. Turistička ambulanta organizira se izvan mreže javne zdravstvene službe. Posebnim propisom o normativima i standardima za turističku ambulantu određeni su minimalni normativi i standardi u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme koje mora ispunjavati turistička ambulanta. Zbog potrebe osiguranja provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima, jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, za svaku sljedeću turističku sezonu utvrđuje minimalni broj turističkih ambulanti za svoje područje na temelju broja dolazaka turista u prethodnoj godini.
Podaci	Naziv podataka	Broj organiziranih turističkih ambulanti temeljem posebnog zakona kojim se uređuje zdravstvena djelatnost
	Mjerna jedinica	Broj
	Izvor podataka/potencijalni izvor	Jedinica područne (regionalne) samouprave
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje

Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o broju ambulanti u destinaciji, te se broj direktno preuzima i služi kao pokazatelj.		
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje		
Početna vrijednost (2024.)	2025.	2026.	2027.
0			

4.2. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

4.2.1. Upravljanje vodnim resursima

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Potrošnja pitke vode po turističkom noćenju u usporedbi s potrošnjom vode općeg stanovništva po osobi po noći (D.5.1.)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – upravljanje vodnim resursima
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 3 Zdravlje i dobrobit Cilj 6 Čista, pitka voda i higijenski uvjeti Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine vode isporučene u smještajnim objektima destinacije u odnosu na ukupnu potrošnju vode u destinaciji, koji daje uvid u opterećenje turizma na vodni resurs destinacije.
	Opis	Ograničavajući čimbenik razvoja turizma u pojedinim destinacijama je dostupnost vode, odnosno njena nepovoljna prostorna i vremenska raspodjela, osobito u Jadranskoj Hrvatskoj te u ljetnim mjesecima, kao i gubici vode u vodoopskrbnom sustavu. Vođenje evidencije o ukupnoj finalnoj potrošnji vode dužno je provoditi i osigurati nadležno tijelo za upravljanje vodnim resursima u jedinicama

		lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju posebnog zakona kojim se uređuje upravljanje vodama
Podaci	Naziv podataka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (m^3) 2. Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (m^3) 3. Broj ostvarenih turističkih noćenja u smještaju u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja 4. Broj ostvarenih turističkih noćenja u smještaju u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji koji imaju pristup sigurnoj vodi ili imaju priključak na javnu vodoopskrbu ili imaju mogućnost priključenja na javnu vodoopskrbu u destinaciji
	Mjerna jedinica	N/P
	Izvor podataka/potencijalni izvor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Javni isporučitelji vodne usluge – Vodovod/komunalno poduzeće, interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode 2. Javni isporučitelji vodne usluge – Vodovod/komunalno poduzeće, interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode 3. – 5. eVisitor 6. DZS, Naselja obuhvaćena mrežom javne vodoopskrbe i Statističko izvješće – Stanovništvo RH (godišnje procjene)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 6. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	1 – 6. Svake dvije godine
Metodologija izračuna pokazatelja	<p>Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) finalne potrošnje vode po noćenju turista (m^3) u smještajnim objektima destinacije i u odnosu na potrošnju vode po stanovniku destinacije (m^3).</p> <p>F_1 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja</p> <p>F_2 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja</p> <p>T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja</p> <p>T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja</p> <p>N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)</p> <p>N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)</p> <p>S – broj stanovnika u destinaciji</p>	

	$\text{potrošnja vode po noćenju turista} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$ $\text{potrošnja vode po noćenju stanovnika} = \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$ $\text{omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika} = \frac{\text{potrošnja vode po noćenju turista}}{\text{potrošnja vode po noćenju stanovnika}} \times 100$		
	Alternativna metoda: Anketa gospodarskih subjekata u turizmu u smještajnim objektima = norma potrošnje vode turista po noćenju / potrošnja vode		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
Početna vrijednost (2023.)	2025.	2027.	2029.
2.603,2*			

Napomena: * u sklopu smještajnih objekata često se nalazi i ugostiteljski objekt, a potrošnja vode je mjerena preko jednog vodomjera, što dovodi do precijenjenosti potrošnje vode u smještajnim objektima. To je također vidljivo i iz nesrazmjera potrošnje vode u mjesecima s najmanje i najviše noćenja.

4.2.2. Gospodarenje otpadom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Količina otpada koju proizvodi odredište (tone po stanovniku po godini ili po mjesecu) (D.3.1.) (prilagođeno)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – gospodarenje otpadom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 3 Zdravlje i dobrobit Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor

Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prati omjer količina komunalnog otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u usporedbi s količinama otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone po stanovniku, u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja)
	Opis	<p>Pokazateljem se prati ostvarenje veze između proizvodnje otpada u turizmu i gospodarskog rasta te uspješnost sprečavanja nastanka otpada u destinaciji. Ukazuje na okolišni aspekti rizika u turističkim destinacijama gdje nedovoljno adekvatna infrastruktura gospodarenja otpadom u kombinaciji sa povećanom turističkom aktivnosti može ugroziti konkurentnost turističke destinacije. Pokazatelj je važan za atraktivnost destinacije i u slučaju neuređenog ili preopterećenog (prekapacitiranog) sustava gospodarenja otpadom što predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja destinacije.</p> <p>Noćenja turista jesu svaka registrirana noć osobe (turista) u objektu koji pruža uslugu smještaja (prijavljena noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u sustavu eVisitor).</p> <p>Komunalni otpad je miješani komunalni otpad i odvojeno sakupljeni otpad. Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada podrazumijeva prikupljanje komunalnog otpada na području pružanja javne usluge putem spremnika od pojedinog korisnika i prijevoz i predaju tog otpada ovlaštenoj osobi za obradu takvoga otpada.</p>
Podaci	Naziv podataka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone) 2. Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (tone) 3. Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima destinacije u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja 4. Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima destinacije u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji
	Mjerna jedinica	<ol style="list-style-type: none"> 1. i 2. tone 3, 4 i 5. N/P

	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. i 2. pružatelj javne usluge koje je a) trgovačko društvo koje osniva jedna ili više jedinica lokalne samouprave (JLS), temeljem odluke predstavničkog tijela JLS ili pravna ili b) fizička osoba – obrtnik temeljem koncesije dodijeljene odlukom predstavničkog tijela JLS / Upravni odjeli jedinica lokalne/područje samouprave 3. – 4. eVisitor 5. DZS, Popis stanovništva RH (godišnje procjene)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. i 2. Podatak je dostupan (potencijalno djelomična dostupnost kvalitetnih/verificiranih podataka na razini pojedinih gradova/općina) 3. i 4. Podatak je dostupan 5. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 5. Svake dvije godine
Metodologija izračuna pokazatelja	<p>Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u odnosu na ukupne količine komunalnog otpada nastale u destinaciji u mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti</p> <p>F_1 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone)</p> <p>F_2 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja</p> <p>T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja</p> <p>T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja</p> <p>S – broj stanovnika u destinaciji</p> <p>N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)</p> <p>N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)</p> <p>W_{TN} – količina otpada po turističkom noćenju:</p> $W_{TN} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$ <p>W_{RN} – količina otpada po noćenju stanovnika:</p> $W_{RN} = \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$ <p>W_T – količina otpada nastalog zbog noćenja turizma u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (T_2) i količine otpada po turističkom noćenju (W_{TN}):</p> $W_T = T_2 \times W_{TN}$	

	<p>W_R – količina otpada od lokalnog stanovništva u destinaciji u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja stanovnika (S), broja dana u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (N_2) i količine otpada po noćenju stanovnika (W_{RN}):</p> $W_R = S \times N_2 \times W_{RN}$ <p style="text-align: center;"><i>omjer količine komunalnog otpada koji su proizveli turisti u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju i lokalno stanovništvo</i></p> <p style="text-align: center;"><i>(za promatrani period) = $\frac{W_T}{W_R}$</i></p>		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
Početna vrijednost (2023.)	2025.	2027.	2029.
0,77			

4.2.3. Zaštita bioraznolikosti

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST – Postotak zaštićenih područja (morskih i kopnenih) prema ukupnoj površini
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zaštita bioraznolikosti
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	<p>Cilj 13: Klimatske promjene – zaštita prirodnih područja doprinosi ublažavanju klimatskih promjena kroz očuvanje šuma i drugih ekosustava koji apsorbiraju ugljikov dioksid.</p> <p>Cilj 14: Život ispod vode – ovaj cilj uključuje očuvanje i održivo korištenje oceana, mora i morskih resursa. Zaštićena prirodna područja mogu uključivati morske i obalne ekosustave.</p> <p>Cilj 15: Život na zemlji – usredotočuje se na zaštitu, obnovu i održivu upotrebu kopnenih ekosustava te očuvanje bioraznolikosti i zaustavljanje degradacije zemljišta i gubitka staništa.</p>
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	<p>Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu</p> <p>Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor</p>

Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira udio zaštićenih prirodnih područja (dalje u tekstu: ZPP) (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000, u ukupnoj površini destinacije (jedan ili više JLS-ova), te njihova struktura prema kategoriji zaštite.		
	Opis	Turizam zasnovan na prirodi brzo raste, a jedan od ključnih faktora za iskustvo posjetitelja je kvaliteta okoliša. Bioraznolika područja privlače turiste, posebno ona s infrastrukturom koja omogućava pristupačnost. Očuvanje kopnene i morske bioraznolikosti ključno je za očuvanje značajnih ekonomskih koristi koje države ostvaruju od turizma. Udio zaštićenih područja ukazuje na aktivnosti vezane za očuvanje bioraznolikosti te na očuvanje, obnovu i održivu upotrebu ekosustava i njihovih usluga.		
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – udio zaštićenih prirodnih područja i područja ekološke mreže Natura 2000 u ukupnoj površini destinaciji – kategorije zaštićenih prirodnih područja u destinaciji 		
Podaci	Naziv podataka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Površina zaštićenih prirodnih područja prema kategoriji 2. Kategorija zaštite prirodnih područja 3. Površina destinacije 		
	Mjerna jedinica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Površina ZPP 2. Kategorija zaštite 3. Površina destinacije 		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bioportal 2. Bioportal 3. Podatci JLS-a 		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 3. Podatak je dostupan		
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 3. Na razini godine		
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao udio površina zaštićenih područja u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode			
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine			
Početna vrijednost (2023.)	2027.	2031.	2035.	
0,10				

4.2.4. Održivo upravljanje energijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Potrošnja energije po turističkom noćenju u usporedbi s potrošnjom energije općeg stanovništva po osobi po noći
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje energijom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 7. Pristupačna energija iz čistih izvora Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.
	Opis	Ovaj pokazatelj daje uvid u opterećenje energetske infrastrukture i potrebe implementacije održivih oblika energije. S obzirom na intenzivnu potrebu za energijom tijekom visoke sezone, posebice u Jadranskoj Hrvatskoj, važno je razmotriti stvarno opterećenje.
Podaci	Naziv podataka	1. Ukupna finalna potrošnja el. energije u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja 2. Ukupna finalna potrošnja el. energije u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja 3. Broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenih noćenja 4. Broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji koji imaju pristup elektro-energetskoj mreži
	Mjerna jedinica	1. i 2. kWh 3., 4. – noćenje 5. stanovnik
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. i 2. HEP-ODS 3., 4. – eVisitor

		5. DZS, Statističko izvješće – Stanovništvo RH (godišnje procjene)	
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. i 2. Podatak je dostupan (uz poseban zahtjev) 3. – 5. Podatak je dostupan	
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 5. Svake četiri godine	
Metodologija izračuna pokazatelja	<p>Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje el. energije po noćenju turista (kWh) u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju el. energije po stanovniku destinacije (kWh).</p> <p>F_1 – ukupna finalna potrošnja el. energije u kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja F_2 – ukupna finalna potrošnja el. energije kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim ostvarenim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)</p> $\text{potrošnja el. energije po noćenju turista} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$ $\text{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika} = \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$ $\text{omjer potrošnje el. energije po noćenju turista i stanovnika} = \frac{\text{potrošnja el. energije po noćenju turista}}{\text{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika}} \times 100$		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Početna vrijednost (2023.)	2027.	2031.	2035.
-5.357,8*			

Napomena: * vrijednost je negativna zbog toga što je u siječnju (mjesecu s najmanje turističkih noćenja) potrošnja električne energije veća nego u kolovozu (mjesecu s najviše turističkih noćenja)

4.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)
-------------------------------------	--

Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Postojeći sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 3 – Zdravlje i dobrobit Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
	Opis	Članak 7. Pariškog sporazuma postavlja globalni cilj »poboljšanja sposobnosti prilagodbe, jačanja otpornosti i smanjenja ranjivosti na klimatske promjene«. Provedba nacionalnih i lokalnih planova prilagodbe, izgradnja kapaciteta i tehnologije te povećani financijski tokovi navedeni su kao ključni alati za provedbu aktivnosti prilagodbe. Sektor turizma je jedan od pet najranjivijih sektora na klimatske promjene. Stoga je uspostava sustava za procjenu izloženosti, otpornosti i rizika te provedbu mjera za prilagodbu klimatskim promjenama na svim razinama ključna za održivost turizma kao ključne gospodarske grane u Republici Hrvatskoj. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20) i Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja (NN 127/19) reguliraju pitanje prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj.
Podaci	Naziv podataka	Doneseni i provedeni strateški, planski ili programski dokumenti koji integriraju koncept prilagodbe klimatskim promjenama i procjenu rizika na razini destinacije
	Mjerna jedinica	N/P
	Izvor podataka/potencijalni izvor	Upravni odjeli JLS
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje

Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika – DA/NE/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
Početa vrijednost (2023.)	2025.	2027.	2029.
DA, 100% mjera je u provedbi			

4.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

4.3.1. Turistički promet

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Postotak godišnjeg broja dolaznih posjetitelja u mjesecima ili tromjesečju s najvećim opterećenjem
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistički promet
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa/ Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom temeljem broja ostvarenih noćenja što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom kontekstu.
	Opis	Priljev posjetitelja u turističku destinaciju predstavlja obvezni uzrok potrebe za upravljanjem održivošću destinacije. S obzirom na činjenicu da turizam predstavlja uglavnom sezonalnu

		aktivnost, ovim pokazateljem svakako valja uzeti u obzir razlike u priljevu posjetitelja unutar i van turističke sezone, pri čemu je priljev posjetitelja u periodu glavne, odnosno visoke turističke sezone najrelevantniji podatak za upravljanje održivošću destinacije.		
Podaci	Naziv podataka	Ukupan broj dolazaka turista kao broj osoba koje su se u destinaciji prijavile i ostvarile noćenje u objektu koji pruža uslugu smještaja.		
	Mjerna jedinica	Dolazak, odnosno prijava posjetitelja u smještajnom objektu		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	eVisitor		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni na godišnjoj razini.		
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o ukupnom broju dolazaka turista u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih dolazaka, te se broj direktno preuzima iz sustava eVisitor i služi kao pokazatelj.			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2023.)	2024.	2025.	2026.	
2.828				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)			
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST/ETIS (prilagodba) – Prosječna duljina boravka dolaznih posjetitelja i prosječna duljina boravka domaćih posjetitelja/ Prosječna duljina boravka turista		
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistički promet		
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja		
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa		

Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.		
	Opis	Duljina boravka, odnosno prosječan broj noćenja koje turisti ostvaruju u destinaciji se može smatrati relevantnom informacijom za upravljanje destinacijom, poglavito u kontekstu suvremenih trendova skraćivanja duljine boravka, ali i s aspekta upravljanja ljudskim potencijalima potrebnim za održavanje ujednačene razine pružanja sveobuhvatne turističke usluge što se posebno odnosi na segment smještaja.		
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem ostvarenih turističkih noćenja – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u komercijalnom smještaju – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u nekomercijalnom smještaju 		
Podaci	Naziv podataka	Dolazak turista predstavlja posjetitelja koji se prijavio i ostvario noćenje u objektu koji pruža uslugu smještaja. Noćenje turista predstavlja svaku registriranu noć posjetitelja u objektu koji pruža uslugu smještaja.		
	Mjerna jedinica	Registrirano noćenje u smještajnom objektu. Dolazak, odnosno prijava posjetitelja u smještajnom objektu.		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	eVisitor		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni		
Metodologija izračuna pokazatelja	$\text{Prosječna duljina boravka turista u destinaciji} = \frac{\text{Ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji}}{\text{Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju}}$			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2023.)	2024.	2025.	2026.	
2,64				

4.3.2. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Udio zaposlenih u turističkim djelatnostima u odnosu na ukupno gospodarstvo
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 8 – Uključiv i održiv ekonomski rast, puna i produktivna zaposlenost te dostojanstveni rad za sve Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Konkurentan i inovativan turizam Posebni cilj: Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (dalje u tekstu: NKD)
	Opis	Budući da rad predstavlja obvezni proizvodni čimbenik uslužnih djelatnosti, izravno povezan s isporukom turističkog proizvoda odnosno usluge, povećanje ili smanjenje ukupnog broja zaposlenih osoba u središnjim turističkim djelatnostima (pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane) može posredno ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovanja gospodarskih subjekata općenito u svim turističkim djelatnostima.
	Podpokazatelji	– Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema satima rada – Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po spolu, godišnji prosjek – Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%)
Podaci	Naziv podataka	1. Broj zaposlenih prema mjestu rada 2. Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
	Mjerna jedinica	Fizička osoba u radnom odnosu

	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Portal za napredno praćenje tržišta rada 2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i podatci dostupni u Ministarstvu		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 2. Podatak je dostupan		
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 2. Podatak je kontinuirano dostupan podatak na mjesečnoj razini		
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2023.)	2024.	2025.	2026.	
782*				

* Odnosi se na broj osiguranika u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, zadnji dan u godini

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)			
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (u daljnjem tekstu: OECD): Izravni bruto domaći proizvod turizma, Produktivnost rada u turističkim djelatnostima (kombinacija – prilagodba)		
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu i turistički promet		
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 8 – Uključiv i održiv ekonomski rast, puna i produktivna zaposlenost te dostojanstveni rad za sve Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti		
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Konkurentan i inovativan turizam Posebni cilj: Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta		
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećem NKD-u		

	Opis	Poslovni prihod izravno je povezan sa sposobnosti gospodarskih subjekata da isporuče turistički proizvod odnosno uslugu, pri čemu promjena u vremenu odnosno povećanje ili smanjenje poslovnog prihoda može ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovnog položaja gospodarskih subjekata uslijed internih ili eksternih razloga, ali i neizravno upućivati na položaj gospodarskih subjekata u svim turističkim djelatnostima na razini destinacije.		
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – dodana vrijednost gospodarskih subjekata registriranih na području destinacije ostvarena tijekom godine – bruto dobit/gubitak gospodarskih djelatnosti registriranih na području destinacije ostvaren tijekom godine 		
Podaci	Naziv podataka	Poslovni prihod ostvaren tijekom godine		
	Mjerna jedinica	EUR		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	FINA/Porezna uprava – podatak iz Registra godišnjih financijskih izvještaja		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan na zahtjev od FINA/Porezna uprava, podrazumijeva posebnu obradu kako bi se dobili podaci na razini destinacije		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podatak je kontinuirano dostupan podatak na godišnjoj razini		
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci će na zahtjev biti dostupni u Ministarstvu			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2023.)	2024.	2025.	2026.	
13,4 mil. eura				

4.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

4.4.1. Turistička infrastruktura

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)
-------------------------------------	--

Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Trenutačni popis i klasifikacija turističkih dobara i atrakcija uključujući prirodna i kulturna mjesta
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistička infrastruktura
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 8: Dostojan rad i ekonomski rast – promicanje održivog turizma koji pridonosi zapošljavanju i rastu. Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice – očuvanje kulturne i prirodne baštine urbanog okruženja. Cilj 12: Održiva potrošnja i proizvodnja – odgovorno upravljanje prirodnim resursima. Cilj 15: Život na zemlji – zaštita, obnova i promicanje održive uporabe ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti.
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se vrši identifikacija i kategorizacija turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne (parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturno-povijesne/antropogene atrakcije (povijesni lokaliteti, muzeji, spomenici, nematerijalna baština).
	Opis	Identifikacija i kategorizacija turističkih resursa ključna je za razvoj održivog turizma jer omogućava efikasno upravljanje i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa. Pruža temelj za kreiranje ciljanih marketinških strategija koje ističu jedinstvene atribute destinacije, privlačeći time odgovarajuće turiste. Osim toga, pomaže lokalnim zajednicama da razumiju i vrednuju svoju baštinu, potičući lokalno sudjelovanje i osvještavanje važnosti očuvanja tih resursa za buduće generacije.
	Podpokazatelji	– popisi kulturnih dobara (opcionalno, uključujući procjenu i naznaku ranjivosti) – identifikacija i popisivanje nematerijalne kulturne baštine – popis lokaliteta i dobara prirodne baštine s naznakom vrste, stanja očuvanja i ranjivosti.
Podaci	Naziv podataka	1. Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara

		2. Popis i vrsta kulturnih dobara nacionalnog značaja 3. Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara 4. Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH
	Mjerna jedinica	1. – 4. broj/vrsta (kategorija)
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. – 3. Registar kulturnih dobara RH (ministarstvo nadležno za kulturu) 4. Bioportal (ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 4. Kontinuirano dostupan podatak na godišnjoj razini.
Metodologija izračuna pokazatelja		
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje	
Početna vrijednost (2024.)		
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	Naziv dobra	Klasifikacija
	Arheološka zona Kamenjača - Kruzi - Lučica - Matislavci	kopnena arheološka zona/nalazište
	Židovska groblja	memorijalna obilježja i mjesta
	Arheološka zona Bangradac	kopnena arheološka zona/nalazište
	Ruševine Viškovačkog grada	vojne i obrambene građevine
	Ruševine Dolačkog grada	vojne i obrambene građevine
	Kapela sv. Roka	sakralne građevine
	Arheološka zona Glogovi	kopnena arheološka zona/nalazište
	Arheološka zona Rosulje - Žabljak	kopnena arheološka zona/nalazište
	Arheološka zona Okruglica	kopnena arheološka zona/nalazište
	Arheološka zona Rosulje	kopnena arheološka zona/nalazište
	Arheološka zona Kagovac - Gradac	kopnena arheološka zona/nalazište
	Arheološko nalazište Palačica	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Mali Kraj	kopnena arheološka zona/nalazište	
Arheološka zona grada Požege	kopnena arheološka zona/nalazište	
Tradicije hrvatskog lovstva	znanje i vještine	

Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što	usmena predaja, izričaji i govori
Arheološko nalazište Njive	kopnena arheološka zona/nalazište
Spomen kosturnica žrtava fašističkog terora	memorijalne građevine
Arheološka zona Poljana	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Jaruga	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Crnaje	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Lipje	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Kućište	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološka zona Donja Kućišta	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološka zona Brod	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Obršine	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološka zona Dabrovica	kopnena arheološka zona/nalazište
Grobnica obitelji pl. Kraljevića	memorijalne građevine
Arheološka zona Krčevina - Staro selo	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Vojvodine	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološka zona Mihaljevačko polje - Beč	kopnena arheološka zona/nalazište
Spahijski podrum	gospodarske građevine
Lječilišni kompleks	javne građevine
Arheološka zona Grabaračke livade	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Sastavke	kopnena arheološka zona/nalazište
Lječilišna zgrada - Wandelbahn	javne građevine
Perivoj Kursalona	javna plastika
Lječilišna zgrada - Kursalon	javne građevine
Zemaljska umobolnica	javne građevine
Arheološko nalazište Krčevine - Brdo	kopnena arheološka zona/nalazište
Glavni oltar u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije	sakralna/religijska zbirka
Spomenik fra Luki Ibrišimoviću Sokolu	javna plastika
Inventar frizerskog salona (brijačnice) za muškarce	zbirka kulturno-povijesnih predmeta

Ikonostas i proskomidija u crkvi sv. Jovana Bogoslova	sakralna/religijska zbirka kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Pliš	glazbeni instrumenti
Orgulje u župnoj crkvi sv. Ivana	glazbeni instrumenti
Orgulje u crkvi Presvetog srca Isusova	glazbeni instrumenti
Orgulje u crkvi sv. Barbare	glazbeni instrumenti
Orgulje u crkvi sv. Katarine	glazbeni instrumenti
Crkveno pučko pjevanje	izvedbene umjetnosti
Umijeće izrade zlatoveza	znanje i vještine
Biblioteka franjevačkog samostana	zbirka knjižnog gradiva kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Polje	glazbeni instrumenti
Orgulje u crkvi Svetog Duha Svetoga	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološka zona Gradci	glazbeni instrumenti
Zgrada Prve zemaljske bolnice	javne građevine
Župni dvor	stambene građevine
Kompleks ergele Lipik	javne građevine
Atelje Miroslava Kraljevića	javne građevine
Zgrada Ciraky	stambene građevine
Zgrada Kušević	stambeno-poslovne građevine
Zgrada Horvat	stambeno-poslovne građevine
Zgrada dr. Archa	stambene građevine
Zgrada apoteke	javne građevine
Šetana kola s područja Slavonije	izvedbene umjetnosti
Umijeće sviranja na tamburi samici	znanje i vještine
Umijeće izrade tradicijskih ženskih frizura s područja Slavonije, Baranje i Srijema	znanje i vještine
Vinski podrum	gospodarske građevine
Orgulje iz crkve sv. Mihaela Arkandela	glazbeni instrumenti
Orgulje iz katedrale sv. Terezije Akvilske	glazbeni instrumenti
Župni dvor	stambene građevine
Zgrada nekadašnje "Tvornice pokućstva Hinka Stipanića"	industrijske građevine
Zgrada Reiss	stambene građevine
Zgrada Malčić	stambene građevine
Zgrada Sablek	stambene građevine
Kompleks Poljoprivredne škole (Ratarnica)	javne građevine
Zgrada Arch	stambene građevine
Umijeće izgradnje i sviranja gajdi i duda u istočnoj i središnjoj Hrvatskoj	znanje i vještine
Požeški vinogradarski običaj - Grgurevo	običaji, obredi i svečanosti
Priprema tradicijskog slavonskog kulena/kulina	znanje i vještine
Umijeće izrade slavonskog kožnog prsluka	tradicijски obrti

Svatovac - tradicijski vokalno - instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema	izvedbene umjetnosti
Medičarski obrt s područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije	tradicijski obrti
Bećarac - tradicijski glazbeni i verbalni oblik s područja Slavonije, Baranje i Srijema	izvedbene umjetnosti
Židovsko groblje	memorijalne građevine
Magistratski kompleks	javne građevine
Palača Velikog župana	javne građevine
Zgrada Bauer	stambene građevine
Zgrada Mokriš – Grgić	stambene građevine
Zgrada nekadašnjeg svratišta "Kruni"	javne građevine
Zgrada katastra	javne građevine
Zgrada	stambene građevine
Kapela sv. Filipa i Jakova	sakralne građevine
Zgrada O.Š. "Antuna Kanižlića"	javne građevine
Zgrada Isusovačke gimnazije	javne građevine
Zgrada Kazališne kavane	javne građevine
Zgrada bivšeg restorana "Mislav"	javne građevine
Zgrada Klesinger	stambene građevine
Zgrada Prve gradske bolnice	javne građevine
Zgrada Gabrielli	stambene građevine
Zgrada FINA-e	javne građevine
Stara svilana "Thallerova kuća"	stambeno-gospodarske građevine
Zgrada bivšeg kina "Central"	javne građevine
Zgrada "Prve požeške štedionice"	javne građevine
Zgrada Samardžija	stambene građevine
Palača Hranilović	stambene građevine
Kulturnopovijesna cjelina grada Požege	urbana cjelina
Spomen kosturnica	memorijalne građevine
Mjesto stradanja žrtava fašizma koje čine ruševine crkve sv. Oca Nikolaja, dva bunara i spomenik žrtvama fašističkog terora	memorijalna obilježja i mjesta
Mozaik "Šušnjarska borba"	memorijalna obilježja i mjesta
Arheološko nalazište Čemernice	kopnena arheološka zona/nalazište
Spomen kosturnica poginulih boraca NOR-a	memorijalne građevine
Spomen grobnica logoraša	memorijalna obilježja i mjesta
Skupna grobnica u dva bunara	memorijalne građevine
Bunar-skupna grobnica	memorijalne građevine
Kurija Kušević	stambene građevine
Zgrada Wolf	stambene građevine
Zgrada Lerman	stambene građevine
Zgrada Koydl	stambene građevine

Zgrada Kraljević	stambene građevine
Kulturno-povijesna cjelina grada Lipika	urbana cjelina
Kulturno povijesna cjelina grada Pakraca	urbana cjelina
Arheološko nalazište Gradina	kopnena arheološka zona/nalazište
Orgulje u crkvi Svih Svetih	glazbeni instrumenti
Arheološko nalazište Rudina	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Sveti Martin	kopnena arheološka zona/nalazište
Inventar crkve sv. Mihovila Arhanđela	sakralna/religijska zbirka
Inventar crkve sv. Duha Svetoga	sakralna/religijska zbirka
Inventar katedrale sv. Terezije Avilske	sakralna/religijska zbirka
Inventar crkve Rođenja Blažene Djevice Marije	sakralna/religijska zbirka
Sudska palača	javne građevine
Arheološko nalazište Radovanačko brdo	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Čaire	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Košarine	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Gromele	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Mračaj	kopnena arheološka zona/nalazište
Arheološko nalazište Brda	kopnena arheološka zona/nalazište
Kapela sv. Ivana Nepomuka	sakralne građevine
Trenkov dvor	vojne i obrambene građevine
Hotel "Croatia"	javne građevine
Vila Savić	stambene građevine
Stara pučka škola	javne građevine
Zgrada stare apoteke i uprave lječilišta	javne građevine
Zdravstveno lječilišni i bolnički kompleks	javne građevine
Orgulje u crkvi sv. Lovre	glazbeni instrumenti
Crkva sv. Augustina	sakralne građevine
Srednjovjekovni grad Velika	vojne i obrambene građevine
Dvorac	stambene građevine
Crkva sv. Pantelejmona	sakralne građevine
Stećci na groblju	memorijalne građevine
Crkva sv. Mihovila Arkandžela	sakralne građevine
Kapela sv. Mihovila	sakralne građevine
Katedrala sv. Terezije Avilske	sakralne građevine
Županijska palača	javne građevine
Zgrada Gradskog muzeja	javne građevine

Zavjetni spomenik Presvetom Trojstvu (Kužni pil na Trgu sv. Trojstva)	sakralno obilježje u prostoru
Kolegij Isusovaca	javne građevine
Kapela sv. Roka	sakralne građevine
Crkva Duha Svetoga s franjevačkim samostanom	sakralni kompleksi
Crkva sv. Lovre	sakralne građevine
Crkva Svih Svetih	sakralne građevine
Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	sakralne građevine
Vlastelinski kompleks Janković	stambeno-gospodarske građevine
Zgrada stare općine	javne građevine
Episkopski dvor	stambene građevine
Crkva sv. Trojice	sakralne građevine
Crkva sv. Kuzme i Damjana	sakralne građevine
Povijesni kompleks Kutjevo	sakralni kompleksi
Crkva sv. Georgija	sakralne građevine
Crkva Prepodobne Matere Paraskeve	sakralne građevine
Stari grad Kaptol	vojne i obrambene građevine
Crkva sv. Petra i Pavla	sakralne građevine
Ruševine Starog grada Kamengrada	vojne i obrambene građevine
Crkva sv. Katarine	sakralne građevine
Crkva sv. Dimitrija	sakralne građevine
Stari grad "Čaklovac"	vojne i obrambene građevine
Crkva sv. Petra i Pavla	sakralne građevine
Kapela sv. Andrije	sakralne građevine
Kapela sv. Jurja	sakralne građevine
Crkva sv. Ivana Krstitelja	sakralne građevine
Inventar crkve sv. Augustina	sakralna/religijska zbirka
Inventar crkve sv. Petra i Pavla apostola	sakralna/religijska zbirka
Knjižni fond profesorske knjižnice	zbirka knjižnog gradiva
Lokalitet partizanske šumske pošte S-I	memorijalna obilježja i mjesta
Rekonstruirana partizanska bolnica br. 2 i partizansko groblje u Rašačkoj	memorijalna cjelina
Spomen kosturnica palim oslobodiocima grada	memorijalna obilježja i mjesta
Kuća prizemnica za stanovanje	javne građevine
Kuća prizemnica za stanovanje u selu	javne građevine
Partizansko groblje i spomenik poginulim i ranjenim partizanima na lokaciji	
vojnopartizanske bolnice broj 3	memorijalna cjelina
Skupna grobnica palih boraca NOR-a	memorijalna obilježja i mjesta
Zgrada (povijest KPJ)	memorijalne građevine
Nadgrobni spomenik Fađi Miliću, komesaru XXI brigade	memorijalna obilježja i mjesta

	<p>Arheološko nalazište Varošine</p> <p>Arheološka zona Komljenice kod Dereze</p> <p>Numizmatička zbirka oduzeta od Alberta Trdyja</p> <p>Arheološko nalazište Luke</p> <p>Arheološko nalazište Brezik</p> <p>Arheološko nalazište Okrug</p> <p>Arheološko nalazište Gradina</p> <p>Ruševine srednjovjekovne crkve</p> <p>Arheološko nalazište Gradina - Staro groblje - Kućište</p> <p>Arheološko nalazište Stari grad</p> <p>Arheološko nalazište Stojanovac</p> <p>Arheološko nalazište Međuputi</p> <p>Arheološko nalazište Kamenjača</p> <p>Arheološko nalazište Kamenjače 2</p> <p>Arheološki ostaci srednjovjekovne rotunde na lokalitetu Kuzma</p> <p>Arheološka zona "Zidine"</p>	<p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>arheološka zbirka</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p> <p>kopnena arheološka zona/nalazište</p>
<p>Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH</p>	<p>Zaštićeno područje</p> <p>Trenkovo - park oko dvorca</p> <p>Lipik - lječilišni park</p> <p>Kutjevo - park oko dvorca</p> <p>Sovsko jezero</p> <p>Područje ekološke mreže</p> <p>Poilovlje s ribnjacima</p> <p>Papuk</p> <p>Trbušnjak - Rastik</p>	<p>Kategorija zaštićenog područja</p> <p>Spomenik parkovne arhitekture</p> <p>Spomenik parkovne arhitekture</p> <p>Spomenik parkovne arhitekture</p> <p>Značajni krajobraz</p> <p>Tip područja ekološke mreže</p> <p>područja očuvanja značajna za ptice</p> <p>područja očuvanja značajna za ptice</p>

	Ribnjaci Poljana	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Šume na Dilj gori	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Ilova	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Orljavac	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Livade kod Čaglina	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Lonđa; Glogovica i Breznica	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Pakra i Bijela	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Psunj	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Orljava	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Nurkovac	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Orljavica	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Papuk	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Zvečevo	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Potoci oko Papuka Donji Emovci	područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Livade uz Pačicu	vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Suhe livade kod Sinlija	vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Sovsko jezero	vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i staništa
	Otmanov vis	vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i staništa
2025.		
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara		
Popis i vrsta kulturnih		

dobara nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	
2026.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnih dobara nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	
2027.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnih dobara nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	

Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	
---	--

4.4.2. Održivo upravljanje destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Višegodišnji plan ili strategija odredišta koja je ažurna i javno dostupna
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje destinacijom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice – Ovaj cilj se fokusira na stvaranje održivih i otpornih urbanih područja. Višegodišnji planovi ili strategije za odredišta, koji su ažurni i javno dostupni, igraju ključnu ulogu u planiranju i upravljanju urbanim razvojem, uključujući turističke destinacije. Cilj 8: Dostojan rad i ekonomski rast – Strategije koje promiču održivi razvoj turističkih destinacija mogu doprinijeti održivom ekonomskom rastu i stvaranju kvalitetnih radnih mjesta. Cilj 12: Održiva potrošnja i proizvodnja – Višegodišnje strategije koje uključuju načela održive potrošnje i proizvodnje mogu pomoći u smanjenju ekološkog otiska turizma i promicanju održivih praksi u lokalnim zajednicama. Cilj 17: Partnerstva za ciljeve – Uspostavljanje partnerstava između različitih dionika, uključujući vladine i nevladine organizacije, privatni sektor i lokalne zajednice, ključno je za razvoj i provedbu uspješnih strategija održivog razvoja.
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Otporan turizam Posebni cilj: Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog razvoja
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je definiran kao praćenje statusa implementacije Plana upravljanja, pri čemu je polazište terminski plan aktivnosti i njihove implementacije
	Opis	Postojanje Plana upravljanja preduvjet je destinacijskog razvoja za sva odredišta u

		Hrvatskoj, stoga je uspješna implementacija aktivnosti iz Plana polazište za održivo upravljanje destinacijom, te praćenja stanja upravljačkih aktivnosti.		
	Podpokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> – Objavljeni dokument strategije i/ili akcijskog plana destinacije. – Strategija/plan su jasno vidljivi i dostupni online. – Udio implementiranih aktivnosti iz plana (Implementirana aktivnost je aktivnost koja je u potpunosti provedena, završena, te postoje informacije u učinku iste) 		
Podaci	Naziv podataka	1. Strategija/ plan izrađen i javno dostupan – DA/NE 2. Ukupan broj aktivnosti definiranih Planom 3. Broj implementiranih aktivnosti definiranih planom		
	Mjerna jedinica	1. Višegodišnji plan i/ili strategija 2. Broj aktivnosti 3. Broj implementiranih aktivnosti / ukupan broj aktivnosti		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1., 2. i 3. Turistička zajednica / JLS		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 3. Podatak dostupan		
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 3. jednom godišnje		
	Metodologija izračuna pokazatelja	Omjer implementiranih aktivnosti / ukupni broj aktivnosti definiranih Planom X 100 Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.		
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2024.)	2025.	2026.	2027.	
DA, 0				

4.4.3. Održivo upravljanje prostorom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)		
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Broj posjetitelja po hektaru građevinskog područja	
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje prostorom	

	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG)	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 15 – Očuvanje života na zemlji
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene.
	Opis	S obzirom da se turistička aktivnost može gotovo isključivo odvijati u zonama stanovanja (S) i zonama mješovite namjene (M1), te u zonama predviđenima za odvijanje ugostiteljsko-turističke namjene (T), sve druge građevinske zone nisu uključene u analizu. Nadalje, pritisak koji proizlazi iz korištenja prostora može se isključivo evidentirati kao pritisak na već izgrađena područja, te stoga u izračun ne ulaze planirana(neizgrađena) područja. U konačnici pritisak bi bilo poželjno evidentirati na godišnjoj razini, ali i na razini tromjesečja, da bi se utvrdilo pritisak u najopterećenijem dijelu godine.
Podaci	Naziv podataka	1. noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju 2. površina izgrađenog dijela zona stambene namjene destinacije 3. površina izgrađenog dijela zona mješovite namjene pretežito stambene namjene 4. površina izgrađenog dijela zona ugostiteljsko-turističke namjene destinacije
	Mjerna jedinica	1. noćenje 2., 3., 4. hektar
	Izvor podataka/potencijalni izvor	1. eVisitor i porezna uprava 2., 3. i 4. jedinice lokalne samouprave + PPUG/O (prostorni planovi uređenja gradova/ općina)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. Podatak je dostupan 2., 3. i 4. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podatak je kontinuirano dostupan na godišnjoj razini
Metodologija izračuna pokazatelja	T_N – broj turističkih noćenja unutar destinacije ostvarenih u jednoj godini P_S – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja (ha) P_M – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama mješovite namjene ((pretežito stambene namjene) (ha) P_T – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama predviđenim za odvijanje ugostiteljsko-turističke aktivnosti	

	<p style="text-align: center;"><i>broj turističkih noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju</i></p> <p style="text-align: center;"><i>po izgrađenoj građevinskoj površini = $\frac{T_N}{P_S + P_M + P_T}$</i></p>		
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
Početna vrijednost (2023.)	2025.	2027.	2029.
Podaci su zatraženi, ali još nisu isporučeni.			

5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

5.1. SWOT analiza

Kako bi se identificirale snage, slabosti, prilike i prijetnje Požeško-slavonske županije u kontekstu održivog upravljanja destinacijom korištena je SWOT analiza. U tom se smislu snage i slabosti odnose na unutarnje čimbenike, odnosno na one na koje županije može utjecati, dok se prilike i prijetnje odnose na vanjske čimbenike, odnosno one na koje sama županija nema direktnog utjecaja.

SWOT analiza se temelji na postojećim SWOT analizama iz Strateškog i operativnog plana razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine, Plana razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021. – 2027. godine te intervjua s dionicima koji su provedeni u sklopu izrade Plana upravljanja destinacijom.

SWOT analiza podijeljena je u tri područja:

- Prostor, okoliš, gospodarstvo i infrastruktura, koji uključuju obilježja destinacije koje utječu na razvoj turizma
- Turističke atrakcije, turistička infrastruktura i marketing destinacije, koji uključuju atrakcije, smještaj, prijevoz, usluge, javna turistička infrastruktura i dr.
- Društvo, ljudski resursi i upravljanje, koji uključuju kvalitetu ljudskih resursa, sustav turističkih zajednica, jedinice lokalne samouprave i dr.

Tablica 10. SWOT analiza Požeško-slavonske županije u kontekstu održivog upravljanja destinacijom

Prostor, okoliš, gospodarstvo i infrastruktura	
Snage	Slabosti
<p>Očuvani okoliš i prirodna baština</p> <p>Tradicija metaloprerađivačke, drvne i prehrambene industrije</p> <p>Program potpore poljoprivrednika na području Požeško-slavonske županije</p> <p>Niska razina opterećenosti prometne infrastrukture</p> <p>Postojanje prostorno-planskih dokumentacija županije, gradova i općina</p> <p>Povoljan prostorni razmještaj središnjih naselja</p> <p>Učinkovita suradnja sa susjednim županijama u području zaštite okoliša i prirodnih vrijednosti</p>	<p>Nizak indeks gospodarske razvijenosti</p> <p>Zanemariva izravna inozemna ulaganja i vrlo slaba atraktivnost županije za inozemne ulagače</p> <p>Nedostatak ključne infrastrukture u svim dijelovima županije</p> <p>Teškoće u održavanju infrastrukture zbog rijetke naseljenosti i depopulacije</p> <p>Relativno niska prosječna mjesečna neto plaća u odnosu na ostatak Hrvatske</p> <p>Položaj izvan glavnih prometnih pravaca</p> <p>Izumiranje brojnih malih naselja</p> <p>Nepostojanje sustavnog praćenja kakvoće tla, zraka</p> <p>Neizgrađenost adekvatnih pročištača otpadnih voda</p> <p>Neadekvatno riješena odlagališta otpada</p>
Prilike	Prijetnje
<p>Provedba strukturnih reformi - smanjenje poreznih opterećenja i parafiskalnih nameta; provedba javnih politika za poboljšanje poduzetničke klime i stimuliranje rasta i razvoja malih i srednjih poduzeća, posebno start up-ova</p> <p>Uspješna provedba Nacionalne strategije razvoja RH do 2030. i Nacionalnog plana za oporavak i otpornost</p> <p>Ulaganja u razvoj gospodarstva i izgradnju infrastrukture kroz projekt Slavonija, Baranja i Srijem</p> <p>Uključivanje u državne fondove potpore i proširivanje tržišta za ekološku proizvodnju, ruralni kulturni krajobraz i sl.</p>	<p>Prevelika reguliranost poslovanja i administrativne prepreke; česte promjene zakonskih propisa</p> <p>Moguća gospodarska kriza i visoka inflacija</p> <p>Utjecaj klimatskih promjena na poljoprivredu</p> <p>Komplicirane procedure u realizaciji projekata EU</p> <p>Sporost u rješavanju/realizaciji boljih prometnih rješenja - provedba državnih projekata brzih cesta, obilaznica i dr.</p> <p>Prirodne nepogode; poplave, suše, podzemne vode koje uzrokuju velika oštećenja sustava odvodnje</p>

<p>Dostupnost programa financiranja iz EU fondova</p> <p>Razvoj održivih i pametnih gradova i sela slijedom uspješnih primjera u okruženju</p>	<p>Neusklađenost nacionalne regulative s planovima i zakonima EU legislative vezano uz zaštite prirode i okoliša</p> <p>Neučinkovita nacionalna regulativa za revitalizaciju ruralnog prostora</p> <p>Nedovoljno učinkovito djelovanje državnih, regionalnih i lokalnih institucija za unapređenje očuvanja okoliša, promicanja i provedbe održivog razvoja</p> <p>Nestanak i fragmentacija staništa i izumiranje biljnih i životinjskih vrsta</p> <p>Političke krize</p> <p>Negativni demografski trendovi i nedostatak radne snage</p>
Turizam - turističke atrakcije, turistička infrastruktura i marketing destinacije	
Snage	Slabosti
<p>Bogato kulturno-povijesno naslijeđe (povijesna jezgra Požege, kulturno povijesna cjelina Lipika, Kutjevački podrum)</p> <p>Mnoštvo sakralnih utvrda i dvoraca</p> <p>Sakralna baština i svetišta</p> <p>Tradicija vinogradarstva i vinarstva (pozicija na 45,3 paraleli)</p> <p>Atraktivne biciklističke rute</p> <p>Lječilišna i kupališna ponuda (Toplice Lipik, Aquapark Shhuma, gradski bazeni u Lipiku i Požegi)</p> <p>Kvaliteta gastronomske ponude</p> <p>Gostoljubivost stanovništva</p> <p>Tradicija uzgoja lipicanaca</p> <p>Brand UNESCO-a (Geopark Papuk, Bećarac kao nematerijalna baština)</p>	<p>Nedostatak kvalitetnih smještajnih objekata</p> <p>Niska iskorištenost smještajnih kapaciteta</p> <p>Nedostatak ljudskih potencijala koji imaju znanja i iskustvo rada u turizmu</p> <p>Nedovoljna prepoznatljivost gastronomske ponude</p> <p>Slaba prateća turistička infrastruktura</p> <p>Kratka prosječna duljina boravka</p> <p>Nedovoljna suradnja među dionicima u razvoju turističke ponude</p> <p>Nedovoljna prepoznatljivost na turističkom tržištu</p> <p>Nedovoljno razvijen destinacijski lanac vrijednosti</p> <p>Nedovoljno razvijenih, za tržište spremnih, turističkih proizvoda</p>

Kvaliteta rada sustava turističkih zajednica	
Velik broj projekta u planovima razvoja gradova i općina čija će realizacija obogatiti turističku ponudu	
Prilike	Prijetnje
Raznolikost i slikovitost krajolika (Park prirode Papuk, gorja, vinogorja)	Nezainteresiranost za obnovu atrakcija i povezivanje u turističku ponudu
Razvoj inovativne i jedinstvene ponude vinskog turizma i mreže vinskih cesta	Nedostatak sredstava i sporost u realizaciji projekata vezanih uz turističku infrastrukturu
Kreiranje jedinstvenih turističkih proizvoda	Nedovoljna fleksibilnost obrazovnog sustava da prati potrebe tržišta rada u segmentu turizma
Obnova i interpretacijsko opremanje kulturne baštine	Nedovoljni promocijski budžeti na državnoj razini
Provedba Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine	Nedovoljna suradnja na razini klastera Slavonija u realizaciji promocijskih aktivnosti
Dostupnost programa financiranja iz EU fondova	Nezainteresiranost DMC agencija za prodaju
Interes okolnih županija za povezivanjem	
Kontinuiran rast turističkog prometa i rast interesa za kontinentalnim turizmom	
Velika segmentacija turističkog tržišta	
Društvo, ljudski resursi i upravljanje	
Snage	Slabosti
Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi	Relativno mali broj poduzetnika u turizmu/ugostiteljstvu
Tradicija vinarstva i interes dionika za uključivanje u turističku ponudu	Nedovoljan broj osposobljenih kadrova za destinacijski menadžment
Aktivan sustav turističkih zajednica	Oskudni ljudski resursi zbog snažne depopulacije
Dobra suradnja turističkih zajednica i jedinica lokalnih samouprava	Nezainteresiranost za cjeloživotno obrazovanje
Dobra suradnja turističkih zajednica i poduzetnika u turizmu	
Sposobnost povlačenja EU fondova (kreiranje novih kulturno-turističkih atrakcija)	

Prilike	Prijetnje
Novi edukativni moduli u turizmu	Nastavak depopulacije
Nacionalni poticaji za zapošljavanje	Nedovoljna učinkovitost nacionalne pronatalitetne politike
Otvoreno tržište rada EU koje omogućava i privlačenje radne snage	Nedovoljno prepoznavanje strateške važnosti ruralnih krajeva koji odumiru i u kojima je prisutno raseljavanje na razini RH
Mogućnost sufinanciranja iz EU fondova, državnih programa i drugih dostupnih izvora za pripremu i provedbu projekata	Zanemarivanje važnosti razvoja ljudskih potencijala u gospodarstvu na državnoj razini
Jačanje suradnje s partnerima iz drugih županija	Nedovoljna fleksibilnost obrazovnog sustava da prati potrebe tržišta rada
Razvoj strukovnog obrazovanja putem regionalnih centara kompetencija	Nedovoljna promocija deficitarnih zanimanja
	Spora i komplicirana provedba obrazovne reforme

5.2. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma

Iako se dionici slažu da je turizam važan za daljnji razvitak Požeško-slavonske županije i žele daljnji napredak turističkog sadržaja i povećanje broja turista, trenutna situacija pokazuje da je turizam manje značajna gospodarska grana u Županiji.

Udio bruto dodane vrijednosti djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti Požeško-slavonske županije u 2023. godini iznosi 1,96 posto⁵, što je na razini prosjeka Panonske Hrvatske⁶, ali značajno manje nego u Jadranskoj Hrvatskoj. S druge strane, za Požeško-slavonsku županiju su važnije djelatnosti prerađivačke industrije koja obuhvaća 17 posto bruto dodane vrijednosti te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo s 10,3 posto udjela u bruto dodanoj vrijednosti, ali i djelatnosti vezane uz javni sektor koji sveukupno obuhvaća 27,1 posto ukupne bruto dodane vrijednosti⁷.

Osim što bruto dodana vrijednost pokazuje manju značajnost turizma za Požeško-slavonsku županiju, sličnu sliku pokazuju dolasci i noćenja turista. Tek se 0,1 posto svih dolazaka i noćenja u Hrvatskoj u 2023. godini odnosi na Požeško-slavonsku županiju. Ipak, za razliku od nacionalne razine gdje najveću većinu čine strani turisti, u Požeško-slavonskoj županiji prevladavaju domaći turisti s

⁵ Ovdje se radi o procjeni, budući da DZS objavljuje samo skupne podatke za djelatnosti G, H i I. Procjena je rađena na temelju broja zaposlenih po djelatnostima i po županijama te je na taj način procijenjena bruto dodana vrijednost samo djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

⁶ Pored Požeško-slavonske sačinjavaju ju Karlovačka, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija.

⁷ Radi se o djelatnostima javne uprave i obrane, obveznog socijalnog osiguranja, obrazovanja te zdravstvene zaštite i socijalne skrbi.

udjelom od 72,8 posto. Gledano na razini NUTS 2 regije Panonske Hrvatske 2023. godine ostvareno je 671.840 turističkih dolazaka i 1.253.455 turističkih noćenja, od čega 3,7 posto ukupnog broja dolazaka i 5,2 posto ukupnog broja noćenja turista otpada na Požeško-slavonsku županiju.

S obzirom na to da turizam osim pozitivnih ima i negativne aspekte utjecaja na destinaciju, potrebno je postaviti opća načela i ciljeve održivog turizma, što ujedno predstavlja dugoročan pogled na razvoj turizma u Požeško-slavonskoj županiji i održivi gospodarski rast.

Načela i ciljevi turizma u sklopu Plana upravljanja destinacijom Požeško-slavonske županije temelje se na načelima održivog razvoja te su usklađeni sa Strateškim i operativnim planom razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine, odnosno povezani su s Planom razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021. - 2027. godine i sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. godine.

Načela razvoja turizma Požeško-slavonske županije uključuju:

- Načela okolišne održivosti
- Načela društvene održivosti
- Načela ekonomske održivosti

Načela okolišne održivosti – odnose se na smjernice i vrijednosti koje vode prema očuvanju prirodnih resursa i osiguravanju da ljudske aktivnosti ne ugrožavaju okoliš, biološku raznolikost i ekosustave, odnosno temelj su afirmacije prirodnih vrijednosti Županije, kao i usmjeravanja okolišno odgovorne prakse u turizmu, a uključuju:

- Poštivanje nosivog kapaciteta prostora, odnosno razvoja turizma unutar granica prihvatljivih promjena kvalitete okoliša, bioraznolikosti i izgleda krajolika;
- Primjenu 'zelene' prakse u turističkom poslovanju kroz aktivnosti upravljanja nabavom, energijom, vodom, otpadom i dekarbonizacijom

Načela društvene održivosti – odnose se na izgradnju pravednog i inkluzivnog društva u kojem svi članovi imaju jednake mogućnosti za ostvarenje svog potencijala, uz poštovanje ljudskih prava i društvenih vrijednosti, odnosno temelj su afirmacije identitetskih obilježja lokalne zajednice te osiguranja društveno odgovorne prakse u turizmu, a uključuju:

- Poštivanje 'duha mjesta' (*genius loci*) u oblikovanju turističkih objekata, sadržaja i iskustava;
- Zaštitu kvalitete života lokalne zajednice kroz poticanje lokalnog poduzetništva u turizmu i uključenost turističkog sektora u aktivnosti osiguranja visokog društvenog standarda zajednice.

Načela ekonomske održivosti – odnose se na aktivnosti koje omogućuju dugoročnu stabilnost i rast gospodarstva bez ugrožavanja okoliša ili društvene ravnoteže, odnosno temelj su stvaranja tržišno održivog turističkog sektora koji pridonosi prosperitetu Županije, a uključuju:

- Poticanje partnerstva i koordinacije dionika u stvaranju suradničke destinacije s bogatim lancem vrijednosti u turizmu;
- Osiguranje visoke kvalitete i inovativnosti turističke ponude prilagođene tržišnim trendovima kao ključnih pokretača konkurentnosti.

Ciljevi turizma Požeško-slavonske županije uključuju:

Glavni cilj: Jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma.

Navedeni glavni cilj je usklađen sa Strateškim i operativnim planom razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine te s provedenom analizom stanja i SWOT analizom u sklopu ovog Plana upravljanja destinacijom te sa željenom vizijom Požeško-slavonske županije kao turističke destinacije.

5.3. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta

Plan razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021. - 2027. (Plan razvoja) je službeni razvojni dokument Županije kojim su definirani posebni ciljevi na razini Županije u svrhu provedbe strateških ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. te sektorskih i višesektorskih strategija.

Planom razvoja također je definirana razvojna vizija Županije: „Požeško-slavonska županija je zelena županija s bogatom kulturnom i prirodnom baštinom, visoke kvalitete života i uravnoteženim održivim razvojem“. Osim toga, u skladu s okvirom definiranim u Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine, kao i s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine te temeljenim politikama Europske unije i trendovima i prognozama Svjetske turističke organizacije, Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine definira sljedeću viziju razvoja turizma: „Održivim upravljanjem prirodnim i kulturnim naslijeđem i razvojem vinske, gastro, *outdoor* i zdravstvene ponude, Požeško slavonska županija bit će prepoznata kao cjelogodišnja destinacija tematskih druženja“.

Plan razvoja definira četiri opća prioritetna područja, u okviru kojih su sljedeći ciljevi vezani za turizam:

- Veća zastupljenost seoskog turizma, kao posebne grane kontinentalnog turizma koja je u izravnoj vezi sa seoskim načinom života i korištenjem seoskih poljoprivrednih proizvoda u turističkoj ponudi;
- Uključivanje kulturne baštine u turističku ponudu;
- Razvoj svih oblika kontinentalnog turizma putem ulaganja u javnu turističku infrastrukturu kao i brendiranje uz valorizaciju i prezentaciju kulturne i prirodne baštine te enogastronomije.

Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine pozicionira Županiju kao destinaciju koja se od okruženja razlikuje po nekoliko ključnih karakteristika:

- Krajolik blagih brežuljaka i dolina: za razliku od drugih slavonskih županija u kojima prevladavaju ravnice, krajolik Požeško-slavonske županije je karakteriziran blagim brežuljcima i dolinama. Doline su okružene blagim, ne previsokim šumskim brežuljcima na čijim se padinama nalaze vinogradi. Sve to zajedno oblikuje lijepe prizore koji se stalno mijenjaju tijekom putovanja kroz Županiju, ali se pritom zadržava dojam pitomog i uređenog krajolika.

- Park prirode i UNESCO geopark Papuk: PP Pauk i geopark važan su dokaz ekološke i geološke očuvanosti Požeško-slavonske županije. Sadržaji koji se posjetiteljima nude unutar Parka omogućuju znanje o davnim vremenima te uživanje u zelenilu.
- Svijet graševine: vinska priča koja se razvija kroz projekt Svijet graševine jedna je od glavnih specifičnosti ovog prostora koja se stvarala stoljećima. Izgradnja infrastrukture koja se ovim projektom planira (Kuće graševine, uređenje parka u Kutjevu, završetak obnove Spahijskog podruma) zajedno sa svim neopipljivim iskustvima koja posjetitelji mogu doživjeti kroz priču o vinskom turizmu, osobito vezano uz graševinu i tradiciju, značajno će doprinijeti imidžu Požeško-slavonske županije kao atraktivne destinacije kvalitetnih turističkih doživljaja.
- Mali 'pitomi' gradići: 'mali' i 'pitomi' gradovi nose posebnu atmosferu jer autentična lokalna iskustva, od povijesnog naslijeđa do ritma života lokalnog stanovništva. Očuvani 'duh' tih mjesta od velikog je značaja za turističko tržište, osobito u slučaju ove Županije, gdje nisu tek 'kulisa' za turiste. Dodano, ti su gradovi blizu jedan drugome i lako se mogu povezivati u zanimljive tematske ture, obogaćene raznovrsnim sadržajima u destinaciji.
- Ergela Lipik i lipicanci: Požeško-slavonski kraj poznat je po ergeli i lipicancima. Lipicanci i Lipik sa svojim zaštićenim objektima i perivojem čine jedinstvenu cjelinu koja govori o jednom razdoblju povijesti o kojem se mogu ispričati posebne priče.
- Zlatna dolina: naziv Vallis Aurea ili Zlatna dolina potiče još iz rimskih vremena, kada su plodnu ravnicu tako nazvali zbog plodova koje je davala i danas daje. Iako je cijela Slavonija poznata po ravnicama, upravo je ova dolina ono po čemu je Požeško-slavonska županija poznata, a zlatna boja simbolizira graševinu i plodnu zemlju.

Navedene karakteristike po kojima se Požeško-slavonska županija razlikuje od okruženja povezane su s današnjim potrebama tržišta, a to uključuje:

- 'Zeleno i aktivno': suvremeni gosti sve više traže ravnotežu kroz boravak u zelenim i čistim prostorima, uz širok spektar mogućnosti za odmor i opuštanje. Cijela županija savršena je destinacija za boravak na otvorenom, s mrežom biciklističkih i pješačkih staza koje nude prekrasne vizure krajolika. Ove staze povezane su s brojnim dodatnim sadržajima koji su lako dostupni, poput posjeta vinarijama, adrenalinskih aktivnosti, edukativnih programa u interpretacijskim centrima ili jednostavno uživanja u atmosferi malih gradova.
- 'Prirodno, zdravo i lokalno': globalizacija i razvoj tržišta donijeli su unifikaciju i standardizaciju, zbog čega je sve teže pronaći prirodne, svježije i lokalno uzgojene namirnice. Zbog toga destinacije moraju pronalaziti načine kako očuvati lokalne proizvode, tradiciju njihove pripreme i koristiti ih kao temelje za svoju prepoznatljivost. Požeško-slavonska županija nudi upravo takve proizvode, a kroz turizam može na održiv način očuvati i predstaviti ovu bogatu baštinu. Osim toga, zdravom načinu života doprinosi i voda s ljekovitim svojstvima, čiji se izvori nalaze u ovoj Županiji.
- Geotermalni izvori: prirodno ljekovito područje grada Lipika s geotermalnim izvorima stoljećima je bilo središte lječilišta. Potencijali tih geotermalnih izvora izuzetno su veliki. Osim za liječenje, mogu se koristiti i kao izvor energije te za razvoj brojnih drugih gospodarskih sektora.

- Kvalitetno: kvaliteta je ključ uspjeha i dugoročne konkurentnosti na tržištu, no istovremeno ta kvaliteta mora biti usklađena s 'vrijednošću za novac'. Suvremeni gosti suiskusni putnici koji pažljivo procjenjuju vrijednost doživljaja i iskustava te je uspoređuju s kvalitetom koju im destinacija nudi.
- 'Novo' i neotkriveno: na tržištu postoji sve veća potražnja za nepoznatim destinacijama koje nude nova iskustva i žele se otkrivati. Ovo je posebno važno u kontekstu novih trendova, koji uključuju želju za izbjegavanjem gužvi i preferenciju prema mirnijim, manjim destinacijama ili onima s dovoljno prostora i zelenila za opuštanje i uživanje.

Stoga, Požeško-slavonska županija ima sve preduvjete da se pozicionira kao destinacija za 'uživanje i druženje'. Ona nudi brojne atrakcije koje to omogućuju: blage, pitome zelene brežuljke prekrivene vinogradima, mjesta bogata 'atmosferičnim' kutcima za bijeg od svakodnevnog stresa i užurbanosti života, bečarac za zabavu i prirodu koja poziva na aktivni odmor. Vizure se stalno mijenjaju, ali u cijeloj Županiji prevladava sklad ljepote, uz bogatstvo sadržaja za opuštanje i druženje.

5.4. Identificiranje ciljeva razvoja turizma Požeško-slavonske županije

Ciljevi razvoja turizma Požeško-slavonske županije su definirani Strateškim i operativnim planom razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine te su usklađeni s provedenom analizom stanja i SWOT analizom u sklopu ovog Plana te sa željenom vizijom Požeško-slavonske županije kao turističke destinacije.

Glavni cilj turizma Požeško-slavonske županije je: Jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma.

Ostvarivanje postavljenog glavnog cilja podrazumijeva provedbu sljedećih međusobno povezanih operativnih ciljeva:

- Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja: Postavljeni cilj podrazumijeva investicije u dodatne smještajne kapacitete viših kategorija te podizanje kvalitete postojeće ponude objekata u domaćinstvu i na OPG-ovima, a iskazuje se mjerljivim ciljevima:
 - o Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta za 25 %;
 - o Promjena strukture smještajnih kapaciteta na način da hoteli i slični objekti čine 35 %, objekti u domaćinstvu, kuće za odmor i OPG-ovi 45 % i ostali objekti 20 % ukupnog kapaciteta kreveta;
 - o Uključivanje godišnje minimalno 5 do 10 objekata iz skupine objekti u domaćinstvu, kuće za odmor i objekti na OPG-ovima u županijsku/regionalnu/neku drugu marku kvalitete.
- Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti: Postavljeni cilj podrazumijeva unapređenje raznolikosti i kvalitete ponude ugostiteljstva, vinskog, *outdoor*, zdravstvenog i kulturnog turizma, a iskazuje se mjerljivim ciljevima:
 - o Provođenje godišnje najmanje jednog ciklusa edukacijskih radionica za vlasnike i osoblje objekata posluživanja hrane i pića (uključujući vinare i OPG-ove), tematski usmjerenih na okolišno/zelene i tržišno relevantne standarde i inovacije, sa sudjelovanjem 50% + ugostiteljskih objekata;

- Realizacija najmanje četiri projekta u domeni vinskog turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije, od čega najmanje tri na području Vinogorja Kutjevo, odnosno Kutjeva;
 - Realizacija najmanje dva projekta u domeni *outdoor* turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije;
 - Realizacija najmanje dva projekta u domeni kulturnog turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije;
 - Realizacija najmanje dva projekta iz domene zdravstvenog turizma i podizanje kvalitete zdravstveno-turističke ponude.
- Unapređenje destinacijskog menadžmenta: Postavljeni cilj podrazumijeva uspostavljanje sljedećih mehanizama upravljanja turističkom destinacijom:
 - Sustav praćenja održivosti turizma u Županiji u skladu s međunarodnim standardima;
 - Koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora.
 - Podizanje tržišne prepoznatljivosti Županije kao turističke destinacije: Postavljeni cilj podrazumijeva izradu novog marketinškog plana s razradom pozicioniranja, imidž koncepta i promotivnih aktivnosti.

5.5. Mjere i aktivnosti

Mjere i aktivnosti prikazane u nastavku usmjerene su na ostvarenje glavnog cilja i operativnih ciljeva razvoja turizma u Požeško-slavonskoj županiji do 2029. godine. Navedene mjere i aktivnosti su definirane u Strateškom i operativnom planu razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine.

Aktivnosti koje se odnose na cilj podizanja tržišne prepoznatljivosti razradit će se kroz marketinški plan. U nastavku su navedene mjere i aktivnosti/projekti koje je potrebno provesti u idućem razdoblju. Većina projekata uključuje veći broj dionika što znači da je njihova realizacija uvjetovana učinkovitom suradnjom i koordinacijom između različitih subjekata iz privatnog i javnog sektora. Njihovom implementacijom Požeško-slavonska županija stvorila bi čvrste temelje za snažniju poziciju na globalnom turističkom tržištu.

Tablica 11. Popis ciljeva, mjera i aktivnosti/projekata

Glavni cilj: Jačanje tržišne pozicije Požeško slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma	
Operativni cilj 1:	Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva
Mjera 1.1:	Povećanje broja i kvalitete smještajnih jedinica
Aktivnosti/projekti:	- Uvođenje marke/brenda za kuće za odmor i OPG - Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta
Mjera 1.2:	Unapređenje enogastronomske ponude
Aktivnosti/projekti:	- Provedba edukativnih program a za vinare

	<ul style="list-style-type: none"> - Daljnji razvoj Wine house koncepta - Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata - Kontinuirana edukacija ugostitelja - Nastavak provedbe projekta Svijet graševine*
Operativni cilj 2:	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
<i>Mjera 2.1:</i>	Unapređenje infrastrukture
Aktivnosti/projekti:	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje izletišta na Sovskom jezeru* - Pretvaranje Trga Svetog Trojstva u Požegi u pješačku zonu* - Ambijentalno uređenje gradskih središta - Izgradnja biciklističkih staza i pješačkih šetnica između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika - Uređenje informativnih sadržaja na odmorištima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama - Uređenje prioritetnih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega Velika Kutjevo Pleternica - Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija - Projekt 'Memorijalni centar Andrije Štampar'* - Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza* - Projekt Terme Lipik* i obnova kulturne baštine Lipika - Rekreativna zona Raminac s novom ergelom Lipik* - Akumulacija Kamenska* - Interpretacijski centar lipicanaca u Lipiku - Sportski park „Omanovac“ - Turističko-sportsko-rekreativna zona “Matkovac”
<i>Mjera 2.2:</i>	Razvoj proizvoda
Aktivnosti/projekti:	<ul style="list-style-type: none"> - Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao destinacije vina' - Daljnji razvoj <i>outdoor</i> aktivnosti - Centar halštatske kulture* - Stari grad Kaptol* - Trenkova priča* - Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu* - Uspostava ruta za obilazak Županije
Operativni cilj 3:	Unapređenje destinacijskog menadžmenta
<i>Mjera 3.1:</i>	Osiguranje održivosti razvoja turizma
Aktivnosti/projekti:	- Uvođenje sustava za praćenje održivosti turizma
<i>Mjera 3.2:</i>	Očuvanje i podizanje ambijentalnosti destinacija
Aktivnosti/projekti:	- Koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora
<i>Mjera 3.3:</i>	Unapređenje upravljanja i interni marketing
Aktivnosti/projekti:	<ul style="list-style-type: none"> - Inovacijski i <i>coworking</i> centar Panora* - Unapređenje upravljanja vinskim cestama - Provedba promocijskih aktivnosti

	- Unapređenje B2B aktivnosti i interni marketing
--	--

Napomena: * projekti su planirani i u Planu razvoja Požeško-slavonske županije 2021. -2027.

6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Plan upravljanja destinacijom mora sadržavati prijedlog smjernica i preporuka za razvoj ili unaprjeđenje destinacije u skladu s definiranim ciljevima, pokazateljima održivosti i razvojnim smjerom, za dionike u sustavu turizma i dionike u sustavu upravljanja turizmom. Smjernice trebaju prikazati zajednički koordinirani rad i aktivnosti svih uključenih dionika u razvoj turizma u smjeru održivosti.

Važno je napomenuti da je reforma turizma bazirana na tri stupa koja čine: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Zakon o turizmu te osiguravanje financijskih sredstava za realizaciju ciljeva. Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. godine određeno je da se razvoj turizma usmjeri prema cjelogodišnjem i održivom turizmu, za koji je neophodna zelena i digitalna tranzicija.

Ipak, sveobuhvatnost smjernica i preporuka je ograničena kratkim rokom za izradu Plana upravljanja destinacijom za destinacije razvrstane u kategoriju III, IV i 0 indeksa turističke razvijenosti prema Zakonu o turizmu te činjenice da je Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom stupio na snagu 1. listopada 2024. godine. Stoga će smjernice i preporuke, kako za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, tako i za turističke zajednice te za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji biti općenitije.

6.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Požeško-slavonska županija ima usvojen Plan razvoja za razdoblje 2021. – 2027. godine u sklopu kojeg ima definirane prioritete i posebne ciljeve vezane uz održivi razvoj te zelenu i digitalnu tranziciju. Prvi prioritet je vezan uz razvoj konkurentnog inovativnog gospodarstva kroz zeleni i pametni razvoj. Osim toga, definiran je i poseban cilj vezan uz održivi turizam: PC 1.3. Razviti održiv, inovativan i otporan turizam. Cjelokupni Plan razvoja je usklađen sa Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 147/17), kao i Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine (NN broj 13/21.) te drugim dokumentima koji uključuju održivi razvoj zemlje.

Kako bi Požeško-slavonska županija imala informacije o uspješnosti mjera vezanih uz održivi turizam potrebno je pratiti broj posjeta Županiji, zadovoljstvo turista i ekonomski utjecaj te prilagođavati strategije prema dobivenim podacima.

Također, kako bi se osiguralo održivo upravljanje turizmom u Požeško-slavonskoj županiji potrebno je osigurati suradnju između lokalnih samouprava, turističkih zajednica, udruga i gospodarskih subjekata za provedbu održivih turističkih aktivnosti.

U suradnji s Turističkom zajednicom Požeško-slavonske županije potrebno je razvijati i jačati brendove Svijet graševine, Trenkova priča, Centar Halštatske kulture Kaptol te ih uskladiti s brendom Zlatna Slavonija.

Osim toga, Požeško-slavonska županija treba imati utjecaj na zaštitu resursa u Županiji i to kroz:

- Zaštitu prirodnih područja: donijeti mjere za očuvanje prirodnih resursa, uključujući ograničenje prenamjene zemljišta na područjima od ekološke važnosti poput Parka prirode Papuk.

- Kontrolu gradnje infrastrukture: regulirati gradnju turističkih objekata kako bi se spriječila degradacija prirodnog i kulturnog okoliša.
- Subvencije za održive projekte: omogućiti financijske poticaje za razvoj ekoloških smještaja, OPG-ova i turističkih poduzeća koja implementiraju održive prakse.
- Potporu lokalnim inicijativama: osigurati sredstva za lokalne projekte koji promoviraju autentične doživljaje, kao što su manifestacije, radionice i očuvanje tradicijskih zanata.
- Javno-privatna partnerstva: potaknuti suradnju privatnog sektora i javnih institucija u ulaganjima u održivi turizam.
- Podizanje svijesti u zajednici: financirati programe koji educiraju lokalno stanovništvo o važnosti održivog razvoja i njihovoj ulozi u njemu.
- Ulaganja u ekološku infrastrukturu: podržati projekte koji uključuju postavljanje solarnih panela, sustave za recikliranje vode i infrastrukturu za bicikliste i pješake.
- Javni prijevoz: razviti mrežu ekološkog javnog prijevoza koji povezuje ključne turističke lokacije.

Ove smjernice mogu pomoći Požeško-slavonskoj županiji u donošenju odluka koje će osigurati dugoročnu održivost turizma, očuvati prirodne i kulturne vrijednosti regije te doprinijeti razvoju lokalnog gospodarstva.

6.2. Smjernice i preporuke za turističke zajednice

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije ima ključnu ulogu u daljnjem razvoju turizma u Županiji. Spremnost Turističke zajednice Požeško-slavonske županije da preuzme odgovornost prema održivom razvoju turizma u Županiji vidljiva je iz već donesenog Strateškog i operativnog plana razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine. U sklopu tog plana definirano je turističko pozicioniranje Požeško-slavonske županije te vizija, načela i ciljevi turizma u narednom razdoblju.

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije njeguje brend „Zlatna Slavonija“ te je nužno nastaviti jačati taj brend, budući da on simbolizira bogatstvo kulturne baštine, tradicije, prirodnih ljepota i gastronomske ponude istočnog dijela Hrvatske. Naziv "Zlatna Slavonija" oživljava povijest Županije, njezinu plodnu zemlju i dugogodišnju tradiciju vinogradarstva, poljoprivrede i ugostiteljstva. „Zlatna Slavonija“ promovira turizam koji se temelji na autentičnim, lokalnim iskustvima te zdravom načinu življenja. To uključuje vinske ture, posjete vinarijama, sudjelovanje u tradicionalnim manifestacijama i festivalima, te uživanje u lokalnoj glazbi i folkloru. Ovakva vrsta turizma omogućuje posjetiteljima da iskuse život u Slavoniji, povezanost s prirodom i ljude koji čuvaju tradiciju. Također, kroz taj brend moguće je brendirati Županiju kao destinaciju održivog turizma te ju promovirati kao Županiju koja nudi autentične, ekološki prihvatljive i kulturno bogate turističke doživljaje.

Ipak, u sklopu brenda potrebno je jačati postojeće i razvijati nove proizvode, poput:

- Vinski turizam: promovirati poznate vinske ceste Kutjevačkog vinogorja i organizirati vinske festivale, radionice i degustacije u suradnji s lokalnim vinarima.
- Aktivni turizam: ulagati u biciklističke i pješačke staze, posebno na Papuku (Park prirode Papuk – UNESCO geopark), te nuditi aktivnosti poput planinarenja, jahanja, paraglidinga ili kampiranja.

- Kulturni turizam: istaknuti bogatu povijest i kulturne znamenitosti, poput dvoraca (npr. dvorac u Trenkovu), crkava i tradicijskih običaja.
- Zdravstveni turizam: ulagati u infrastrukturu, jačati vanpansionsku ponudu, osigurati tečajeve za zaposlenike, osmisliti zdrave menije i ponudu pića.

Osim toga, potrebno je jačati kulturnu i tradicijsku ponudu, poput:

- Manifestacije: organizirati događaje poput festivala tamburaške glazbe, smotri folklor, sajmovi rukotvorina i tradicionalnih jela te manifestacija posvećenih zdravlju.
- Edukativni sadržaji: osnovati tematske muzeje ili interpretacijske centre posvećene povijesti Požege i Slavonije, vinogradarstvu i slavonskom načinu života.

Također, potrebno je nastaviti aktivno koristiti digitalizaciju u svrhu promocije Požeško-slavonske županije:

- Web stranica i aplikacije: razviti suvremene platforme koje nude informacije o atrakcijama, smještaju, događajima i lokalnim proizvodima. Uključiti virtualne ture i karte.
- Društvene mreže: nastaviti aktivno koristiti društvene mreže za dijeljenje vizualno atraktivnog sadržaja (slike prirode, događanja, autentične hrane).
- Suradnja s influencerima: pozvati putopisce i influencere na studijska putovanja kako bi promovirali Županiju široj publici.

Ipak, održivi turizam je ono što je protkano u svim važnim strateškim dokumentima Požeško-slavonske županije te je stoga potreban nastavak održavanja tog trenda ulaganjem u:

- Ekoturizam: ulagati u održivi razvoj kako bi se očuvala priroda i kulturna baština. Poticati ekološki osviještene ture i smještaj.
- Lokalne proizvode: povezati turizam s lokalnim gospodarstvom kroz promociju domaćih proizvoda poput slavonskog kulena, vina i suvenira.

Kako bi se povećao broj posjetitelja i u mjesecima koji nisu vršni, potrebno je nastaviti s razvojem cjelogodišnje ponude, poput razvoja zimskih atrakcija (npr. adventski sajmovi i klizališta) i proljetne/jesenske ture (npr. berba grožđa, planinarski susreti, utrke).

S druge strane, budući da su turističke zajednice donošenjem Zakona o turizmu i pripadajućih pravilnika dobile nove uloge u razvoju turizma, potrebna je edukacija za implementaciju navedenih propisa koju će provoditi Ministarstvo turizma i sporta. Također, potrebno je da se turističke zajednice upoznaju s aplikativnim rješenjima za upravljanje destinacijama koja će razviti Ministarstvo turizma i sporta, što će im omogućiti dodatnu podršku u upravljanju destinacijom.

Primjenom ovih smjernica, Požeško-slavonska županija može privući veći broj posjetitelja i osigurati održivi razvoj turizma, istovremeno čuvajući svoju autentičnost i prirodne ljepote.

6.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

Ključni dionici u turizmu i upravljanju turizmom u Požeško-slavonskoj županiji uključuju sve sudionike koji doprinose razvoju, promociji i održivosti turizma u Županiji. Važno je da svi dionici imaju mogućnost međusobne suradnje kako bi se ispunio glavni cilj - jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma.

Najvažniji dionici u turizmu Požeško-slavonske županije su subjekti javnog sektora, subjekti privatnog sektora, subjekti civilnog društva te ostali subjekti. Sažeti popis dionika je sljedeći:

- Lokalna i regionalna vlast
 - o Požeško-slavonska županija
 - o Gradovi i općine
- Turističke zajednice
 - o Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
 - o Lokalne turističke zajednice
- Privatni sektor
 - o Ugostitelji i pružatelji komercijalnog smještaja
 - o Vinski sektor
 - o Obiteljska poljoprivredna gospodarstva
 - o Turističke agencije
- Javne ustanove i organizacije
 - o Regionalne/lokalne razvojne agencije i inkubatori
 - o LAG-ovi
 - o Kulturne institucije
 - o Obrazovne institucije
 - o Javna ustanova Park prirode Papuk
 - o Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Požeško-slavonske županije
 - o Državna ergela Lipik
 - o Toplice Lipik
- Civilni sektor
 - o Udruge i zajednice
 - o Volonteri
- Mediji i promotivni partneri
 - o Lokalni i nacionalni mediji
 - o Influenceri i blogeri
- Lokalno stanovništvo
- Turisti

Preporuka je uključiti dionike u proces donošenja odluka o razvoju turizma kroz javne rasprave i savjetovanja, ali i kroz radionice i ankete. Svi ovi dionici trebaju surađivati kako bi se osigurala održivost, promocija i razvoj turizma u Požeško-slavonskoj županiji. Njihova koordinacija ključna je za stvaranje kvalitetnog turističkog proizvoda koji privlači posjetitelje i poboljšava život lokalne zajednice.

Preporuke za ostale dionike u turizmu Požeško-slavonske županije, između ostalog, uključuju:

- Ulagati u edukaciju osoblja o gostoljubivosti, održivosti i interpretaciji lokalne kulture
- Koristiti lokalne proizvode u ugostiteljstvu i promociji kako bi se stvorila autentična ponuda
- Ponuditi doživljaje poput vinskih degustacija, kulinarskih radionica, vođenih tura i *outdoor* aktivnosti
- Implementirati zelene prakse poput smanjenja otpada, korištenja obnovljivih izvora energije i uvođenja ekološki prihvatljivih ambalaža

- Razvijati programe za edukaciju o održivom turizmu za studente, djelatnike i lokalno stanovništvo
- Potaknuti istraživanje o utjecaju turizma na prirodni i kulturni okoliš
- Održavati i promovirati lokalne običaje, plesove, glazbu i zanate kroz radionice i nastupe
- Promovirati tradicionalne vrijednosti, priče i recepte kroz interakciju s posjetiteljima
- Podržavati ekološke i kulturne inicijative koje doprinose dugoročnoj održivosti turizma

7. POPIS PROJEKATA

7.1. Projekti koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini Požeško-slavonske županije

Projekt	Uvođenje marke kvalitete za smještajne objekte u domaćinstvu, kuće za odmor i objekte na OPG
Opis projekta	Smještajni kapaciteti u objektima u domaćinstvu, u kućama za odmor i u objektima na OPG-ovima čine najveći udio smještajne ponude Požeško-slavonske županije. To je ujedno i skupina objekata gdje su poželjni značajni iskoraci u kvaliteti, ne samo kako bi se 'uhvatio korak' sa suvremenom praksom, već i kako bi se, valorizirajući domaću atmosferu, ulogu domaćina ili i prirodno ruralno okruženje, oni pretvorili u visoko poželjan oblik smještaja. Projektom se pokreće uvođenje marke sa standardima kvalitete, primjerice u domenama uređenja interijera i okućnice, 'zelene prakse', odnosa domaćina i gosta, koji bi povrh propisane kategorizacije osigurali kvalitativan iskorak. Uvođenje marke u pojedine objekte podrazumijeva stručne savjetodavne usluge. Marka kvalitete može biti novo-osmišljena na razini Županije, ali i regije (primjerice na razini Slavonije), kao i već postojeća, preuzeta od drugdje (npr. franšiza).
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Povećanje kvalitete smještajnih kapaciteta
Nositelj provedbe	TZ Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Županijske turističke zajednice na području Slavonije HTZ
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Aktivnosti / Ključne točke ostvarenja projekta	Uspostavljen ekspertni tim za realizaciju projekta; Osmišljen naziv marke i vizualni identitet; Smještajni objekti upoznani s novom markom kvalitete.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Sredstva TZ Požeško-slavonske županije, drugih županijskih turističkih zajednica ukoliko se uključe, proračun HTZ, MINTS
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta
Opis projekta	<p>Manjak smještajnih kapaciteta prepoznat je kao jedna od slabosti trenutne ponude Požeško-slavonske županije, posebno u smislu očekivanja planiranog razvoja i željenih ciljnih tržišta.</p> <p>Cilj je ovog projekta potaknuti izgradnju većeg broja malih tematiziranih smještajnih kapaciteta u gradskim središtima, odnosno <i>bed & breakfast</i> pansiona, malih obiteljskih hotela i sličnih objekta u ruralnom okruženju. Svojim oblikom, izborom materijala, uređenjem interijera, temama i drugim elementima trebali bi se uklopiti u autohtoni ambijent.</p> <p>Obiteljski vođeni smještajni objekti sadržajno bi obogatili postojeću smještajnu ponudu i potaknuli interes različitih segmenata gostiju tijekom godine, posebno tržišta posebnih interesa kojima turistički proizvodi Županije mogu biti posebno privlačni gotovo tijekom cijele godine.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Obogaćivanje smještajne ponude
Nositelj provedbe	Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	Privatni poduzetnici Gradovi i općine na području obuhvata projekta
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Uspostavljene grupe eksperata za realizaciju projekta i radionice s dionicima</p> <p>Uspostavljen sustav (nefinancijskih) poticanja izgradnje novih smještajnih kapaciteta</p> <p>Pripremljena projektna dokumentacija, posebno za apliciranja za sredstava EU fondova</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Županijski proračun, EU fondovi, državni proračun nadležnih ministarstava, HBOR
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Provedba edukativnih programa za vinare
Opis projekta	<p>Obilazak vinskih podruma i vinarija uz degustaciju vina, glavni je motiv putovanja turista zainteresiranih za vinski turizam, a i važan sadržaj boravka za većinu drugih skupina posjetitelja u Požeško-slavonskoj županiji.</p>

	<p>Ujedno, usluživanje turista i prodaja vina 'na kućnom pragu' važan je dodatni izvor prihoda za vinare te je, u tom smislu, njihovo poznavanje turističkog tržišta bitan preduvjet uspješnog poslovanja u turizmu. Nastavljajući praksu organiziranja povremenih edukacijskih radionica o turizmu, ovim se projektom planira provedba sljedećeg višegodišnjeg ciklusa edukativnih turističkih programa za vinare i djelatnike vinarija. Program se oblikuje vodeći računa o suvremenim kretanjima koja danas oblikuju turističko tržište i pružaju prilike za inovacije ponude. Moguće teme uključuju: profili i očekivanja različitih segmenata gostiju; dizajniranje iskustva boravka/degustacije u podrumu/vinariji/vinogradu; <i>storytelling</i> u komunikaciji s gostima; organizacija evenata; uređenje interijera; dizajn pakiranja; okolišno odgovorna praksa; korištenje digitalnih tehnologija; prilike inkluzivnog turizma. U sklopu programa valja predvidjeti i studijska putovanja u Hrvatskoj i zemljama u okruženju. U projekt je, kao korisnika, ali i izvođača potrebno uključiti Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi, odnosno Sveučilište Osijek koja izvode obrazovne programe u enogastronomiji i turizmu.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Povećanje znanja i kompetencija vinara u turizmu
Nositelj provedbe	TZ Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Udruge vinara Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi Sveučilište Osijek
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Utvrđene potrebe i interesi vinara te mogućih drugih korisnika edukacija (npr. obrazovne institucije, djelatnici turističkih zajednica, JLS i dr.);</p> <p>Definirane teme i izrađen program edukacija na godišnjoj razini (program uključuje opis teme(a), predavače, financijsku konstrukciju);</p> <p>Provedene 1-2 edukacije godišnje.</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Sredstva TZ Požeško-slavonske županije, Udruge vinara, proračun HTZ, MINTS
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Daljnji razvoj Winehouse koncepta
Opis projekta	U Velikoj je otvoren Winehouse ili Kuća vina kao novi, namjenski objekt za degustaciju i prodaju vina sva tri vinogorja Požeško-slavonske županije čime je dodatno obogaćena ponuda vinskog turizma ovog kraja. U funkciji daljnje valorizacije vina kao vodećeg turističkog proizvoda Županije, projektom se evaluiraju mogućnosti rada prema istim principima za dvije nove Winehouse točke na području Lipika i Požege čime se također i prostorno 'zaokružuje' ovaj tip suvremene prezentacije i prodaje vina. Objekt je jedinstven u Republici Hrvatskoj i po svojim obilježjima i funkciji predstavlja javnu turističku infrastrukturu.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Povećanje atraktivnosti i poticanje prodaje vina na području Vinogorja Pakrac i Vinogorja Požega-Pleternica
Nositelj provedbe	TZ Požeško-slavonske županije i lokalne turističke zajednice
Ostali dionici	Jedinice lokalne samouprave Udruge vinara Panora – Razvojna agencija Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2024. - 2026.
Ključne točke ostvarenja projekta	Provjeren interes za implementaciju Winehouse koncepta u Lipiku i Požegi, Provjerena raspoloživost lokacija za smještaj objekata; Provjerena tržišna izvodljivost projekta; Razrađena projektna dokumentacija i ishodovane potrebne dozvole; Osigurano financiranje; Izvedeni građevinski radovi i opremanje; Provedene promotivne aktivnosti prije otvaranja.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Predradnje provjere: Proračun JLS i sredstva TZ-a Operativno djelovanje: Proračun JLS i sredstva EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata
Opis projekta	<p>Iako se posljednjih godina unapređivala, gastronomska ponuda, kvaliteta i raznovrsnost gastronomske ponude Požeško-slavonske županije još uvijek nije na dovoljno kvalitetnoj razini. To se odnosi i na tematizaciju i opremanje ugostiteljskih objekata, posebno ako se žele osigurati kvalitetna enogastronomska iskustva, u objekte koji će podržavati, već dobro etabliranu, vinsku priču i cjelokupni imidž vinske regije.</p> <p>Požeško-slavonska županija iznimno je bogata kulturnim i povijesnim naslijeđem i brojnim zanimljivostima koji mogu biti inspiracija za tematiziranje i opremanje ugostiteljskih objekata. Veliki naglasak treba biti na lokalnim specijalitetima i objektima koji će svojom ponudom, ali i uređenjem podržavati lokalno, autohtono naslijeđe. To se može postići kroz različite elemente: naziv objekata, uređenje interijera, opremanje interijera, nazive jela, dizajn jelovnika, korištenje materijala do prezentacije od strane ugostitelja.</p> <p>Posebno bi bilo zanimljivo, prilikom uređenja interijera i teme koristiti lokalne proizvođače namještaja, lokalne umjetnike i 'ispričati' lokalne priče koje mogu biti posebno zanimljive gostima.</p> <p>U tom smislu, potrebno je poticati ugostitelje na tematizaciju, uređenje i opremanje objekata kroz savjetovanje, edukaciju, koordinaciju i povezivanje s dionicima, posebno lokalnim proizvođačima, kako bi objekti i svojim uređenjem podržavali temu i posebitosti destinacije.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
Nositelj provedbe	Požeško-slavonska županija Sustav turističkih zajednica na području Županije
Ostali dionici	Tvrtke i proizvođači na području Županije i Slavonije Dizajneri
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2024. – 2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	Istraženo postojeće stanje Istražen interes od strane ugostitelja za pomoć u tematizaciji i uređenju

	Pružena pomoć kroz savjetovanje i edukacije Pružena pomoć u koordinaciji i povezivanju s lokalnim proizvođačima i stručnjacima
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Privatni investitori
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Kontinuirana edukacija ugostitelja
Opis projekta	Riječ je o nastavku edukacije koja se provodi s vlasnicima ugostiteljskih objekata i chefovima na području Požeško-slavonske županije, a s ciljem ponude i prezentacije lokalne gastronomije (namirnica, jela, izrade jelovnika). Projektom se stvaraju sve pretpostavke da se odgovori na suvremene potrebe gostiju, i to u tri pravca: Odgovoriti na potrebe suvremenih gostiju koji traže lokalno, svježe i drugačije i time podignuti razinu zadovoljstva boravkom u Županiji Privlačiti enogastronomske turiste koji su sve brojniji, a riječ je o segmentu koji primarno za posjet nekoj destinaciji motiviraju doživljaji vezani uz hranu i vino Komplimentirati vinski turizam po kojem je Požeško-slavonska županija prepoznata i čini važan dio njenog ukupnog imidža
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Podizanje kvalitete gastronomske ponude.
Nositelj provedbe	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije, proračun HTZ-a, MINTS
Ostali dionici	Svi ugostitelji s područja Županije
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2024. – 2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	Istražena potreba ugostitelja za temama za edukaciju; Provedena edukacija.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Budžet TZ Požeško-slavonske županije
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Ambijentalno uređenje gradskih središta
Opis projekta	Uređenost, opremljenost, trgovine, sadržaji, urbana galanterija, oglašavanje u prostoru, rasvjeta – sve to čini identitet i imidž nekog mjesta koji se projicira prema potencijalnim turistima i/ili posjetiteljima. Osim toga, riječ je o

	<p>važnim činiteljima koji pridonose kvaliteti života lokalnog stanovništva. Zbog toga je važno da ti elementi budu usklađeni, osmišljeni i da se planski osmišljavaju i održavaju.</p> <p>Vežano uz to, projekt ima za cilj razraditi i predložiti strukturu javnih i/privatnih sadržaja koji će omogućiti tržišno pozicioniranje gradova i općina Županije kao ugodnih mjesta za boravak, šetnju, provođenje slobodnog vremena.</p> <p>Projekt predstavlja trajni proces te uključuje provođenje aktivnosti kojima bi cilj bio definirati i sadržajno opremiti glavne točke zadržavanja potencijalnih korisnika (ugostiteljski objekti, suvenirnice, trgovački sadržaji, novi javni sadržaji, parkovi, uređenje zapuštenih građevina i dr.).</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Podizanje atraktivnosti i sadržajnosti turističkog doživljaja
Nositelj provedbe	Nositelji izvršne vlasti u gradovima i općinama Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija TZ Požeško-slavonske županije TZ gradova i općina na području Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Uspostavljena ekspertna grupa za realizaciju programa i organizaciju radionica s dionicima</p> <p>Definirani prikladni sadržaji prema lokacijama/objektima</p> <p>Definirana politika koncesija za projekte u domeni privatnog sektora</p> <p>Uspostavljen sustav poticaja privatnim poduzetnicima koji se žele uključiti u revitalizaciju pojedinih objekata ili lokaliteta (npr. oslobađanje dijela komunalne naknade, pokriće dijela troškova kamata, tehnička pomoć u izradu projektne dokumentacije, savjetovanje i sl.)</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračuni gradova, općina i Županije, privatni kapital, EU fondovi
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Izgradnja biciklističkih staza između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika
Opis projekta	Usprkos privlačnom krajoliku i za cikloturizam pogodnom, blago valovitom, terenu, razvoj cikloturizma u Županiji ograničava nepostojanje biciklističkih staza i traka na javnim prometnicama, posebice na dionicama s intenzivnim motornim prometom, na koje se odnosi i najveća biciklistička potražnja. Budući da temelj za razvoj biciklističke infrastrukture i promociju biciklizma kao aktivnosti čini domaća potražnja, prioritet predstavljaju biciklističke staze između Požege i Pleternice te Pakraca i Lipika kao svojevrsne kičme biciklističke mreže Županije na kojoj nema povoljnih alternativnih mogućnosti za biciklističku komunikaciju. Stoga se preporučuje izgradnja posebnih biciklističkih staza odnosno 'Greenwaya' na ovim potezima podalje od glavnih prometnica uz obalu Orpljeve odnosno Pakre gdje za to postoje najbolje mogućnosti s motrišta imovinsko-pravnih odnosa.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Potaknuti razvoj biciklističkog prometa u Županiji i stvoriti osnovu za razvoj atraktivnih biciklističkih ruta
Nositelj provedbe	Županija Požeško-slavonska i gradovi Požega, Pleternica, Pakrac i Lipik
Ostali dionici	Županijska uprava za ceste Požeško-slavonske županije, Hrvatske ceste
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	Okvirno do 2030. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađeni izvedbeni projekti biciklističkih staza Požega -Pleternica i Pakrac -Lipik Osigurana financijska sredstva za izgradnju staza i njihovo održavanje u budućnosti
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni gradova Požege, Pleternice, Pakraca i Lipika, Hrvatske ceste, sredstva iz EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Uređenje informativnih sadržaja na odmorištima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama
Opis projekta	Urediti nekoliko odmorišta na ključnim točkama uz glavne tranzitne prometnice s parkiralištem, klupama, a po mogućnosti i nadstrešnicom. Na odmorištima postaviti velike karte Županije kao i na postojećim lokacijama u Požegi, Pleternici, Kutjevu, Pakracu, Lipiku, Velikoj, Kaptolu i Vetovu, uz eventualno dodavanje informacija o otvorenim smještajnim i ugostiteljskim objektima. U dogovoru s Hrvatskim cestama jedno odmorište trebalo bi urediti na nekoj pogodnoj lokaciji na cesti D-51 Nova Gradiška - Požega -Gradište, a drugo na cesti D-5 Virovitica -Pakrac -Okučani, po mogućnosti bliže autocesti A-3 Zagreb -Slavonski Brod s koje dolazi većina putnika. S vremenom bi se slična odmorišta mogla urediti i na prilazima Županiji iz smjera Daruvara, Nove Kapele, Slavonskog Broda, Orahovice i Voćina, a samo panoi s kartama i u središtima Jakšića, Kaptola, Brestovca i Čaglina, na autobusnim kolodvorima u Požegi, Pakracu i Lipiku, a po mogućnosti i na nekim drugim lokacijama u Županiji.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti?	Potaknuti turiste, putnike u tranzitu i domicilno stanovništvo Županije na posjećivanje glavnih atraktivnih lokaliteta u Županiji
Nositelj provedbe	Hrvatske ceste
Ostali dionici	Gradovi i općine u Županiji, Turistička zajednica Požeško-slavonske županije i turističke zajednice gradova i područja u Županiji
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	Za prioritetne atrakcije do 2025. godine, za ostale do 2026. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen projektni zadatak koji se odnosi na koncept uređenja svih odmorišta, te posebni projekti koji se odnose na pojedine lokacije odmorišta i prateće informativno-interpretacijske sadržaje Osigurana financijska sredstava za održavanje odmorišta u cilju njihovog stalnog unapređenja
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun Požeško-slavonske županije, Hrvatske ceste, EU fondovi
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Uređenje prioriternih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega - Velika - Kutjevo - Pleternica
Opis projekta	<p>Među brojnim atraktivnim biciklističkim rutama koje se nude u cikloturističkim brošurama ključnu ulogu ima Kružna biciklistička ruta oko Požeške kotline, odnosno Zlatne doline, jer povezuje sedam od deset jedinica lokalne samouprave u Županiji i prolazi kroz pejzažno atraktivne prostore, uključujući i Vinogorje Kutjevo. Stoga se preporučuje označavanje Rute u skladu s vizualnim identitetom Zlatne Slavonije, odnosno ostalih informativnih i interpretacijskih sadržaja u Županiji. Uređenje se, osim na kružnu rutu, odnosi i na izravne veze od Požege prema Velikoj, Kaptolu i Kutjevu važne za lokalnu biciklističku potražnju, čime bi se dalo na važnosti razvoju biciklizma kao poželjnog oblika prometovanja za zaštitu okoliša i zdravlje ljudi. Za izgradnju biciklističke staze u duljini od 7 kilometara na dijelu kružne rute između Vetova i Kutjeva, te 5 kilometara između Jakšića i Vetova i 3,5 kilometara između Trenkova i Velike već je izrađena projektna dokumentacija u sklopu projekta Razvoj cikloturizma u Požeško-slavonskoj županiji iz 2021. godine. Stoga bi, nakon realizacije ovih dionica, trebalo poraditi na dovršenju biciklističkih staza od Požege do Trenkova i Jakšića na vezama prema Velikoj i Kutjevu u duljini od cca 10 kilometara, čime bi se omogućilo stvaranje atraktivnih alternativnih kružnih cikloturističkih ruta. Za to se pružaju dobre mogućnosti na prostoru uz željezničke pruge Požega –Velika i Požega –Našice te uz lijevu obalu rijeke Orljave od središta Požege prema istoku, gdje već postoji pješački put. Sukladno dosadašnjem razvoju staza i svaki daljnji razvoj staza treba pratiti princip kružnih staza.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Razvoj cikloturizma kao jednog od osnovnih turističkih proizvoda i poticanje korištenja bicikala od strane stanovništva Županije
Nositelj provedbe	Gradovi Požega, Pleternica i Kutjevo, općine Brestovac, Jakšić, Kaptol i Čaglin, Hrvatske

	ceste, Županijska uprava za ceste Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije i turističke zajednice gradova i područja u Županiji
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	Samo za obilježavanje do 2025. godine, a za aktivnosti oko uređenja ne može se precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Obilježena kružna biciklistička ruta Požega - Brestovac - Pasikovci - Toranj - Velika - Kaptol - Vetovo - Kutjevo - Čaglin - Djedina Rijeka - Pleternica - Požega i izravne rute Požega - Velika, Požega - Kaptol i Požega - Vetovo</p> <p>Rute uskladiti s vizualnim identitetom Zlatne Slavonije i turističkim proizvodima ovisno o relacijama pojedine rute</p> <p>Izrada izvedbenih projekata uređenja biciklističkih staza Požega - Trenkovo i Požega - Jakšić na vezama od Požege prema Velikoj i Kutjevu</p> <p>Osiguranje financijskih sredstava za uređenje ruta i njihovo održavanje u budućnosti</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Hrvatske ceste, Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni pojedinih gradova i općina, sredstva iz EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija
Opis projekta	<p>Izraditi jednoobrazne vizualno atraktivne interpretacijske ploče dizajnerski usklađene s vizualnim identitetom Zlatne Slavonije te brendom Svijet Graševine, koje sadrže kratke opise i informacije o pojedinim atrakcijama i QR kodove mrežnih stranica s detaljnijim podacima. Ploče treba opremiti slikovnim prikazima s kratkim informacijama na hrvatskom i engleskom jeziku i manjim kartama na kojima se vidi lokacija i drugih važnijih atrakcija u Županiji. Kao prioritetne lokacije nameću se prostori uz Katedralu Sv. Terezije Avilske, Crkvu Sv. Lovre, Biskupski dom i Kužni pil u Požegi, dvorce u Kutjevu i Trenkovu, utvrde u Veli koji Kaptolu, Kursalon i Wandelbahn, Vilu</p>

	<p>dobre vode i Ergelu u Lipiku, Spahijski podrum u Pakracu, arheološke lokalitete Kaptol i Rudina te Sovsko jezero. Manje table samo s osnovnim informacijama trebalo bi postaviti i ispred svih muzejskih objekata i interpretacijskih centara, a s vremenom bi interpretacijsko opremanje trebalo uključiti i ostale važnije atrakcije, osobito sakralne objekte. Sve interpretacijski opremljene atrakcije trebaju biti označene i na kartama Županije i njenih užih cjelina.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Upoznati turiste o vrijednostima glavnih atrakcija u Županiji i tako ih navesti na njihovo posjećivanje
Nositelj provedbe	Turističke zajednice gradova Požege, Pakraca, Lipika, Pleternice i Kutjeva i područja Zlatni Papuk
Ostali dionici	Gradovi i općine u Županiji, Park prirode Papuk, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Požeško-slavonske županije, tijela zadužena za zaštitu kulturne baštine
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	Za prioritetne atrakcije do 2024. godine, za ostale do 2025. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Stvoren tim stručnjaka za izradu koncepta interpretacijskih ploča i karata</p> <p>Izrađen projektni zadatak koji se odnosi na koncept sadržaja i dizajn svih interpretacijskih ploča u Županiji, te posebni projektni zadaci koji se odnose na pojedine lokacije</p> <p>Osigurana financijska sredstva za monitoring i održavanje interpretacijskih sadržaja u cilju njihovog stalnog unapređenja</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni pojedinih gradova i općina, Park prirode Papuk, sredstva iz EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Projekt 'Memorijalni centar Andrije Štampar'
Opis projekta	<p>Liječnik Andrija Štampar, rođen u Brodskim Drenovcima, bio je jedan od osnivača Svjetske zdravstvene organizacije i dao veliki doprinos svjetskoj medicini. Bavio se socijalnom medicinom i bio je posvećen medicinskim potrebama 'malih ljudi'. Tijekom života zalagao se za zdravstveno prosvjeđivanje i prevenciju</p>

	<p>bolesti. Napisao je brojna dijela, djelovao diljem svijeta, a niz godina bio je i predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Ostavština Andrije Štampara je velika, u svjetskih i u hrvatskih razmjerima te se stoga planira realizacija/završavanje projekta 'Memorijalnog centra Andrije Štampara', koji je započet obnovom njegove rodne kuće u Brodskom Drenovcu.</p> <p>Dodatno, važno je istaknuti kako je ovaj projekt zanimljiv i zbog recentne zdravstvene krize uzrokovane pandemijom COVID-19, koja je dodatno ukazala na potrebu prevencije i čuvanja zdravlja. Memorijalni centar bio bi i kao turistička atrakcija posebno zanimljiv učenicima i studentima koji se bave medicinom, ali i generalnoj javnosti i turistima kojima bi ova tema, u kontekstu pojačane brige o zdravlju, mogla biti iznimno zanimljiva.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
Nositelj provedbe	Grad Pleternica
Ostali dionici	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije Turistička zajednica grada Pleternice Ministarstvo turizma i sporta Ministarstvo zdravstva
Lokacija provedbe	Grad Pleternica
Vremenski horizont	2024. – 2025. realizacija
Ključne točke ostvarenja projekta	Osigurana financijska sredstva za nastavak obnove kuće Postavljena turistička signalizacija Osmišljena organizacija posjeta Promovirana atrakcija
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	EU fondovi
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza
Opis projekta	Požeško-slavonska županija privlači velik broj vjernika i hodočasnika zbog brojnih atrakcija vjerskog turizma –Katedrale sv. Terezije Avilske, Riznice požeške Katedrale, crkvi i kapela, a posebno i Svetištem Gospe od Suza u Pleternici. Pleternica je proglašena marijanskim svetištem 2005. godine, a zadnjeg dana u

	<p>kolovozu ovdje se okuplja velik broj hodočasnika.</p> <p>Ovim se projektom predviđa uređenje i infrastrukturno opremanje svetišta. Time bi se definiralo korištenje i namjena površina (suvenirnice, sanitarni čvorovi, prostor za duhovne vježbe, dvorane, kapele, zelene površine, objekti rekreacijske namjene i dr.), kao i njihov razmještaj u prostoru.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
Nositelj provedbe	Grad Pleternica
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija
Lokacija provedbe	Grad Pleternica
Vremenski horizont	<p>Donošenje plana 2024.</p> <p>Uređenje i opremanje prostora 2025.-2026.</p> <p>2025. donošenje planova</p> <p>2026. – 2027. realizacija</p>
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Proveden natječaj za urbanistički plan uređenja Svetišta Gospe od Suza</p> <p>Izbran izvođač i donesen plan</p> <p>Uređen i opremljen prostor</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	<p>Proračun Grada Pleternice(dokumentacija)</p> <p>Crkva, nadležna ministarstva, privatne osobe i dr. (realizacija)</p>
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina'
Opis projekta	<p>U uobičajeno prostorno disperziranoj ponudi vinskih sadržaja (vinograda, podruma, vinarija i sl.), poželjno je organizirati nekoliko, a svakako jednu snažnu fokalnu točku gdje je ponuda vina, kao i drugih pratećih sadržaja koncentrirana. Iz perspektive posjetitelja, takva središnja točka omogućava 'integralni doživljaj' ponude vina na jednom mjestu koji nadopunjuje posjete podrumima i vinarijama na njihovim lokacijama, dok vinarima i drugim proizvođačima otvara još jednu prodajnu točku 'gotovo na kućnom pragu' i/ili 'odterećuje' njihove proizvodne prostore. Središnje 'vinsko mjesto', uz pretpostavku ambijentalno uređene sredine, snažan je činitelj imidža te etabliranja destinacije vina. Kutjevo se slijedom svoje izuzetne atrakcijske osnove, uključujući, na međunarodnoj razini</p>

	<p>jedinstvene sadržaje, poput Kutjevačkog vinskog podruma s dvorcem, arhitektonski impresivne vinarije Galić, planirane Kuće graševine te prestižnih imena hrvatske vinske scene, logično nameće kao ta fokalna točka. U prvoj, 'master plan' fazi projekta konceptualno se razrađuje struktura daljnje poželjnih sadržaja koji će omogućiti pozicioniranje Kutjeva kao 'destinacije vina', a prije svega ugostiteljstva, trgovine i kulture, obrađuju se zahvati uređenja i opremanja javnih prostora (npr. trg, urbano zelenilo, javno parkiranje, javna rasvjeta, itd.), sagledavaju se pravni i financijski aspekti realizacije (npr. troškovi, koncesije, poticaji i sl.) te se postavlja poželjni redosljed realizacije. U drugoj, operativnoj fazi ulazi se u realizaciju planiranih zahvata.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Jačanje imidža i povećanje atraktivnosti Požeško-slavonske županije i Kutjeva kao vinske destinacije
Nositelj provedbe	Grad Kutjevo
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija TZ Požeško-slavonske županije i TZ Grada Kutjevo Udruge vinara Panora – Razvojna agencija Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Grad Kutjevo
Vremenski horizont	2025. – Master planiranje 2026. - 2030. i nadalje – Realizacija planiranih zahvata
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Uspostavljena ekspertna grupa za realizaciju projekta;</p> <p>Analizirana prostorno-planska dokumentacija, inventarizacija i utvrđivanje vlasništva nad raspoloživim javnim i neiskorištenim privatnim prostorima pogodnim za smještaj novih sadržaja;</p> <p>Definiran sustav poticanja poduzetnika koji se žele uključiti u revitalizaciju pojedinih objekata/lokaliteta;</p> <p>Realizirani planirani zahvati u skladu sa zakonskom regulativom i pravilima struke (projektna dokumentacija, ishodena dozvola, zatvorena financijska konstrukcija, izvedeni radovi i opremanje).</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	

Izvor financiranja	Proračun Grada Kutjevo, Požeško-slavonske županije, sredstva EU fondova, privatni kapital
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Daljnji razvoj <i>outdoor</i> aktivnosti
Opis projekta	Požeško-slavonska županija, zbog lijepog i pitomog krajolika (ne previše zahtjevnog terena za fizičke aktivnosti), pruža iznimno puno mogućnosti za boravak na otvorenom. Aktivnosti predviđene Strateškim i operativnim planom razvoja <i>outdoor</i> ponude na području Turističkog klastera Slavonije do 2027., predviđaju daljnji razvoj cikloturizma, planinarenja/pješačenja, konjičkog turizma, kajak/kanu, adrenalinskih sportova.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Unapređenje destinacijskog lanca vrijednosti
Nositelj provedbe	Sustav turističkih zajednica u Požeško-slavonskoj županiji
Ostali dionici	Sportske udruge i društva Ergela Lipik Javna ustanova PP Papuk Privatni pružatelji usluga
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. – planiranje aktivnosti 2026. – 2030. provedba
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen krovni vizualni identitet za Turistički klaster Slavonija Izrađene nove poučne staze i posjetiteljske točke Cikloturizam: trasirane, uređene i označene staze, Planinarenje/pješačenje: osmišljene/izmijenjene, trasirane staze, Konjički turizam: osmišljene/izmijenjene, trasirane staze Kajak/kanu: osmišljen sustav službenih lokacija za pristup i ulazak u vodu, rute – osmišljene/izmijenjene i trasirane Adrenalinski sportovi: napravljen popis službenih lokacija
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Budžeti Županije, Gradova i Općina EU fondovi
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Uspostava ruta za obilazak Županije
Opis projekta	<p>Požeško-slavonska županije raspolaže sadržajima koji se mogu povezivati u zanimljive tematske ture i takve ponuditi ciljnim segmentima. Rute su usmjerene na interese gostiju i mogu im pomoći u organizaciji njihova boravka i upoznavanju destinacije. One ujedinjaju srodne atrakcije u tematske obilaske čime se gostima uvelike olakšava planiranje boravka.</p> <p>Rute se mogu obogatiti interpretacijskim sadržajima, materijalima, <i>storytellingom</i>, sudjelovanjem ili uključivanjem gostiju u pojedine aktivnosti, gastronomijom, degustacijama, ponudom suvenira i mogućnostima kupnje lokalnih proizvoda i sl. Dodatno se predlaže osmišljavanje promotivnih materijala, karata, mobilnih aplikacija i promocija putem internetskih stranica i društvenih medija. Važno je prezentirati 'točke' interesa, udaljenosti, značaj atrakcije, trajanje posjeta, radno vrijeme i sve druge važne informacije za cjelokupni doživljaj.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
Nositelj provedbe	Privatni poduzetnici
Ostali dionici	TZ Požeško-slavonske županije Privatni poduzetnici Javne ustanove
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. – 2030. kontinuirano
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Odabrane teme i osmišljene rute</p> <p>Informirani dionici i istražen interes za uključivanje</p> <p>Testirane rute</p> <p>Promovirane rute</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Budžet TZ Požeško-slavonske županije
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Uvođenje sustava za praćenje održivosti turizma
Opis projekta	Razvoj održivog turizma temeljno je razvojno opredjeljenje Hrvatske. Sukladno novom Zakonu o turizmu, čija se primjena očekuje od 2024. godine, fokus će biti na održivom upravljanju destinacijom. To nužno

	podrazumijeva praćenje niza pokazatelja održivosti turizma te se ovim projektom uspostavlja takav sustav. U skladu s međunarodnim standardima organizacije Global Sustainable Tourism Council (GSTC), sustav za praćenje održivosti turizma uključuje praćenje pokazatelja iz domena: (1) Upravljanje destinacijom (npr. organizacijska struktura, raspoloživost razvojnih i planova upravljanja destinacijom, uključenost dionika, interni marketing, procedure za upravljanje posjetiteljima, praćenje stavova lokalnog stanovništva i turista); (2) Društvena i kulturna održivost (npr. koristi turizma za lokalnu zajednicu, podrška turističkog sektora lokalnim projektima/inicijativama, inkluzivnost, praćenje utjecaja turizma na kulturnu baštinu); (3) Okolišna održivost (npr. utjecaj turizma na prirodni okoliš, utjecaj na korištenje vode i upravljanje potrošnjom, utjecaj na generiranje otpadnih voda i otpada te upravljanje istima, utjecaj na emisije stakleničkih plinova te upravljanje utjecajem na klimu, utjecaj i upravljanje svjetlosnim zagađenjem i bukom). Sustav se prilagođava razini razvijenosti turizma u Županiji.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Osigurati razvoj održivog turizma u Požeško-slavonskoj županiji
Nositelj provedbe	TZ Požeško-slavonske županije i sustav turističkih zajednica gradova i područja
Ostali dionici	Sustav turističkih zajednica Jedinice regionalne i lokalne samouprave
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	Uspostavljen tim za realizaciju projekta; Izabrani pokazatelji utjecaja turizma; Određen izvor informacija, metoda analize, diseminacije informacija; Provedeno testno mjerenje održivosti turizma.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Sredstva sustava turističkih zajednica
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Uspostavljanje koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora
----------------	--

Opis projekta	Ljepota životnog prostora nedvojbeno je povezana sa osobnom i dobrobiti zajednice, dok je u turizmu nemoguće prenaglasiti vrijednost i važnost očuvanog, uređenog ili ambijentalnog prostora, bilo da se radi o prirodnim krajolicima, urbanim cjelinama ili o interijerima, koji su kao takvi jedan od osnovnih faktora turističke atraktivnosti mjesta i njegove tržišne konkurentnosti. Istovremeno, nerijetko smo svjedoci degradiranog, neuređenog, čak i devastiranog prostora, uključivo u sredinama koje pretendiraju biti turističke destinacije ili upravo uslijed, turizmom izazvanih, neželjenih promjena. Ne pretendirajući na rješavanje kompleksne problematike skrbi o prostoru, projektom se želi potaknuti stvaranje 'koordinacija' za uređenje i ambijentalnost prostora na lokalnim razinama (općina, gradova) kao izvaninstitucionalnih, neovisnih, stručnih foruma za diskusiju i inicijative vezane uz uljepšavanje prostora. Koordinacije su multidisciplinarne, okupljajući uz stručnjake iz domena prostora i turizma i druge lokalno istaknute, zainteresirane pojedince, te pokrivajući u svom radu širok spektar mogućih tema, od inicijativa za uređenje javnih zelenih površina do osvješčivanja javnosti i posebice djece. Koordinacije su dio civilnog društva i partneri su javnog i privatnog sektora u lokalnim zajednicama.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Poticanje uređenosti prostora i razvoj svijesti o vrijednostima prostora na lokalnim razinama
Nositelj provedbe	Jedinice lokalne samouprave
Ostali dionici	Javne ustanove i komunalna poduzeća gradova i općina Sustav turističkih zajednica u smislu poticanja aktivnosti uređenja
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	Uspostavljen tim (na razini sustava turističkih zajednica) za realizaciju projekta; Organizirana koordinacija na lokalnim razinama; Izrađeni godišnji planovi djelovanja na razini pojedinih koordinacija
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračuni jedinica lokalnih samouprava
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Unapređenje upravljanja vinskim cestama Požeško-slavonske županije
Opis projekta	Vinske ceste neizostavan su sadržaj ponude vinskih destinacija bitno pridonoseći sadržajnosti iskustva i zadovoljstvu boravkom iz perspektive gosta, a posebice individualnih posjetitelja, istovremeno olakšavajući povoljniji plasman vina 'na kućnom pragu' iz perspektive vinara. Koristi vinske ceste izravno su povezane s razinom koordinacije između uobičajeno većeg broja vinara i drugih dionika na vinskoj cesti, odnosno razinom organizacije niza njihovih, nužno zajedničkih, aktivnosti. U Županiji su trasirane tri vinske ceste, obuhvaćajući sva tri vinogorja: Vinogorje Pakrac, Vinogorje Kutjevo i Vinogorje Požega-Pleternica. Ocjenjujući današnju tržišnu spremnost vinskih cesta u nesrazmjeru s potencijalom i sa značajem turizma vina za Županiju, projektom se želi unaprijediti njihova funkcionalnost. U tom smislu, projektom se osmišljava i pokreće djelovanje tijela za upravljanje vinskim cestama kao neprofitne organizacije.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Povećanje atraktivnosti vinskih cesta za posjetitelje i ponuđače usluga
Nositelj provedbe	Udruge vinara u Županiji
Ostali dionici	TZ Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	Uspostava upravljačkog tijela: 2024 Operativno djelovanje: 2025. i nadalje
Ključne točke ostvarenja projekta	Ispitane alternativne mogućnosti formiranja tijela za upravljanje vinskim cestama Županije Formirano upravljačko tijelo (npr. pri strukovnoj udruzi, pri turističkoj zajednici, kao nova udruga); Izrađen statut ili slični dokument kojim se definiraju ingerencije i zadaće upravljačkog tijela (npr. standardi i kontrola kvalitete za kušaonice, edukacija, internetske stranice i promocija, sustav dežurstva); Operativno djelovanje: Podignuta i održavana internetska stranica s aktualnim informativnim sadržajem Organizirana radna dežurstava na vinskoj cesti Izrađeni godišnji Planovi operativnih aktivnosti

Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Uspostava upravljačkog tijela: Sredstva TZ Požeško-slavonske županije i Udruge vinara Operativno djelovanje: Članarine dionika na vinskoj cesti
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Provedba promocijskih aktivnosti
Opis projekta	<p>Riječ je o kontinuiranom provođenju promocijskih aktivnosti, Turističke zajednice Požeško-slavonske županije kao i turističkih zajednica gradova Požege, Pakraca, Pleternice, Lipika i Kutjeva te područja Zlatni Papuk. Provedba promocijskih aktivnosti provodi se temeljem godišnjih programa rada koje krajem svake godine za narednu godinu donose turističke zajednice i u kojima se razrađuju aktivnosti u domeni istraživanja, razvoja turističkog proizvoda, komunikacije i oglašavanja te destinacijskog menadžmenta. Promocijske aktivnosti provode se u skladu s marketinškim planom Turističke zajednice Požeško-slavonske županije kao i s marketinškim planovima višeg rada, tj. za Klaster Slavoniju i Hrvatsku. Promocijske aktivnosti se prate te se evaluira njihova uspješnost. Sukladno potrebama i promjenama na tržištu određene se aktivnosti mogu tijekom razdoblja revidirati i usklađivati. Također je važno provoditi aktivnosti na razini Klastera Slavonija.</p> <p>Za aktivnosti vezane uz brendiranje destinacije važno je poticati što širi krug dionika u destinaciji na uključivanje u taj proces i provođenje aktivnosti na stvaranju zajedničko/prepoznatljivog turističkog brenda Županije.</p>
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Unapređenje destinacijskog marketinga
Nositelj provedbe	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Sustav turističkih zajednica na području Požeško-slavonske županije Nositelji turističke ponude u Požeško-slavonskoj županiji
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. – kontinuirano

Ključne točke ostvarenja projekta	Definirane promocijske aktivnosti Provedene promocijske aktivnosti Provedeno praćenje i evaluacija
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun TZ Požeško-slavonske županije Proračun turističkih zajednica gradova Požege, Pakraca, Pleternice, Lipika i Kutjeva te TZ Zlatni Papuk
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Unapređenje B2B aktivnosti i interni marketing
Opis projekta	Riječ je o podršci poslovnom sektoru i internoj javnosti kroz pružanje aktualnih informacija, edukativnih sadržaja, uputa za pojedine aktivnosti, trendova iz područja turizma i sl., s ciljem pomoći kod donošenja odluka i poticaja za uključivanjem u turističke aktivnosti. Predlaže se, na stranicama Turističke zajednice Požeško-slavonske županije, formirati posebnu sekciju u kojoj će se, na jednostavan, pregledan i organiziran način, pružati sve aktualne informacije koje mogu pomoći poslovnom sektoru i informirati internu javnost. Vremenom bi to moglo postati mjesto stalnog informiranja i povezivanja poslovnog sektora čime bi se dodatno pomoglo u razvijanju suradnje i partnerstva. Informacije koje bi se ovdje mogle nalaziti su: aktualni projekti i njihova realizacija, planirani projekti, stanje u turizmu Županije, planirane aktivnosti u tekućoj godini i za sljedeću godinu, EU projekti-posebno u domeni turizma, najava događanja, adresari, edukacijski materijali -upute za prezentaciju brenda, trendovi u turizmu, važeći zakoni i propisi iz područja turizma, dobri primjeri iz prakse, najava događanja i sl.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Unapređenje destinacijskog menadžmenta
Nositelj provedbe	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Tvrtke za izradu internetskih stranica Konzultanti
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. – kontinuirano
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađena web arhitektura za B2B Dodana sekcija B2B na portal TZ PSŽ

	Promovirana B2B sekcija među svim potencijalnim korisnicima Kontinuirano ažurirane informacije
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun TZ Požeško-slavonske županije
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Ne

Projekt	Interpretacijski centar lipicanaca u Lipiku
Opis projekta	<p>Osnovni cilj projekta je izgradnja centra za posjetitelje kao početne točke posjeta ergeli i rekreacijskoj zoni Raminac, a gdje posjetitelji mogu saznati više o lipicanima te tradiciji i povijesti njihovog uzgoja u Lipiku.</p> <p>Svrha centra je potaknuti posjetitelje da kroz interaktivne muzejske postavbe upoznaju konje lipicanske pasmine – jedan od glavnih simbola Lipika.</p> <p>Centar lipicanaca će imati više funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>edukativnu</u> – tradicija uzgoja konja u Lipiku, značaj bavljenja konjogojstvom uz osvrt na stare obrte vezane uz uzgoj konja, • <u>potpornu</u> funkciju čiji zadatak je jačanje i izgradnja usluga u turizmu • <u>prijamnu funkciju</u> gdje će na multimedijalan način posjetitelju pružiti prve informacije o turističkom sadržaju kraja.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Kreirati turističku ponudu.
Nositelj provedbe	Grad Lipik
Ostali dionici	Državna ergela Lipik
Lokacija provedbe	Lipik
Vremenski horizont	2025. – 2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađena projektno tehnička dokumentacija Izgrađen Interpretacijski centar lipicanaca
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	
Izvor financiranja	Proračun Grada Lipika, sredstva fondova EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Sportski park „Omanovac“
Opis projekta	Sportski park Omanovac nalazi se unutar Turističko-rekreativne zone „Omanovac“, a koje je područje kao takvo definirano sukladno Prostornom planu uređenja Grada Pakraca, na istoimenom brdu koje se nalazi unutar planine

	<p>Psunj. Glavni infrastrukturni zahvati planiraju se izvesti na četiri katastarske čestice na kojima se planiraju infrastrukturne aktivnosti različitog obima i složenosti. Svaka aktivnost za sebe ima svoje vrijednosti a zajedno čine funkcionalnu cjelinu koja na jedinstven način prezentira bogatu baštinu na u prostori Izletničko rekreativnog područja Omanovac ali i na širem području Grada Pakraca.</p> <p>Projekt Sportski park Omanovac planira se provesti kroz ukupno 7 etapa (sukladno građevinskoj dozvoli) s ciljem izgradnje potpuno nove turističke infrastrukture. Etape:</p> <p>Postavljanje pokretne trakeb(ski-bike) Postavljanje tubing staze (ljetno sanjkanje) Adrenalinski kompleks 1 „Šetnja u krošnjama“ Adrenalinski kompleks 2 (Zip Line s dva vidikovca)</p> <p>Info centar Turističko rekreativne zone „Omanovac“- Drvena montažna kuća Nadzorna točka HGSS, Drvena montažna kuća , te postavljanje urbane opreme na postojeću kružnu stazu „Kuna“, koja se planira eksploatirati kao pješaka-biciklistička te jahačka staza (koja nije obuhvaćena lokacijskom dozvolom). Osim toga, turističkom signalizacijom označit će se postojeće planinarske, biciklističke i jahače staze a koje započinju u krugu Turističko-rekreativne zone „Omanovac.“ U strukturi namjene postojat će ukupno: 7 pješačkih-planinarskih staza, 6 brdsko biciklističkih staza te 3 jahače staze.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Unapređenje postojećih sadržaja i stvaranja nove atrakcije te poticanje razvoja aktivnog i pustolovnog turizma.
Nositelj provedbe	Grad Pakrac
Ostali dionici	PD Psunj, TZ Grada Pakraca, poduzetnici u turizmu.
Lokacija provedbe	Turističko- rekreativna zona Omanovac
Vremenski horizont	2024. - 2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Postavljena pokretna traka (ski-bike) Postavljena Tubing staza (ljetno sanjkanje) Dovršen adrenalinski kompleks 1 „Šetnja u krošnjama“ Dovršen adrenalinski kompleks 2 (Zip Line s dva vidikovca). Izgrađen Info centar Turističko rekreativne zone „Omanovac“- Drvena montažna kuća</p>

	<p>Uspostavljena nadzorna točka HGSS, Drvena montažna kuća</p> <p>Postavljena urbana oprema na postojeću kružnu stazu „Kuna“</p> <p>Turističkom signalizacijom označene postojeće planinarske, biciklističke i jahače staze, a koje započinju u krugu Turističko-rekreativne zone „Omanovac.“</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	4.500.000 eura
Izvor financiranja	<p>Proračun Županije</p> <p>Proračun Grada Pakraca</p> <p>Državni proračun</p> <p>Sredstva EU</p>
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	<u>Turističko-sportsko-rekreacijska zona „Matkovac“</u>
Opis projekta	<p><u>TSR „Matkovac“ je područje u naselju Prekopakra. Iznimno je važno za razvoj aktivnog i pustolovnog turizma te se na prostoru planiraju slijedeći sadržaji:</u></p> <p>Kamp odmorište „Sajmište“ s objektom Nogometno igralište s tribinama Moto cross staza - auto-moto trkalište (projektirati s propozicijama za održavanje europskih natjecanja) Jezero – postojeće, plus novi dio s rekreativnim sadržajima - vodeni tobogan; proširenje jezera Odbojkaško i dječje igralište - novi sadržaji Nadstrešnica s parkingom - uređenje prostora Poučna trim staza Bungalovi/mobilne kućice kod jezera Kolno-pješačke prometnice Glavna prometnica kroz obuhvat s planiranim pješačkom i biciklističkom stazom unutar koridora Cestovni most preko potoka Pakurnovac Parkiralište</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Unapređenje postojećih sadržaja i stvaranja nove atrakcije te poticanje razvoja aktivnog i pustolovnog turizma.
Nositelj provedbe	Grad Pakrac
Ostali dionici	Sportske udruge, TZ Grada Pakraca, sportska zajednica Grada Pakraca, poduzetnici u turizmu.

Lokacija provedbe	Turističko-sportsko-rekreacijska zona "Matkovac"
Vremenski horizont	2024. - 2035.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izgrađeno kamp odmoriste „Sajmište“ s objektom nogometno igralište s tribinama Izgrađena moto cross staza - auto-moto trkalište (projektirana s propozicijama za održavanje europskih natjecanja) Prošireno jezero, plus napravljen novi dio s rekreativnim sadržajima - vodeni tobogan Izgrađeno odbojkaško i dječje igralište Napravljena nadstrešnica s parkingom Uspostavljena poučna trim staza Izgrađeni bungalovi/mobilne kućice kod jezera Uređene kolno-pješačke prometnice Izgrađen cestovni most preko potoka Pakurnovac Izgrađeno parkiralište
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	5.500.000 eura
Izvor financiranja	Proračun Županije Proračun Grada Pakraca Državni proračun Sredstva EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

7.2. Projekti posebnog značenja za razvoj destinacije

Projekt	Nastavak provedbe projekta Svijet graševine
Opis projekta	Svijet graševine projekt je vrijedan oko 8,7 milijuna eura, koji se velikim dijelom financira iz Europske unije kroz Europski fond za regionalni razvoj (Operativni program Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.). U okviru projekta, planirane su brojne aktivnosti, a među ostalim, i izgradnja brenda Svijet graševine koji objedinjuje tri vinogorja Županije - Vinogorje Kutjevo, Vinogorje Požega-Pleternica i Vinogorje Pakrac. Jezgru infrastrukture činili bi „Mala kuća graševine“ u realiziranom Interpretacijskom centru Muzej bećarca u Pleternici, „Svijet graševine“ u Spahijskom podrumu u Pakracu koji je trenutno u realizaciji te planirana Kuća graševine u Kutjevu, zajedno s dječjim tematskim igralištem „Bobice, grašice“ i uređenjem Gretinog parka (izrada projektne dokumentacije) te brojnim dodatnim

	sadržajima posvećenim vinima i gastronomiji u Požegi. Po završetku ovog projekta stvorila bi se etablirana vinska destinacija s cjelovitom, sadržajnom, kvalitetnom i dobro povezanom ponudom. Također, dugoročno bi se potaknulo poduzetništvo i podigla kvaliteta života loknog stanovništva.
Način doprinosa strateškom cilju	Podizanje kvalitete vinskog turizma i jačanje imidža Županije kao vinske regije
Nositelj provedbe	Aktivnosti vezane uz infrastrukturu: Požeško-slavonska županija, Grad Požega, Grad Pleternica, Grad Pakrac, Grad Kutjevo Promotivne aktivnosti: TZ Požeško-slavonske županije i sustav TZ
Ostali dionici	Panora – Razvojna agencija Požeško-slavonske županije Nadležna ministarstva – Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr. Specijalizirane agencije i konzultanti
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2024. – 2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	Završena obnova i realizacija sadržaja u Spahijskom podrumu Realiziran projekt Kuća graševine u Kutjevu Uređen park i igralište u Kutjevu Uređen Gretin park u Kutjevu Obnovljeno kulturno dobro Županijske palače i vinskog podruma Unapređena turistička signalizacija i interpretacija Unapređene manifestacije vezane uz vinski turizam
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	11.945.052 eura
Izvor financiranja	Sredstva fondova EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Uređenje izletišta na Sovskom jezeru
Opis projekta	Sovsko jezero jedno je od rijetkih prirodnih jezera u cijeloj kontinentalnoj Hrvatskoj, zbog čega je zaštićeno kao značajni krajobraz. Uslijed udaljenosti od glavnih prometnih pravaca i rijetke naseljenosti okolnog prostora

	<p>ističe se mističnom ljepotom i velikim bogatstvom biljnog i životinjskog svijeta, ali je prostor oko jezera, osim poučne šetnice, skoro posve neuređen. Stoga se ovim projektom predviđa izgradnja turističke infrastrukture na području naselja Sovski dol i Sovskog jezera (Centar za posjetitelje, kamp-odmorište, difuzni hotel, promatračnica, edukativno-tematska staza, informativno-edukativni punkt te potencijalno drugi sadržaji). Uz to, svakako treba predvidjeti uređeno parkiralište, uz koje treba postaviti i kartu s osnovnim informacijsko-interpretativnim sadržajima i sanitarni čvor. Po mogućnosti, trebalo bi urediti i ugostiteljski objekt privremenog karaktera, koji bi s eventualnom realizacijom dodatnih sadržaja i s time povezanom većom potražnjom s vremenom mogao prerasti i u stalni.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Stvaranje jedinstvene nove atrakcije i poticanje turističkog razvoja u izoliranom jugoistočnom dijelu Županije
Nositelj provedbe	Općina Čaglin
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Općina Čaglin
Vremenski horizont	Okvirno do 2027. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen koncept najbolje uporabe Izrađen i realiziran izvedbeni projekt uređenja atrakcije Sovsko jezero Osigurana financijska sredstva za održavanje izletišta
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	5.839.803 eura
Izvor financiranja	Proračun Požeško-slavonske županije i Općine Čaglin, sredstva iz EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Pretvaranje Trga Svetog Trojstva u Požegi u pješačku zonu
Opis projekta	Trg Svetog Trojstva jedan je od najatraktivnijih baroknih trgova u Hrvatskoj, čija ljepota ne dolazi do izražaja zbog njegove osnovne funkcije

	<p>kao parkirališta i tranzitnog prometa koji prolazi preko njega. U planu je cjelovita rekonstrukcija prostora trga i okolnog prostora, usklađenje današnje potrebe građana s povijesnom urbanističko arhitektonskom strukturom trga i krajolikom te omogućavanje funkcionalnog, kvalitetnog i sadržajno kreativnog boravka građana i gostiju u javnom gradskom prostoru. Projekt uređenja trga zasniva se na konceptu revitalizacije tog prostora kao trajnog gradskog središta te transmisije elemenata povijesnog urbanog identiteta, duge i slojevite povijesti trga, u oblikovanju budućnosti grada za 21. stoljeće. Sama ploha omeđena je povijesnim prometnim pravcima (sjeverni i zapadni) dok se južno-istočno položena cesta u drugoj fazi ukida i pretvara u interventni put.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Pozicionirati Požegu kao jedno od najatraktivnijih urbanih središta kontinentalne Hrvatske i podići kvalitetu života lokalnog stanovništva
Nositelj provedbe	Grad Požega i Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	Turistička zajednica Grada Požege
Lokacija provedbe	Grad Požega
Vremenski horizont	Okvirno do 2025. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen i realiziran izvedbeni prometni projekt pretvaranja Trga u pješačku zonu s izgrađenim parkiralištem na temelju već postojećih planova Izrađen i realiziran projekt uređenja površine Trga Svetog Trojstva
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	2.919.901 eura
Izvor financiranja	Proračun Grada Požege i Požeško-slavonske županije, sredstva iz EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Projekt Terme Lipik i obnova kulturne baštine Lipika
Opis projekta	Riječ je o projektima kojima se razvija ponuda zdravstvenog turizma, ali i cjelokupna kultura baština Lipika. Projektom je predviđena obnova lječilišnih zgrada Kursalon i Wandelbahn, koje su ujedno zaštićene kao nepokretna kulturna dobra. Kursalon predstavlja jedan od najreprezentativnijih objekata u Lipiku, ali i u Županiji. Krasi ga posebna arhitektura

	<p>(neorenesansa) kao i uloga koju je imala u povijesti Lipika kao mjesta okupljanja, razonode, zabave i kulture. Obnovom ovog objekta turističkom bi se tržištu, kao i lokanom stanovništvu ponovo mogao ponuditi jedinstven prostor s restoranom, kavanom, konferencijskim salama, čitaonicom i drugim primjerenim sadržajima.</p> <p>U neposrednoj blizini Kursalona nalazi se Wandelbahn, natkrivano šetalište i specifični prostor perivoja na kojem su se nekada nalazili brojni uslužni sadržaji (brijačnica, trgovine, frizerski salon, kuglana itd.). Planirani sadržaji koji bi se obnovom ponovo mogli naći u tom prostoru su: restoran, slastičarnica, agencija, vinoteka, prodavaonica lokalnih proizvoda, suvenirnica, ljekarna, cvjećarnica i drugi.</p> <p>Osim obnove Kurhsalona i Wandelbahna u Lipiku je potrebno izgraditi nove smještajne kapacitete, visoke kvalitete, ponajprije posvećene zdravstvenim turistima. Trenutno se planira izgradnja hotela u Parku uz Wandelbahn i Kursalon, obnova i prenamjena vile Savić u heritage hotel. Uz to valja spomenuti i projekt rekonstrukcije i opremanja zgrade „Fontana“ čiji je nositelj Toplice Lipik. Realizacijom ovog projekta otvoriti će se hotel u funkciji zdravstvenog turizma s brojnim novim sadržajima (ugostiteljstvo, wellness i spa, zabavni i sportsko-rekreativni sadržaji) koji će uvelike pridonijeti ukupnoj kvaliteti ponude zdravstvenog turizma.</p> <p>Također, potrebno je obnoviti i bazene Lipik kao i popratne sadržaje. Kapacitet bazena je više od 2.000 ljudi što bi uvelike pridonijelo turističkoj ponudi, ali i društvenom standardu lokalnog stanovništva.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Obnoviti Terme Lipik i revitalizirati destinaciju zdravstvenog, sportskog i rekreativnog turizma
Nositelj provedbe	Grad Lipik
Ostali dionici	Toplice Lipik (partner na projektu Terme Lipik) Požeško-slavonska županija Nadležna ministarstva: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr.
Lokacija provedbe	Grad Lipik
Vremenski horizont	2024. - 2028.

Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađena projektno tehnička dokumentacija za obnovu Kursalona Izrađena projektno tehnička dokumentacija za obnovu Wandelbahna Izrađen koncept najbolje uporabe vile Savić i izrađena projektno tehnička dokumentacija Izrađena projektno tehnička dokumentacija za hotel Realizirana obnova smještajnog objekta „Fontana“ Obnovljeni/izgrađeni objekti i stavljeni u funkciju Obnovljen bazen Lipik
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	11.414.161 eura*
Izvor financiranja	Sredstva EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Napomena: * iznos se odnosi samo na obnovu Kursalona i Wandelbahna

Projekt	Rekreacijska zona Raminac s novom ergelom Lipik
Opis projekta	<p>Rekreacijsko područje jezera Raminac, površine 89,2 ha, smješteno je u zapadnom dijelu Požeško-slavonske županije, u naselju Lipik. Funkcionalna podjela cijelog prostora proteže se na četiri cjeline koje su povezane šetnicama, biciklističkim i konjaničkim stazama, a čine ga: rekreacijsko područje, ergela, kamp i hipodrom. Cijeli prostor važan je zbog komplementarnosti sa sadržajima zdravstvenog turizma u Lipiku, ponajviše Toplicama Lipik.</p> <p>U okviru područja planirana je i započeta izgradnja nove ergele u Lipiku za smještaj izvorne i zaštićene pasmine lipicanaca. Ergela uključuje izgradnju ulazne zgrade s upravom koja će sadržavati info centar, kafić, muzejski prostor, predavaonice, centralnu površinu s jahalištima i štalom za konje, spremište za fijakere, opremu, servisne objekte, objekti za smještaj osoblja, parkiralište i pašnjake. Projekt je uključen u RS Slavonija, Baranja i Srijem.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Kreirati turističku ponudu i zaštititi pasminu konja lipicanaca
Nositelj provedbe	Nositelj projekta rekreacijske zone Raminac: Grad Lipik Nositelj izgradnje nove ergele Lipik: Državna ergala Đakovo i Lipik
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija

	Nadležna ministarstva: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr.
Lokacija provedbe	Grad Lipik
Vremenski horizont	2024. – 2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izgrađena ulazna zgrada Izgrađeno spremište za fijakere, opremu, servisne objekte, Izgrađeni objekti za smještaj osoblja, Izgrađeno parkiralište.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	8.394.717 eura*
Izvor financiranja	Proračun Grada Lipika, sredstva fondova EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Napomena: * iznos se odnosi samo na izgradnju nove ergele u Lipiku.

Projekt	Akumulacija Kamenska
Opis projekta	Riječ je o izgradnji akumulacije Kamenska kao višenamjenske građevine. Osim što bi se akumulacijom osigurala vodoopskrba, obrana od poplava, navodnjavanje poljoprivrednog područja, energija kroz mini hidro-elektanu, jezero bi omogućilo i turističke aktivnosti, posebno one vezane uz rekreaciju i boravak u prirodi. Posebno zanimljivo je da se lokacija predviđene akumulacije nalazi u blizini odmarališta Novo Zvečevo, Parka prirode Papuk, Omanovca što otvara mogućnosti za povezivanje različitih aktivnosti na otvorenom – lov, ribolov, pješačenje, planiranje i dr.
Način doprinosa strateškom cilju	Kreiranje novih rekreativnih i sportskih sadržaja
Nositelj provedbe	Hrvatske vode
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija
Lokacija provedbe	Požeško-slavonska županija
Vremenski horizont	2025. – 2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen idejni projekt Ishodovana lokacijska dozvola Izrađen glavni projekt i realizirana akumulacija Izrađen koncept najbolje uporabe za potrebe turizma i realizacija
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	55.079.965 eura
Izvor financiranja	Državni proračun Proračuna Požeško-slavonske županije EU fondovi
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Centar halštatske kulture
Opis projekta	Centar halštatske kulture u neposrednoj blizini naselja Kaptol, s nalazima iz vremena halštatske kulture rasprostranjene od istočne Francuske do Dunava u razdoblju između 9. i 1. stoljeća prije naše ere, jedno je od najznačajnijih nalazišta starijeg željeznog doba u Europi. Lokalitet je dio kulturne rute Vijeća Europe 'Staze željeznog doba Podunavlja' što je prva europska kulturna ruta kojom se upravlja iz Hrvatske. Na lokalitetu je uspostavljena kružna poučna staza opremljena edukativno-turističkim tablama, povezujući prapovijesne tumule na položaju Čemernica i Gradca te visinsko utvrđeno naselje Gradca. U Kaptolu se organizira godišnja manifestacija 'Halštatski dani'. Izrađen je i projekt Interpretacijskog centra halštatske kulture koji je prijavljen za financiranje. U cilju daljnje znanstvene, ali i turističke valorizacije lokaliteta, ovim se projektom žele ispitati mogućnosti formiranja arheološkog parka koji bi, kao organizacijski entitet, obuhvatio postojeće sadržaje te u sklopu kojega bi se na ovom, razmjeno velikom prostoru, razvijali i novi povijesno utemeljeni i turistički orijentirani sadržaji i usluge, u rasponu od in situ, naročito djeci prilagođene prezentacije života u željeznom dobu (npr. rekonstrukcije nastamba, radionica, uzgoj hrane, dječje igre), do ugostiteljskih usluga.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Daljnja znanstvena valorizacija i povećanje turističke atraktivnosti arheološkog lokaliteta Kaptol
Nositelj provedbe	Požeško-slavonska županija Općina Kaptol
Ostali dionici	Udruga 'Staze željeznog doba Podunavlja' Požeško-slavonska županija Ministarstvo kulture i medija TZ Požeško-slavonske županije TZ Zlatni Papuk Panora – Razvojna agencija Požeško-slavonske županije
Lokacija provedbe	Općina Kaptol
Vremenski horizont	2026. - 2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	Ishodovane potrebne dozvole;

	Osigurano financiranje; Izvedeni građevinski radovi i opremanje; Zaposlene i uvježbane osobe; Provedene promotivne aktivnosti prije otvaranja.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	6.636.140 eura*
Izvor financiranja	Proračun Općine Kaptol, Požeško-slavonske županije, sredstva EU fondova
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Napomena: * iznos se odnosi na Arheološki park i Kaptolske tumule

Projekt	Stari grad Kaptol
Opis projekta	Stari grad Kaptol je kasnogotičko-renesansna utvrda smještena 12 kilometara sjeverno od Požege. Utvrda je podignuta krajem 14. i početkom 15. stoljeća u svrhu obrane od osmanlijskih provala. Od tada je mijenjala brojne funkcije, a zbog stradavanja sredinom 20. stoljeća više nije useljiva. Trenutno se provode arheološka istraživanja i konzervatorski zahvati koji se bliže kraju kako bi se što potpunije obnovila i vratila svom izvornom obliku. Prostor bi mogao imati namjenu interpretacijskog i muzejskog centra sakralne baštine te arhiva Požeško-slavonske biskupije. S obzirom na njegovu reprezentativnost u njemu bi se mogli održavati različiti kulturno-turistički programi, edukacijske aktivnosti i sl. Utvrda bi tako postala i dio kulturne rute Požeško-slavonske županije i cijele Slavonije.
Način doprinosa strateškom cilju	Unaprijediti kulturno-turistički proizvod
Nositelj provedbe	Požeška biskupija Općina Kaptol
Ostali dionici	Požeško-slavonska županija TZ Požeško-slavonske županije (promocija)
Lokacija provedbe	Općina Kaptol
Vremenski horizont	2024. - 2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	Obnovljen Stari grad Kaptol Adaptiran i opremljen interpretacijski i muzejski centar sakralne baštine Osmišljen sadržaj, način obilaska i cijele funkcije prostora
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	10.617.824 eura
Izvor financiranja	Ministarstvo kulture i MEDIJA
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Trenkova priča
Opis projekta	<p>Obitelj Trenk obilježila je požeško područje i ostavila veliku kulturnu ostavštinu, posebno u Pakracu, Pleternici i Trenkovu. Obitelj je porijeklom iz Pruske, a u ovaj kraj dolazi u 18. stoljeću. Uz obitelj i baruna Franje Trenka vežu se brojne zanimljive priče i događaji vezani uz njegov život i djelovanje.</p> <p>Projekt se odnosi na cjeloviti plan interpretacije baštine i ostavštine Baruna Trenka u Trekovu, Pakracu i Pleternici. Riječ je o obnovi posjetiteljske infrastrukture i kreiranju turističke rute posvećene barunu Trenku. Programske smjernice uključivale bi izložbe i umjetničke programe, radionice, festivale i manifestacije i dr.</p>
Način doprinosa strateškom cilju	Obnova i turistička valorizacija kulturne baštine
Nositelj provedbe	Požeško-slavonska županija, Grad Pakrac, Grad Pleternica, Općina Velika, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	Ministarstvo kulture i medija Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Turistička zajednica Požeško-slavonske županije (promocija)
Lokacija provedbe	Grad Pakrac, Grad Pleternica, Trenkovo
Vremenski horizont	2024. – 2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	<p>Obnovljeno zaštićeno kulturno dobra i perivoj u Trenkovu</p> <p>Obnovljen povijesni dvorac u Pakracu</p> <p>Kreirane rute kroz povezivanje atrakcija u Trenkovu, Pakracu i Pleternicu</p> <p>Uspostavljen model upravljanja i promocije</p>
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	16.059.459 eura
Izvor financiranja	Proračun Županije Državni proračun Sredstva EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da

Projekt	Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu
Opis projekta	Projekt se odnosi na obnovu i opremanje Prve zemaljske bolnice u Pakracu s ciljem stvaranja Medicinskog centra za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam. U centru bi se provodila

	istraživanja i edukacije kako bi se kreirale nove usluge u zdravstvu. Poseban naglasak bio bi na anatomskim vježbaonicama („Cadaver Lab“). Ujedno bi se osigurali i smještajni kapaciteti za potrebe Zdravstvenog veleučilišta.
Način doprinosa strateškom cilju	Unapređenje proizvoda zdravstvenog turizma
Nositelj provedbe	Grad Pakrac
Ostali dionici	Ministarstvo zdravstva Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Lokacija provedbe	Grad Pakrac
Vremenski horizont	2024. – 2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrađen koncept Medicinskog centra za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam Obnovljena i opremljena Prva zemaljska bolnica u Pakracu Razvijen sadržaj
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	15.926.737 , eura
Izvor financiranja	Lokali proračun Državni proračun Sredstva EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	

Projekt	Inovacijski i coworking centar Panorama
Opis projekta	Centar služi kao poslovni prostor Regionalnog koordinatora Požeško-slavonske županije. Centar stvara pozitivno okruženje za razvoj poduzetništva i time potiče aktivnosti koji će pridonijeti i kvaliteti cjelokupne turističke ponude. Kroz centar će se i dalje pružati pomoć poduzetnicima u smislu mjesta za rad, zone za odmor, konferencijskih prostora. Inovacijski i coworking centar Panorama treba dalje unaprjeđivati kao mjesto na kojem se poduzetnici okupljaju, izmjenjuju ideje i surađuju.
Način doprinosa strateškom cilju	Unapređenje upravljanja destinacijom i jačanje poduzetništva
Nositelj provedbe	Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	Poduzetnici u Županiji
Lokacija provedbe	Požega?
Vremenski horizont	2024. -2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	Dodatno opremljen centar Promoviran centar među poduzetnicima i internom javnošću
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	6.636.140 eura

Izvor financiranja	Proračun Županije Državni proračun Sredstva EU
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Da